

RİSALE-İ NUR
KÜLLİYATINDAN

Uesvese Risalesi

﴿BEDIÜZZAMAN SAİD NURSÎ﴾

 NESİL

RİSALE-İ NUR KÜLLİYATINDAN

VESVESE RİSALESİ

Bediüzzaman Said Nursî

 NESİL

NESİL
NESİL YAYINLARI

Sanayi Cad. Bilge Sk. No: 2
Yenibosna-Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 pbx ■ Fax: (0212) 551 26 59
Yayıncı Sertifika No: 12403

www.nesil.com.tr
www.sozbasimyayin.com
www.erisale.com
e-posta: iletisim@sozbasimyayin.com

© Bu Eserin Yayın Hakkı
Nesil Basım Yayın
Gıda Tic. ve San. A.Ş.'ye aittir.

ISBN: 978-975-269-977-9

Baskı: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan San. Sit. Birlik Cad. No: 26
Haramidere-Beylikdüzü/İstanbul
Tel: (0212) 422 18 34
Matbaa Sertifika No: 11957

İstanbul – Haziran 2013

İÇİNDEKİLER

Vesvese bahsi.....	7
Dimağda merâtib-i ilim	32
On Üçüncü Lem'a.....	34
Şeytanların yaratılmasının hikmeti.....	126
Muhtelif vesveseler ve izahları	134
İndeksler	220

Vesvese bahsi

(Yirmi Birinci Sözün İkinci Makamı)

*Kalbin beş yarasına beş merhemi
tazammun eder.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ

وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ¹

EY MARAZ-I VESVESE ile müptelâ! Biliyor musun, vesvesen neye benzer? Musibete benzer. Ehemmiyet verdikçe şişer; ehemmiyet vermezsen söner. Ona büyük nazarıyla baksan büyür; küçük görsen kü-

¹ "Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. Onların yanında bulunmalarından da, ey Rabbim, Sana sığınırım." MÜ'İNÜN Sûresi, 23:97-98.

maraz-ı vesvese:
şüphe ve kuruntu
hastalığı
musibet: belâ, sı-

kıntı
müptelâ: bağımlı,
tutulmuş
nazar: bakış

tazammun: içine
alma, içme
vesvese: şüphe,
kuruntu

çülür. Korksan ağırlaşır, hasta eder; havf etmezsen hafif olur, mahfî kalır. Mahiyetini bilmezsen devam eder, yerleşir; mahiyetini bilsen, onu tanısan, gider.

Öyle ise, şu musibetli vesvesenin aksâm-ı kesiresinden kesîrû'l-vuku olan yalnız Beş Vechini beyan edeceğim; belki sana ve bana şifa olur. Zira şu vesvese öyle birşeydir ki, cehil onu davet eder, ilim onu tard eder. Tanımazsan gelir, tanısan gider.

BİRİNCİ VECİH – BİRİNCİ YARA

Şeytan, evvelâ şüpheyi kalbe atar. Eğer kalb kabul etmezse, şüpheden şetme döner. Hayale karşı şetme benzer bazı pis hatıraları ve münâfi-i edep çirkin halleri tasvir eder. Kalbe “Eyvah!” dedirtir, ye’s’e düşürtür. Vesveseli adam zanneder ki, kal-

aksâm-ı kesire:
çok kısımlar
beyan: açıklama
cehil: câhillik, bilgisizlik
evvelâ: önce
havf etmek: korkmak
kesîrû'l-vuku: çok

ve sık vuku bulan
mahfî: gizli
mahiyet: nitelik, esas, iç yüz
musibet: belâ, sıkıntı
münâfi-i edep: edebe aykırı
şetm: çirkin söz,

kötü düşünce
tard etmek: kovma
tasvir: resimleme, suret verme
vecih: yön, yüz
vesvese: şüphe, kuruntu
ye's: ümitsizlik
zira: çünkü

bi, Rabbine karşı sû-i edepte bulunuyor. Müthiş bir halecan ve heyecan hisseder. Bundan kurtulmak için huzurdan kaçır, gaflete dalmak ister. Bu yaranın merhemi budur:

Bak, ey biçare vesveseli adam! Telâş etme. Çünkü senin hatırına gelen şetm değil, belki tahayyüldür. Tahayyül-ü küfür, küfür olmadığı gibi; tahayyül-ü şetm dahi şetm değildir. Zira, mantıkça, tahayyül, hüküm değildir. Şetm ise hükümdür.

Hem bununla beraber, o çirkin sözler, senin kalbinin sözleri değil. Çünkü senin kalbin, ondan müteessir ve müteessiftir. Belki kalbe yakın olan lûmme-i şeytanîden geliyor. Vesvesenin zararı, tevehhüm-ü za-

biçare: çaresiz
gaflet: umursa-
 mazlık, âhrette
 ve Allah'ın emir
 ve yasaklarından
 habersiz davran-
 ma
halecan: titreme,
 çarpıntı
hüküm: karar; fi-
 kirlere ve tasavvur-
 lar arasındaki alâ-

kayı tasdik etme
 veya inkâr etme
lûmme-i şeytanî:
 şeytanın verdiği
 kuruntu
müteessir: hayır-
 lanmış, eseflen-
 miş
müteessir: etki-
 lenmiş, özünü
sû-i edep: edep-
 sizlik

şetm: çirkin söz,
 kötü düşünce
tahayyül: hayal
 etme
tahayyül-ü küfür:
 küfür hayal etme
tahayyül-ü şetm:
 çirkin ve kötü şey-
 ler hayal etme
vesvese: şüpheli,
 kuruntu
zira: çünkü

rardır. Yani, onu zararlı tevehhüm etmekle, kalben mutazarrır olmaktır. Çünkü hükümsüz bir tahayyülü hakikat tevehhüm eder. Hem şeytanın işini kendi kalbine mal eder; onun sözünü ondan zanneder. Zarar anlar, zarara düşer. Zaten şeytanın da istediği odur.

İKİNCİ VECİH

Budur ki, mânâlar kalbden çıktıkları vakit, suretlerden çıplak olarak hayale girerler, oradan suretleri giyerler. Hayal ise, her vakit bir sebep tahtında bir nevi suretleri nesceder. Ehemmiyet verdiği şeyin suretlerini yol üstünde bırakır. Hangi mânâ geçse, ya ona giydirir, ya takar, ya bulaştırır, ya perde eder. Eğer mânâlar münezzeh ve temiz iseler, suretler mülevves ve rezil ise, giymek yoktur, fakat temas var. Vesveseli adam, teması, telebbüsle iltibas eder. “Ey-

hakikat: gerçek,
doğru
iltibas: kanştırma
mutazarrır: zarar
gören
mülevves: kirlî, pis
münezzeh: temiz,

kusurdan uzak
nescetme: doku-
ma, örme
nevi: çeşit
suret: görüntü
tahtında: altında
telebbüs: giyme

tevehhüm: kurun-
tuya kapılma, ol-
mayan şeyi var
zannetme
tevehhüm-ü za-
rar: zarar zannet-
mek

vah!” der. “Kalbim ne kadar bozulmuş. Bu sefillik, bu hisset-i nefis, beni matrud eder.” Şeytan onun şu damarından çok istifade eder.

Şu yaranın merhemi şudur: Dinle ey biçare! Nasıl ki senin namazın edeb-i nezi-hânesinin vesilesi olan zahirî taharete, batnının bâtınındaki necaset ona tesir etmez ve bozmaz. Öyle de, maânî-i mukaddese-nin, suret-i mülevveseye mücavereti zarar etmez. Meselâ, sen âyât-ı İlâhiyeyi tefekkür ediyorsun. Birden, bir maraz, ya bir iştiha, ya bevl gibi bir emr-i müheyyic şiddetle senin hissine dokunuyor. Elbette senin hayalin, devâ-i illet ve kaza-i hâcetin levazımatını görecek, bakacak, onlara münasip

âyât-ı İlâhiye: Al-lah'ın âyetleri
bâtn: iç
bevl: idrar
biçare: çaresiz
devâ-i illet: hastalığın devâsı
edeb-i nezi-hâne: temiz edep
emr-i müheyyic: heyecan verici iş
hls: duygu

hisset-i nefis: nefsin aşağılığı
iştiha: fazla istek
kaza-i hâcet: ihtiyaç giderme
levazımat: gerekli şeyler
maânî-i mukaddese: kutsal mânâlar
maraz: hastalık
matrud: kovulmuş
mücaveret: kom-

şuluk
münasip: uygun
necaset: pislik
sefillik: aşağılık, çirkinlik
suret-i mülevves: kirli ve çirkin görünüş
taharet: temizlik
tefekkür: düşünme
zahirî: görünürde-ki

süflî suretleri nescedecek. Ve gelen mânâlar ortalarından geçecekler. Geçeceklerle ne beis vardır, ne televvüs var ve ne zarar var ve ne hatar var. Yalnız hatar ise, hasr-ı nazardır, zann-ı zarardır.

ÜÇÜNCÜ VECİH

Budur ki: Eşya mabeynlerinde bazı münasebât-ı hafiye bulunur. Hattâ, hiç ümit etmediğin şeyler içinde münasebet ipleri bulunur. Ya bizzat bulunur; veya senin hayalin, meşgul olduğu san'ata göre o ipleri yapmış, onları birbiriyle bağlamış. Şu sırr-ı münasebettendir ki, bazan bir mukaddes şeyi görmek, bir mülevves şeyi hatıra getirir. Fenn-i beyanda beyan olunduğu gibi, "Hariçte uzaklık sebebi olan zıddiyet ise, hayalde sebeb-i kurbiyettir." Yani, iki zıd-

beis: sakınca

beyan: açıklama

eşya: şeyler, varlıklar

fenn-i beyan: konuşma bilimi

hariç: dış

hasr-ı nazar: dikkatli yönelme

hatar: tehlike

mabeyn: ara

mukaddes: kutsal

mülevves: kirlil, pis

münasebât-ı hafiyeye: gizli münasebetler

münasebet: ilişki, bağlantı

nescetme: doku-
ma, örme

sebeb-i kurbiyet:

yakınlık sebebi

sırr-ı münasebet:

ilişki sırrı

suret: görüntü

süflî: aşağılık

televvüs: kirlenme

zann-ı zarar: zararlı sanma

zıddiyet: zıtlık

dın suretlerinin cem'ine vasıta, bir münasebet-i hayaliyedir. Bu münasebetle gelen tahattura “tedâi-yi efkâr” tabir edilir. Meselâ, sen namazda, münacatta, Kâbe karşısında, huzur-u İlâhîde iken, âyâtı tefekkürde olduğun bir halde, şu tedâi-yi efkâr, seni tutup en uzak mâlâyâniyât-ı rezileye sevk eder.

Senin başın böyle bir tedâi-yi efkâra müptelâ ise, sakın telâş etme. Belki intibaha geldiğin anda dön. “Aman, ne kusur ettim!” deyip tetkikle meşgul olup durma; tâ o zayıf münasebet, senin dikkatinle kuvvet peyda etmesin. Zira, teessür gösterdikçe, ehemmiyet verdikçe, senin o zayıf tahatturun melekeye döner, bir maraz-ı hayalî

âyât: âyetler
cem': bir araya gelme
huzur-u İlâhî: Allah'ın huzuru
intibah: uyanış
kuvvet peyda etmek: kuvvet kazanmak
mâlâyâniyât-ı rezile: kötü ve çirkin şeyler

maraz-ı hayalî: hayalî hastalık
meleke: alışkanlık
münacat: dua, yalvarış
münasebet: ilişki, bağlantı
münasebet-i hayaliye: hayalî münasebet, bağlantı
müptelâ: bağımlı,

tutkun
sevk etme: gönderme, yollama
tabir: ifade
tahattur: hatırlama
tedâi-yi efkâr: fikirlerin çağrışımı
teessür: üzüntü
tefekkür: düşünme
tetkik: inceleme

olur. Korkma, maraz-ı kalbî değil. Şu nevi tahattur ise, galiben ihtiyarsızdır. Hususan, hassas asabîlerde daha galiptir. Şeytan şu nevi vesvesenin madenini çok işlettirir.

Şu yaranın merhemi şudur ki:

Tedâi-yi efkâr, galiben ihtiyarsızdır; onda mes'uliyet yoktur. Hem tedâide mücaveret var, temas ve ihtilât yoktur. Onun için, efkârın keyfiyetleri birbirine sirayet etmez, birbirine zarar vermez. Nasıl ki, şeytan ile melek-i ilham, kalb taraflarında mücaveretleri var. Ve füccar ve ebrânın karâbetleri ve bir meskende durmaları zarar vermez. Öyle de, tedâi-yi efkâr saikasıyla, istemediğin pis hayalât gelip nezih efkârın içine girse, zarar vermez—meğer kasten olsa veya

asabî: sinirl
ebrâr: iyi kimseler
efkâr: fikirler, düşünceler
füccar: günahkârlar
galiben: çoğunlukla
hayalât: hayaller
husussan: özellikle
ihtilât: karışma
ihtiyar: irade, tercih
karâbet: yakınlık

kasten: bilerek ve isteyerek
keyfiyet: durum, esas
maden: kaynak
maraz-ı kalbî: kalbî hastalık
melek-i ilham: ilham meleği
mes'uliyet: sorumluluk
mesken: yer, ev

mücaveret: komşuluk
nevi: çeşit
nezih: temiz, pak
saika: sevk etme
sirayet: bulaşma
tahattur: hatırlama
tedâi: çağrışım
tedâi-yi efkâr: fikirlerin çağrışımı
vesvese: şüphe, kuruntu

zarar zannıyla onunla ziyade meşgul olsa. Hem bazan kalb yoruluyor. Fikir, kendini eğlendirmek için rastgele birşeyle meşgul olur. Şeytan fırsat bulur. Pis şeyleri önüne serpiyor, sürüyor.

DÖRDÜNCÜ VECİH

Amelin en iyi suretini taharrîden neş'et eden bir vesvesedir ki, takvâ zannıyla teşeddüt ettikçe, hal ona şiddetlenir. Hattâ bir dereceye varır ki, o adam amelin daha evlâsını ararken harama düşer. Bazan bir sünnetin araması, bir vâcibi terk ettiriyor. “Acaba amelim sahih oldu mu?” der, iade eder. Bu hal devam eder, gayet ye'se düşer. Şeytan şu halinden istifade eder, onu yaralar. Şu yaranın iki merhemi var.

amel: dinin emirlerini yerine getirmek
evlâ: daha iyi
istifade: faydalanma, yararlanma
neş'et etmek: meydana gelmek
sahih: doğru, kusursuz
sünnet: Resulullahın söz ve hare-

ketlerine dayanan yüce prensipler
taharrî: araştırma
takvâ: Allah'tan korkup emir ve yasaklarına titizlikle uyma
teşeddüt: şiddetlenme
vâcib: yerine geti-

rilmesi zorunlu olup, yapılmadığı takdirde günahı olan ilâhî emir
vesvese: şüphe, kuruntu
ye's: ümitsizlik
zan: zannetme, sanma
ziyade: fazla

BİRİNCİ MERHEM: Bu gibi vesvese, ehl-i i'tizâle lâyıktır. Çünkü onlar derler: “Medar-ı teklif olan e'f'al ve eşya, kendi zâtında, âhiret itibarıyla ya hüsünü var, sonra o hüsne binaen emredilmiş; veya kubhu var, sonra ona binaen nehyedilmiş. Demek eşyada, âhiret ve hakikat nokta-i nazarında olan hüsün ve kubh zâtîdir; emir ve nehy-i İlâhî ona tâbidir.” Bu mezhebe göre, insan her işlediği amelde şöyle bir vesvese gelir: “Acaba amelim nefsülemirdeki güzel surette yapılmış mıdır?”

Amma mezheb-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat derler ki: “Cenâb-ı Hak bir şeye emreder, sonra hasen olur. Nehyeder,

âhiret: öteki dünya
binâen: -dayana-
 rak, dolayı
e'f'al: fiiller, işler
ehl-i i'tizâl: Mûte-
 zile mezhebinin
 mensupları
Ehl-i Sünnet ve
Cemaat: Hz. Mu-
 hammed'in sün-
 netine uyan, onun
 yolundan giden
 büyük Müslüman
 topluluk

eşya: şeyler, var-
 liklar
hakikat: gerçek,
 doğru
hasen: güzel
hüsün: güzellik
kubh: çirkinlik
medar-ı teklif: gö-
 rev ve sorumluluk
 sebebi
mezheb-i hak:
 doğru mezhep
mezhep: dinde tu-
 tulan yol

nefsülemir: işin
 kendisi, aslı
nehyetmek: ya-
 saklamak
nehy-i ilâhî: Al-
 lah'ın yasaklaması
nokta-i nazar: gö-
 rüş, bakış açısı
suret: şekli, biçim
tâbi: uyan
vesvese: şüphe,
 kuruntu
zâtî: kendinden ol-
 ma

sonra kabih olur.” Demek emirle güzellik, nehiyle çirkinlik tahakkuk eder. Hüsün ve kubh, mükellefin ıttılana bakar ve ona göre takarrur eder. Şu hüsün ve kubh ise, surî ve dünyaya bakan yüzünde değil, belki âhirete bakan yüzdedir. Meselâ sen namaz kıldın veya abdest aldın. Halbuki namazını ve abdestini fesada verecek bir sebep, nef-sülemirde varmış; lâkin sen ona hiç muttali olmadın. Senin namazın ve abdestin hem sahihtir, hem hasendir. Mûtezile der: “Hakikatte kabih ve fâsittir. Lâkin senden kabul edilir. Çünkü cehlin var, bilmedin; ve özrün var.” Öyle ise, Ehl-i Sünnet mezhebine göre zahir-i şeriate muvafık olarak iş-

âhiret: öteki dünya
cehl: cahillik, bilgisizlik
fâsîl: bozuk
fesada vermek: bozmak
hakikat: gerçek, doğru
hasen: güzel
hüsün: güzellik
ıttıla: bilgi sahibi olma
kabih: çirkin
kubh: çirkinlik

lâkin: fakat
Mûtezile: kendi akıllarını temel unsur kabul edip, Kur’ân ve sünneti ona uydurmaya çalışan Ehl-i Sünnet dışı bâtil bir mezhep
muttali olma: bilme
muvafık: uygun
mükellef: yükümlü
nefsülemir: işin

kendisi, aslı
nehyetmek: yasaklamak
sahih: doğru, kusura
surî: görünüşteki
tahakkuk: gerçekleşme
takarrur: karar bulma
zahir-i şeriat: şeriatın görünürdeki yönü

lediğin ameline “Acaba sahih olmuş mu?” deyip vesvese etme. Fakat “Kabul olmuş mu?” de, gururlanma, ucbe girme.

İKİNCİ MERHEM: Dinde harec yok-

tur. 1 لَا حَرَجَ فِي الدِّينِ 1 Madem dört mezhep haktır. Madem istiğfara müncer olan derk-i kusur ise, gurura müncer olan hüsn-ü amelin rüyetine—böyle vesveseli adama—müreccahtır. Yani, böyle vesveseli adam, amelini güzel görüp gurura düşmektense, amelini kusurlu görse, istiğfar etse, daha evlâdır.

Madem böyledir. Sen vesveseyi at. Şeytana de ki: Şu hal bir harecdır. Hakikat-i hale muttali olmak güçtür, dindeki yüsre

1 “Dinde zorluk yoktur.” (Şer’î bir hükümdür.)

amel: dinin emirlerini yerine getirme
derk-i kusur: kusurunu anlama
evlâ: daha iyi
hak: doğru, gerçek
hakikat-i hal: işin aslı, gerçek
harec: zorluk
hüsn-ü amel: gü-

zel amel
istiğfar: Allah’tan bağışlanma dileme
mezhep: dinde tutulan yol
muttali: bilme, bilgiye ulaşma
müncer olan: sonuçlanan

müreccah: tercih edilen
rüyet: görme
sahih: doğru, kusursuz
ucb: kendini beğenme, gurur
vesvese: şüphe, kuruntu
yüsre: kolaylık

münafidir. ¹ **أَلَدِّينُ يُسْرُ ۚ لَا حَرَجَ فِي الدِّينِ** esası-
na muhaliftir. Elbette böyle amelim bir
mezheb-i hakka muvafık gelir. O bana kâ-
fidir. Hem lâakal ben aczimi itiraf ederek,
ibadeti lâıyıkı vechile eda edemediğimden
istiğfar ve tazarru ile merhamet-i İlâhiyeye
dehâlet edip, kusurum affolunmak, kusur-
lu amelim kabul olunmak için mütezellilâ-
ne bir niyaza vesiledir.

BEŞİNCİ VECİH

Mesâil-i imâniyede şüphe suretinde ge-
len vesvesedir. Biçare vesveseli adam, ba-

¹ "Dinde zorluk yoktur." (Şer'i bir hükümdür.)

² "Din kolaylıktır." *Buhari*, İmân: 29; *Nesâî*, İmân: 28; *Mü-
ned*, 5:69.

ecz: güçsüzlük
amel: dinin emirle-
rini yerine getirme
biçare: çaresiz
dehâlet etmek: sı-
ğınmak
eda etmek: yerine
getirmek
istiğfar: Allah'tan
bağışlanma dile-
me
kâfi: yeterli

lâakal: en az
**merhamet-i İlâhi-
ye:** Allah'ın mer-
hameti
mesâil-i imâniye:
imanî meseleler
mezheb-i hak:
doğru mezhep
muhalif: zıt
muvafık: uygun
münafî: aykırı

mütezellilâne:
kendi kusur ve
aczini bilerek
niyaz: dua, yalvar-
ma
suret: şekil, biçim
tazarru: yakanış,
dua
vechile: yönüyle
vesvese: şüphe,
kuruntu

zan tahayyülü taakkul ile iltibas eder. Yani, hayale gelen bir şüpheyi, akla girmiş bir şüphe tevehhüm edip, itikadına halel gelmiş zanneder. Hem bazan tevehhüm ettiği bir şüpheyi, imana zarar veren bir şek zanneder. Hem bazan tasavvur ettiği bir şüpheyi, tasdik-i aklîye girmiş bir şüphe zanneder. Hem bazan bir emr-i küfrîde tefekkürü, küfür zanneder. Yani, dalâletin esbabını anlamak suretinde kuvve-i müfekkirenin cevelânını ve tetkikatını ve bîta-rafâne muhakemesini, hilâf-ı iman zanneder. İşte, telkinât-ı şeytaniyenin eseri olan şu zanlardan ürkererek, “Eyvah! Kalbim bo-

bîtarafâne: taraf-sız

cevelân: dolaşma

dalâlet: hak yoldan sapıklık

inançsızlık

emr-i küfrî: inkârıa

ilgili husus

esbab: sebepler

halel: zarar, eksiklik

hilâf-ı iman: imana zıt

iltibas: karıştırma

itikad: inanç

kuvve-i müfekkire: düşünme duygusu

küfür: inkâr, inançsızlık

muhakeme: değerlendirmeye

suret: şekil, biçim

şek: şüphe, tereddüt

taakkul: akıl erdirmeye

tahayyül: hayal etme

tasavvur: zihinde

şekillendirme, tasarlama

tasdik-i aklî: aklen doğrulama

tefekkür: düşünme

telkinât-ı şeytaniye: şeytanın telkinleri

tetkikat: araştırmalar, incelemeler

tevehhüm: zan etme, kuruntuya kapılma

zulmuş, itikadıma halel gelmiş” der. O hal-
ler galiben ihtiyarsız olduğundan, cüz-ü ih-
tiyarîsiyle ıslah edemediğinden ye'se dü-
şer. Bu yaranın merhemi şudur ki:

Tahayyül-ü küfür, küfür olmadığı gibi,
tevehhüm-ü küfür dahi küfür değildir. Ta-
savvur-u dalâlet, dalâlet olmadığı gibi, te-
fekür-ü dalâlet dahi dalâlet değildir. Çün-
kü hem tahayyül, hem tevehhüm, hem ta-
savvur, hem tefekkür, tasdik-i aklîden ve
iz'ân-ı kalbîden ayırırlar, başkadırlar. On-
lar bir derece serbesttirler. Cüz-ü ihtiyari-
yeyi pek dinlemiyorlar. Teklif-i dinî altına

cüz-ü ihtiyarî: in-
sanın elindeki se-
çim gücü, irade
dalâlet: hak yol-
dan sapıklık,
inançsızlık
galiben: çoğunlukla
halel: zarar, eksik-
lik
ıslah: iyileştirme
İhtiyar: irade, is-
tek, tercih
İtikad: inanç
iz'ân-ı kalbî: kal-
ben kabul etme
küfür: inkâr,

inançsızlık
tahayyül: hayal
etme
tahayyül-ü küfür:
küfrü hayal etme
tasavvur: zihinde
şekillendirme, ta-
sarlama
tasavvur-u dalâ-
let: inançsızlığı
zihinde şekillen-
dirmeye
tasdik-i aklî: aklen
doğrulama
tefekür: düşünme
tefekür-ü dalâ-

let: inançsızlığı
düşünme
teklif-i dinî: dinin
yükümlülükleri
tevehhüm: olma-
yan şeyi varmış
gibi düşünme, ku-
runtuya kapılma
tevehhüm-ü kü-
für: küfrü teveh-
hüm etme; küfür
olmadığını kesin
bildiği halde, kü-
fürmüş gibi ve-
hmlenme
ye's: ümitsizlik

çok giremiyorlar. Tasdik ve iz'an öyle de-ğiller. Bir mizana tâbidirler.

Hem tahayyül, tevehhüm, tasavvur, te-fekkür, nasıl ki tasdik ve iz'an değıller. Öy-le de, şüphe ve tereddüt sayılmazlar. Fa-kat, eğer lüzumsuz tekrar ede ede müste-kar bir hale gelse, o vakit hakikî bir nevi şüphe, ondan tevellüt edebilir.

Hem bîtarafâne muhakeme namıyla ve-ya insaf namına deyip, şıkk-ı muhalifi ilti-zam ede ede, tâ öyle bir hale gelir ki, ihti-yarsız taraf-ı muhalifi iltizam eder. Ona vâ-cip olan hakkın iltizamı kınılır. O da tehli-keye düşer. Hasmın veya şeytanın bir ve-

bîtarafâne: taraf-sız bir şekilde
hak: doğru, gerçek
hakikî: gerçek, doğru
hasım: düşman
ihtiyar: irade, ter-cih
iltizam: taraf tut-ma
insaf: merhamet ve adâlet dâire-sinde hareket
iz'an: kesin şekl-de inanma

mizan: ölçü
muhakeme: değıer-lendirme
müstekar: kararlı, yerleşmiş
nevi: çeşit, tür
şıkk-ı muhalif: kar-şı taraf
tâbi: uyma
tahayyül: hayal etme
taraf-ı muhalif: karşı taraf
tasavvur: zihinde şekillendirme, ta-

sarlama
tasdik: doğruluğı-nu kabul etme, onaylama
tefekür: düşün-me
tereddüt: şüphede kalma
tevehhüm: olma-yan şeyi varmış gibi düşünme, ku-runtuya kapılma
tevellüt: doğma, meydana gelme
vâcip: zorunlu

kil-i fuzulîsi olacak bir halet, zihninde takarrur eder.

Şu nevi vesvesenin en mühimi budur ki: Vesveseli adam, imkân-ı zâtî ile imkân-ı zihniyi birbiriyle iltibas eder. Yani, birşeyi zâtında mümkün görse, o şeyi zihnden dahi mümkün ve aklen meşkûk tevehhüm eder. Halbuki, ilm-i kelâmın kaidelerindendir ki, imkân-ı zâtî ise yakîn-i ilmîye münâfi değil ve zaruret-i zihniyeye zıddiyeti yoktur. Meselâ, şu dakikada Karadeniz'in yere batması, zâtında mümkündür ve o imkân-ı zâtî ile muhtemeldir. Halbuki, yakînen o denizin yerinde olduğunu hükmediyoruz, şüphesiz biliyoruz. Ve o ihtimal-i imkânî ve

aklen: akıl bakımından
halet: durum, hal
İhtimal-i imkânî: mümkün olma ihtimali
ilm-i kelâm: kelâm ilmi
İltibas: karıştırma
Imkân-ı zâtî: bir şeyin aslında mümkün olması
Imkân-ı zihnî: bir şeyin mümkün

olabileceğini zihninde düşünmek
kalde: kural
meşkûk: şüpheli
muhtemel: ihtimal dahilinde
münâfi: aykırı, zıt
nevi: çeşit, tür
takarrur: karar kılma, yerleşme
tevehhüm: olma-yan şeyi varmış gibi düşünme, kuruntuya kapılma

vekil-i fuzulî: gereksiz vekil
vesvese: şüphe, kuruntu
yakînen: kesin olarak
yakîn-i ilmî: kesin ve sağlam bilgi
zaruret-i zihniye: zihnin zorunlulukları
zâtî: kendisi
zıddiyet: zıtlık, karışıklık

o imkân-ı zâfî bize şek vermez, bir şüphe getirmez, yakînimizi bozmaz. Meselâ şu güneş, zâtında mümkündür ki, bugün gurub etmesin veya yarın tulû etmesin. Halbuki bu imkân yakînimize zarar vermez, şüphe getirmez.

İşte, bunun gibi, meselâ hakaik-ı imâniyeden olan hayat-ı dünyeviyyenin gurubuna ve hayat-ı uhreviyyenin tulûuna imkân-ı zâfî cihetinde gelen vehimler, yakîn-i imânîye zarar vermez. Hem

1 لَا عِبرَةَ لِلاَّخْتِمَالِ الْغَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ¹ yani, “Bir delilden neş’et etmeyen bir ihtimalin hiç ehemmiyeti yoktur” olan kaide-i meş-

1 bk. Ömer Nasuhî Bilmen, *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istilahât-ı Fıkhiyye Kamusu* 1:279.

cihet: yön
gurub: batma
hakaik-ı imânîye:
iman hakikatleri
hayat-ı dünyeviyye:
dünya hayatı
hayat-ı uhreviyye:
âhiret hayatı
imkân-ı zâfî: bir

şeyin aslında
mümkün olması
kalde-i meşhur:
bilinen kural
neş’et: meydana
gelme
şek: şüphe
tulû: doğma

vehim: kuruntu,
olmayan şeyi var-
mış gibi gösteren
düşünce
yakîn: kesinlik
yakîn-ı imânîye:
imanın kesinliği
zâfî: kendisi

hure, hem usulü'd-din, hem usulü'l-fıkhın kaide-i mukarresindendir.

Eğer desen: “Bu derece mü'minlere muzır ve müz'ic olan vesvese ne hikmete binaen bize belâ olmuş?”

Elcevap: İfrâta varmamak, hem galebe çalmamak şartıyla, asl-ı vesvese teyakkuza sebeptir, taharrîye dâîdir, ciddiyete vesiledir. Lâkaytlığı atar, tehâvünü def eder. Onun için, Hakîm-i Mutlak, şu dâr-ı imti-handa, şu meydan-ı müsabakada bize bir kamçı-yı teşvik olarak, vesveseyi şeytanın

asl-ı vesvese: vesvesenin aslı

binaen: -dayanarak, dolayı

dâil: sebep

dâr-ı imtihan: imtihan yer

def etme: ortadan kaldırma

galebe çalmak: üstün gelmek

Hakîm-i Mutlak: herşeyi belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratan, sınırsız hik-

met sahibi Allah
hikmet: sebep,

gaye

ifrât: aşırılık

kalde-i meşhur: bilinen kural

kalde-i mukarrese: kesinleşmiş kural

kamçı-yı teşvik: teşvik kamçısı

lâkaytlık: ilgisizlik, duyarsızlık

meydan-ı müsabaka: yarış meydanı

muzır: zararlı

mü'min: iman etmiş

müz'ic olan: sıkıntı veren

taharrî: araştırma, inceleme

tehâvün: aldırış etmeme

teyakkuz: uyanıklık

usulü'd-din: din metodolojisi, kelâm ilmi

usulü'l-fıkh: fıkıh metodolojisi

vesvese: şüphe, kuruntu

eline vermiş, beşerin başına vuruyor. Şayet ziyade incitse, Hakîm-i Rahîme şekvâ etmeli, **أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ**¹ demeli.

(On Birinci Mektubun
Birinci Mebhası)

إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا²

Ey sû-i vesveseden meyus nefsim! Tedâi-yi hayalât, tahattur-u faraziyat, bir nevi irtisam-ı gayr-ı ihtiyarîdir. İrtisam ise, eğer hayırdan ve nuraniyetten olsa, hakikatin

¹ "Kovulmuş şeytanın şerinden Allah'a sığınırım."

² "Muhakkak ki şeytanın hilesi pek zayıftır." Nisâ Sûresi, 4:76.

beşer: insan

hakikat: gerçek,
doğru

Hakîm-i Rahîm:

sonsuz şefkat ve
merhamet sahib
ve herşeyi hikmet-
le yapan Allah

hayır: iyilik

İrtisam: resmedil-
me, görüntü

İrtisâm-ı gayr-ı ih-

tiyarî: istemeye-
rek hayale gelen
düşünceler, gö-
rüntüler

mebhas: bahis,
konu

mayus: ümitsiz

nefis: kişinin ken-
disi

nev: çeşit, tür

nuranîyet: nur özel-

liği, parlaklık

sû-i vesvese: kötü

vesvese, şüphe

şekvâ: şikayet

tahattur-u farazi-

yat: aslı olmayan

şeylerin hatıra

gelmesi

tedâi-yi hayalât:

hayallerin çağrışımı

ziyade: fazla

hükmü bir derece suretine ve misaline geçer: güneşin ziyası ve harareti, âyinedeki misaline geçtiği gibi. Eğer şerden ve kesiften olsa, aslın hükmü ve hassası, suretine geçmez ve timsaline sirayet etmez. Meselâ necis ve murdar birşeyin âyinedeki sureti ne necistir, ne murdardır. Ve yılanın timsali ısırmaz.

İşte şu sırra binaen, tasavvur-u küfür, küfür değil; tahayyül-ü şetm, şetm değil. Hususan ihtiyarsız olsa ve farazî bir tahattur olsa, bütün bütün zararsızdır.

Hem ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaatin mezhebinde birşeyin şer'an çirkin-

âyine: ayna
binaen: -dayanarak
ehl-i hak: hak ve doğru yolda olan kimseler
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Sünnetine ve Ahlâbının yoluna bağlı olan ve onların izlediği dinî yol ve metodu benimseyenler
farazî: hayalî, var-sayılan
hararet: sıcaklık

hassa: nitelik, özellik
husussan: bilhassa, özellikle
ihtiyarsız: irade dışı, istemeyerek
kesif: yoğun, katı; saydam olmayan
küfür: inkâr, inançsızlık
mezhep: yol, usûl
misal: görüntü
murdar: pis, kirli
necis: pis
sirayet: bulaşma
suret: şekil, biçim; görüntü

şer: kötülük
şer'an: şerîata göre, İlahî emir ve yasaklara göre
şetm: çirkin söz, kötü düşünce
tahattur: hatıra gelme
tahayyül-ü şetm: çirkin ve kötü şeyleri hayal etme
tasavvur-u küfür: küfrü düşünme, hayal etme
timsal: görüntü
ziya: ışık

liği, pisliği, nehy-i İlâhî sebebiyledir. Madem ki ihtiyarsız ve rızasız bir tahattur-u farazîdir, bir tedâi-yi hayalîdir; nehiy ona taallûk etmez. O dahi ne kadar çirkin ve pis birşeyin sureti dahi olsa, çirkin ve pis olmaz.

(Mesnevî-i Nuriye, Hubâb'dan)

İ'lem eyyühe'l-aziz! İnsan kalben ve fikren hakaik-i İlâhiyeye bakıp düşündüğü zaman, bilhassa namaz ve ibadet esnasında, gerek şeytan tarafından, gerek nefsi tarafından pek fena, pis ve çirkin vesveseler, hatıralar, sinekler gibi kalbe, akla hücum

bilhassa: özellikle

fikren: düşünce

aracılığıyla

hakaik-i İlâhiye:

İlahî hakikatler;

Allah'ın zât ve sı-

fatlarına ait ger-

çekler ve isimleri-

nin tecellîleri

hubâb: su kabarcığı

İ'lem eyyühe'l-aziz:

"Bil ey aziz, say-
gıdeğer karde-

şimi!" mânâsında

muhatapı uyar-

mak ve dikkatini

çekmek için kul-

lanılan bir deyim

ihtiyarsız: irade

dışı, istemeyerek

kalben: kalp aracı-

lığıyla

nefis: İnsanı kötü-

ye yönelten duygu

nehîy: yasaklama

nehîy-i İlâhî: Al-

lah'ın yasaklaması

suret: şekil, görü-

nüş

taallûk: ilgili ve

alâkalı olma

tahattur-u farazî:

asılsız şeylerin

hatıra gelmesi

tedâi-yi hayalî:

hayalî çağrışım,

hayale geliş

vesvese: şüphe,

asılsız kuruntu

ederler. Bu gibi hevâî, vehmî ve çirkin şeylerin def'iyle uğraşan adam, o vesveselere mağlûp olur. Ancak onları mağlûp edip kaçırmak çaresi, müdafaayı terk edip onlarla uğraşmamaktır. Evet, arılarla uğraşıldıkça onlar hücumlarını arttırırlar. Onlara karışılmadığı takdirde, insanı terkeder, giderler. Hem de o gibi vesveselerin, ne ha-kaik-i İlâhiyeye ve ne de senin kalbine bir mazarratı yoktur. Evet, pis bir menzilin deliklerinden semânın güneş ve yıldızlarına, cennetin gül ve çiçeklerine bakılırsa, o deliklerdeki pislik ne bakana ve ne de bakılana bulaşmaz. Ve fena bir tesir etmez.**HASIYE**

HASIYE O çirkin sözler senin kalbinin sözleri değil. Çünkü senin kalbin ondan müteessir ve müteessiftir. Belki kalbe yakın olan lümme-i şeytanîden geliyor. Meselâ, sen namazda, ➤

def': uzaklaştırma
hakâik-i ilâhiye:
ilahî hakikatler;
Allah'ın zât ve sı-
fatlarına ait ger-
çekler ve isimleri-
nin tecellileri
hevâî: nefsin istek
ve arzularına ait
lümme-i şeytanî:

şeytanın kuruntu
ve asılsız şüpheler
aktardığı kalp-
tekl bir bölüm
mağlûp olmak:
yenilmek
mazarrat: zararlar
menzil: yer, mekân
müteessif: esef

duyan; özülen
müteessir: etkilē-
nen, özülen
semâ: gökyüzü
tesir etmek: etki
etmek
vehmî: gerçekte
olmayıp doğru sa-
nılan, kuruntu

(Kastamonu Lâhikası, 3. Mektup'tan)

Sabri kardeş,

Sabırlı ol; ehemmiyetsiz ve zararsız olan vehmî ve asabî hastalığına ehemmiyet verme. Şifaya dua edilmekle beraber, zararsız, hatarsızdır. Çünkü, eğer hatarat, seyyie ise, nasıl ki âyinede temessül eden pislik, pis değil; ve âyinedeki yılan sureti ısırılmaz ve ateşin timsali yakmaz. Öyle de, kalbin ve hayalin âyinelerinde rızasız, ihtiyarsız

→ Kâbe karşısında, huzur-u lâhîde âyatı tefekkürde olduğun bir halde, şu tedâî-yl efkâr seni tutup en uzak mâlâyâniyât-ı rezileye sevk eder. Meselâ, ayinenin içindeki yılanın timsali ısırılmaz. Ateşin misali yakmaz. Ve necasetin görünmesi ayineyi telvis etmez.

asabî: sinirle ilgili
âyât: âyetler
hatar: tehlike
hatarat: akla gelen fikirler
huzur-u lâhî: Allah'ın huzurunda bulunma
ihtiyarsız: irade dışı, istemeden
mâlâyâniyât-ı rezile: içi boş ve değersiz olan re-

zîl şeyler
misal: yansıma, görüntü
necaset: pislik
sevk etmek: yönlendirmek
seyyie: günah, kötülük
suret: şekil, resim
tedâî-yl efkâr: sürekli olarak bir fikrin başka fikirleri çağrıştırması

tefekkür: etrafıca ve derinlemesine düşünme
telvis etmek: kirlenmek
temessül eden: görüntü şeklinde yansıyan
timsal: görüntü, yansıma
vehmî: olmayan bir şeyi var gibi kabul etme

gelen pis ve çirkin ve küfrî hatıralar zarar vermezler. Çünkü ilm-i usulde tasavvur-u küfür, küfür değil; ve tahayyül-ü şetm, şetm olmaz. Hasene ise, nuranî olduğundan, tasavvur ve tahayyülü dahi hasenedir. Çünkü âyinede nuranînin timsali ziya verir, hâsiyeti var; kesifin misali ölüdür, hayatsızdır, tesiri yoktur. Eğer sair teellümât-ı ruhaniye ise, sabra, mücahedeye alıştırmak için Rabbanî bir kamçıdır. Çünkü, emn ve ye'sin vartasına düşmemek hikmetiyle, havf ve reca muvazenesinde sabır ve şükürde bu-

emn: eminlik, güven

hasene: iyilik, sevap

hâsiyet: özellik, hususiyet

havf: korku

hikmet: sebep, sır, gaye

ilm-i usul: bir işin nasıl yapılacağını gösteren ilim; metodoloji

kesif: yoğun, katı

küfrî: inkârcılığa

alt: inkâr ve inançsızlığa sebep olan

ış, söz

misal: görüntü

muvazene: denge, ölçü

mücadele: cihad etme; mücadele etme

nuranî: nuru, aydınlık

Rabbanî: Rab olan Allah'a ait

recâ: ümit

sair: diğer, başka

şetm: çirkin söz, kötü düşünce

şükür: nimetlere karşı memnuniyet gösterme; Allah'a

teşekkür etme

tahayyül: hayale

getirme

tahayyül-ü şetm:

çirkin ve kötü şeyleri hayal etme

tasavvur: düşünme

tasavvur-u küfür: küfrü düşünme, hayal etme

teellümât-ı ruhaniye: ruhun çektiği elemeler, acılar

timsal: aynadaki görüntü; akis

varta: tehlile, bataklığa düşme

ye's: ümitsizlik

ziya: ışık, parlaklık

lunmak için kabz-bast hâletleri celâl ve cemal tecellîsinden intibah ehline gelmesi, ehl-i hakikatçe medâr-ı terakki bir düstur-u meşhurdur.

(Lemeat'tan)

Dimağda merâtib-i ilim muhtelifedir, mültebise

Dimağda merâtıp var, birbiriyle mültebis, ahkâmları muhtelif. Evvel tahayyül olur, sonra tasavvur gelir.

Sonra gelir taakkul, sonra tasdik ediyor,

ahkâm: hükümler
celâl: büyüklük,
azamet, haşmet
cemâl: güzellik
dimağ: beyin, akıl
düstur-u meşhur:
meşhur düstur,
kural
ehl-i hakikat: doğ-
ru ve hak yolda
olan kimseler
intibah ehl: uya-
nik olanlar; hak
ve hakikatı anla-

yıp yanıştan dö-
nenler
kabz-bast hâlet:
kalbin bir açılıp
genişlemesi, bir
kapanıp kısırlaş-
ması hâlleri
medâr-ı terakki:
yükselme, ilerle-
me sebebi
merâtib-i ilim: il-
min mertebeleri,
dereceleri
merâtıp: meritebe-

ler, dereceler
muhtelif: çeşitli
mültebis: birbirine
karıştırılmış
taakkul: akıl yürüt-
me
tahayyül: hayal
etme
tasavvur: zihinde
şekillendirme, ta-
sarlama
tasdik: doğrulama,
onaylama
tecellî: yansıma

sonra iz'an oluyor, sonra gelir iltizam,
sonra itikad gelir.

İtikadın başkadır, iltizamın başkadır. Herbi-
rinden çıkar bir hâlet. Salâbet itikaddan,
Taassup iltizamdan, imtisal iz'andan, tas-
dikten iltizam, taakkulde bîtaraf, bîbehre
tasavvurda,

Tahayyülde safsata hâsıl olur, mezcine eğer
olmaz muktedir.

Bâtıl şeyleri güzel tasvir etmek, her demde,
Sâfi olan zihinleri cerhtir, hem idlâli.

bâtıl: gerçek dışı,
hak olmayan
bîbehre: hissesi
olmayan, nasipsiz
bîtaraf: tarafsız
cerh: yaralama
dem: zaman, vakit
hâlet: durum, hal
hâsıl olma: mey-
dana gelme
idlâli: hak yoldan
çıkarma, septirme
iltizam: taraftarlık
imtisal: emre uy-

ma, boyun eğme
itikad: inanç
iz'an: kesin şekil-
de inanma
mezc: karışma,
bütünleşme
muktedir: güç ve
iktidar sahibi
sâfi: saf, temiz
safsata: yalan ve
uydurma şey
salâbet: sağlamlık
taakkul: akıl yürüt-

me
taassup: aşın de-
recede, körükörü-
ne bağlılık
tahayyül: hayal
etme
tasavvur: zihinde
şekillendirme, ta-
sarlama
taedik: doğrula-
ma, onaylama
tasvir: anlatma,
ifade etme

On Üçüncü Lem'a

Hikmetü'l-İstiâze

❖ *sırrına* أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ¹
dairdir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

❖ وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ
❖ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ ²

Şeytandan istiâze sırrına dairdir.
On Üç İşaret yazılacak. O işaret-

¹ Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım.

² "De ki: Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. Onların yanımda bulunmalarından da, ey Rabbim, Sana sığınırım." Mü'minûn Sûresi, 23:97-98.

hikmetü'l-istiâze:
şeytanın şerrin-
den Allah'a sığın-

manın sebepleri
ve faydaları
İstiâze: Allah'a sı-

ğınma
lem'a: panîti
sır: İnce gerçek

lerin bir kısmı, müteferrik bir surette Yirmi Altıncı Söz gibi bir kısım risalelerde beyan ve ispat edildiğinden, burada yalnız icmâlen bahsedilecek.

BİRİNCİ İŞARET

Sual: Şeytanların kâinatta icad cihetinde hiçbir medhalleri olmadığı, hem Cenâb-ı Hak rahmet ve inâyetiyle ehl-i hakka taraf-tar olduğu, hem hak ve hakikatin cazibedar güzellikleri ve mehâsinleri ehl-i hakka müeyyid ve müşevvik bulunduğu, hem dalâletin müstekreh çirkinlikleri ehl-i dalâ-

beyan: açıklama, anlatım
cazibedar: cazibeli, çekici
Cenâb-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah
cihet: taraf, yön
dalâlet: hak yoldan ayrıma, sapkınlık
ehl-i hak: doğru ve hak yolda olan kimseler

hak: doğru, gerçek
hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet
icad: var etme
icmâlen: kısaca
inâyet: Allah'tan gelen yardım, lisan, iyilik
kâinat: evren
medhal: katkı, etki
mehâsin: güzelli-kler
müeyyid: kuvvetlendiren, sağlamlaştıran

müstekreh: tiksinti uyandıran
müşevvik: teşvik eden
müteferrik: kısım kısım, bölümler halinde
rahmet: lâhî şefkat, merhamet
risale: Risale-i Nur'u oluşturan bölümlerden her biri
suret: biçim, şekil

leti tenfir ettikleri halde, hizbüşşeytanın çok defa galebe etmesinin hikmeti nedir? Ve ehl-i hak, her vakit şeytanın şerrinden Cenâb-ı Hakka sığınmasının sırrı nedir?

Elcevap: Hikmeti ve sırrı şudur ki: Ekseriyet-i mutlaka ile dalâlet ve şer, menfidir ve tahriptir ve ademîdir ve bozmaktır. Ve ekseriyet-i mutlaka ile hidayet ve hayır, müsbettir ve vücudîdir ve imar ve tamirdir. Herkesçe malûmdur ki, yirmi adamın yirmi günde yaptığı bir binayı, bir adam bir günde tahrip eder. Evet, bütün âzâ-yı esasiyenin ve şerâit-i hayatiyenin vücuduyla

ademî: yokluğa ait
âzâ-yı esasiye: temel organlar

Cenâb-ı Hak:
Hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah
dalâlet: hak yoldan ayrılmama, sapkınlık

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, inançsız kimseler

ehl-i hak: doğru ve hak yolda olan kimseler

ekseriyet-i mutlaka: büyük çoğunluk

galebe etmek:

yenmek, üstün gelmek

hayır: iyilik, manevî değeri olan

hidayet: doğru ve hak olan yolda gitme

hikmet: sır, bilinmeyen gizli nokta

hizbüşşeytan:

şeytanın taraftarları

imar: yapma, ta-

mir etme
malûm: bilinen
menfi: olumsuz
müsbet: olumlu, ispat edilebilen
sır: ince gerçek
şer: kötülük
şerâit-i hayatiye: hayat şartları
tahrip etmek: yıkip yok etmek
tahrip: yıkım
tenfir etmek: nefret ettirmek
vücut: varlık
vücutî: varlıkla ilgili

vücudu devam eden hayat-ı insan Hâlık-ı Zülcelâlin kudretine mahsus olduğu halde, bir zalim, bir uzvu kesmesiyle, hayata nisbeten ademî olan mevte o insanı mazhar eder. Onun için, *et-tahrîbü eshelâ* durub-u emsal hükmüne geçmiştir.

İşte bu sırdandır ki, ehl-i dalâlet, hakikaten zayıf bir kuvvetle pek kuvvetli ehl-i hakka bazan galip oluyor. Fakat ehl-i hak-
kın öyle muhkem bir kalesi var ki, onda tahassun ettikleri vakit, o müthiş düşmanlar yanaşamazlar, bir halt edemezler. Eğer muvakkat bir zarar verseler,

1 Yıkmak kolaydır.

ademî: hiçlikle ilgili
durub-u emsal:

atasözleri, temelli
sözleri

ehl-i dalâlet: doğru
ve hak yoldan
sapanlar, inanç-
sız kimseler

ehl-i hak: doğru
ve hak yolda olan
kimseler

galip: üstün gelen

hakikaten: ger-
çekten

Hâlık-ı Zülcelâl:

sonsuz haşmet
sahibi ve her şe-
yin yaratıcısı olan
Allah

halt etmek: uy-
gunsuz fiil ve dav-
ranışta bulunmak

hayat-ı insan: in-
san hayatı

kudret: güç, ikti-
dar

mahsus: has, özel

mazhar etmek:

erleştirilmek

mevt: ölüm

muhkem: sağlam

muvakkat: geçici

nisbeten: kıyasla

sır: ince gerçek

tahassun etmek:

korunmak

uzuv: organ

vücut: varlık

zalim: haksızlık ve

zulüm yapan

وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ¹ sırrıyla, ebedî bir sevap ve menfaatle o zarar telâfi edilir. O kale-i metin, o hısn-ı hasîn ise, şeriat-ı Muhammediye ve sünnet-i Ahmediyedir (a.s.m.).

İKİNCİ İŞARET

Sual: Şerr-i mahz olan şeytanların icadı ve ehl-i imana taslitleri ve onların yüzünden çok insanlar küfre girip Cehenneme girmeleri, gayet müthiş ve çirkin görünüyor. Acaba Cemîl-i Alel'itlak ve Rahîm-i Mutlak ve Rahmân-ı Bîlhakkın rahmet ve

¹ "Gerçek iyi sonuç takvâ sahiplerinindir." A'râf Sûresi, 7:128.

Cemîl-i Alel'itlak: sonsuz ve kusursuz güzellik sahlı olan Allah
ebedî: sonsuz
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kimseler, mü'minler
hısn-ı hasîn: çok sağlam kale
icad: var etme
kale-i metin: sağlam kale
kûfür: inkâr,

inançsızlık
menfaat: fayda, yarar
Rahîm-i Mutlak: kayda ve şarta bağlı olmaksızın sınırsız şefkat ve merhamet sahibi olan Allah
Rahmân-ı Bîlhak: hakkıyla çok merhametli olan Allah
rahmet: şefkat, merhamet
sünnet-i Ahmedîye: Hz. Muham-

med'in (a.s.m.) sünneti, hal, söz, tavır ve tasdikleri
şeriat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) tarif ettiği, getirdiği ve bildirdiği şeriat; İslâm dîni
şerr-i mahz: tamamiyle şer ve kötü
taslit: musallat olma, satışma
telâfi etmek: tamamlamak, eksikliği gidermek

cemâli, bu hadsiz çirkinliğin ve dehşetli musibetin husulüne nasıl müsaade ediyor ve nasıl cevaz gösteriyor? Şu meseleyi çoklar sormuşlar ve çokların hatırına geliyor.

Elcevap: Şeytanın vücudunda cüz'î şerhlerle beraber birçok makasid-ı hayriye-i külliye ve kemâlât-ı insaniye vardır. Evet, bir çekirdekten koca bir ağaca kadar ne kadar mertebeler var; mahiyet-i insaniyedeki istidatta dahi ondan daha ziyade merâtip var. Belki zerreden şemse kadar dereceleri var. Bu istidâdâtın inkişâfâtı, elbette bir hareket ister, bir muamele iktiza eder. Ve o muameledeki terakki zembereğinin hareketi, mücahede ile olur. O mü-

cemâl: güzellik
cevaz: izin, müsaade, ruhsat
cüz'î: az, sınırlı
hadsiz: sınırsız
husul: meydana gelme
iktiza: gerektirme
inkişâfât: açığa çıkmalar
istidâdât: istidatlar, kabiliyetler
istidat: yetenek, kabiliyet

kemâlât-ı insaniye: insana ait mükemmellikler
mahiyet-i insaniye: insana ait temel özellik
makasid-ı hayriye-i külliye: büyük hayırlı maksatlar
merâtip: mertebeler
muamele: iş, davranış

musibet: belâ, büyük sıkıntı
mücahede: cihad etme, mücadele
şems: güneş
şer: kötülük
terakki: ilerleme, gelişme
zemberek: hareketi sağlayan güç kaynağı
zerre: atom
ziyade: çok, fazla

cahede ise, şeytanların ve muzır şeylerin vücuduyla olur. Yoksa, melâikeler gibi, insanların da makamı sabit kalırdı. O halde insan nev'inde binler envâ hükmünde sınıflar bulunmayacak... Bir şerr-i cüz'î gelmemek için bin hayrı terk etmek, hikmet ve adalete münafidir.

Çendan, şeytan yüzünden ekser insanlar dalâlete giderler. Fakat ehemmiyet ve kıymet, ekseriyetle keyfiyete bakar; kemiyete az bakar veya bakmaz. Nasıl ki, bin ve on çekirdeği bulunan bir zat, o çekirdekleri toprak altında bir muamele-i kimyeviyeye mazhar etse, ondan on tanesi ağaç olmuş,

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi

çendan: gerçi, her ne kadar

dalâlet: hak yoldan ayrılma, sapkınlık

ekser: pek çok

ekseriyetle: çoğunlukla

envâ: çeşitler, türler

hikmet: fayda, ga-

ye; herşeyin belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratılması

kemiyet: sayıca

çokluk, nicelik

keyfiyet: özellik, nitelik

makam: derece, yer

mazhar etmek: erişirmek

melâike: melekler

muamele-i kimyeviye: kimyasal işlem

muzır: zararlı

mücahede: cihad etme, mücadele

münaf: aykır, ters

nev': çeşit, tür

şerr-i cüz'î: ferdî, sınırlı, küçük kötülük

vücut: varlık

zat: kişi

bini bozulmuş. O on ağaç olmuş çekirdeklerin o adama verdiği menfaat, elbette, bin bozulmuş çekirdeğin verdiği zararı hiçe indirir. Öyle de, nefis ve şeytanlara karşı mücahede ile, yıldızlar gibi nev-i insanı şereflendiren ve tenvir eden on insan-ı kâmil yüzünden o nev'e gelen menfaat ve şeref ve kıymet, elbette, haşarat nev'inden sayılacak derecede süflî ehl-i dalâletin küfre girmesiyle insan nev'ine vereceği zararı hiçe indirip göze göstermediği için, rahmet ve hikmet ve adalet-i İlâhiye, şeytanın vücuduna müsaade edip tasallutlarına meydan vermiş.

Ey ehl-i iman! Bu müthiş düşmanlarınıza

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, inançsız kimseler

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler

haşarat: zehirli böcekler

insan-ı kâmil: yaratılış gayesini eksiksiz olarak

yerine getiren ve manevî olgunluğa erişen insan

küfür: inkâr, inançsızlık

menfaat: fayda, yarar

mücahede: cihad etme, mücadele

nefis: insanı kötü-lüklere yönelten duygu

nev': çeşit, tür
nev-i insan: insan

türü, insanlık
rahmet ve hikmet ve adalet-i ilâhiye: Allah'ın rahmet, hikmet ve adaleti

süflî: alçak, âdi
tasallut: musallat olma, sataşma
tenvir etmek: nurlandırmak, aydınlatmak

vücud: varlık

karşı zırhınız, Kur'ân tezgâhında yapılan takvâdır. Ve siperiniz, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın Sünnet-i Seniyyesidir. Ve silâhınız, istiâze ve istiğfar ve hıfz-ı İlâhiyeye ilticadır.

ÜÇÜNCÜ İŞARET

Sual: Kur'ân-ı Hakîmde ehl-i dalâlete karşı azîm şekvâları ve kesretli tahşidâtı ve çok şiddetli tehdidâtı,¹ aklın zâhirine göre, ada-

¹ bk. Bakara Sûresi, 2:85; Âl-İmrân Sûresi, 3:88; Nisâ Sûresi, 4:173; A'râf Sûresi, 7:18; Meryem Sûresi, 19:88-89; Sâd Sûresi, 38:85; Talâk Sûresi, 65:8; Ğaşiye Sûresi, 88:23-24; Fecr Sûresi, 89:25.

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun

azîm: büyük
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, inançsız kimseler
hıfz-ı ilâhî: Allah'ın koruması
iltica: sığınma
istiâze: Allah'a sığınma
istiğfar: Allah'tan

bağışlanma dilemek

kesretli: pek çok
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin

söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
şekvâ: şikâyet
tahşidat: öneminden dolayı bir şeyin üzerinde fazla durma
takvâ: Allah'ın emirlerini tutup, günahlardan sakınmak
tehdidât: tehditler
zâhir: açık, görünür kısım

letli ve münasebetli belâgatine ve üslûbundaki itidaline ve istikametine münasip düşmüyor. Adeta âciz bir adama karşı, orduları tahşid ediyor. Ve onun cüz'î bir hareketi için, binler cinayet etmiş gibi tehdit ediyor. Ve müflis ve mülkte hiç hissesi olmadığı halde, mütecaviz bir şerik gibi mevki verip ondan şekvâ ediyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?

Elcevap: Onun sır ve hikmeti şudur ki: Şeytanlar ve şeytanlara uyanlar, dalâlete sülûk ettikleri için, küçük bir hareketle çok tahribat yapabilirler. Ve çok mahlûkatın hukukuna, az bir fiil ile çok hasâret veriyorlar.

âciz: güçsüz, elinden bir şey gelmeyen

adalet: her hak sahibine hakkının tam ve eksiksiz verilmesi

belâgat: maksada ve hale uygun düzgün ve güzel söz söyleme

cüz'î: ferdî, az, sınırlı

dalâlet: hak yoldan ayrıma, sapkınlık

fiil: hareket, iş, etki

hasâret: zarar

hikmet: sebep,

maksat, gaye

hisse: pay

istikamet: doğru

yolu takip etme

itidal: her konuda

orta yolu tutma,

aşırıya kaçmama

mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar

mevki: yer, makam

müflis: iflas etmiş

mülk: sahip olunan şey

münasebet: bağlantı, ilişki

münasip: uygun

mütecaviz: saldırgan, haddi aşan

sülûk etmek: yol almak, ilerlemek

şekvâ: şikâyet

şerik: ortak

tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar

tahşid etmek: yığınak yapmak, bir noktayı çokça vurgulamak

üslûp: ifade tarzı

Nasıl ki, bir sultanın büyük bir ticaret gemisinde, bir adam az bir hareketle, belki küçük bir vazifeyi terk etmekle, o gemiyle alâkadar bütün vazifedarların semere-i sa'ylerinin ve netice-i amellerinin mahvına ve iptaline sebebiyet verdiği için, o geminin sahib-i zîşânı, o âsiden, o gemiyle alâkadar olan bütün raiyetinin hesabına azîm şikâyetler edip dehşetli tehdit ediyor. Ve onun o cüz'î hareketini değil, belki o hareketin müthiş neticelerini nazara alarak ve sahib-i zîşânın zâtına değil, belki raiyetinin hukuku namına dehşetli bir cezaya çarpar.

Öyle de, Sultan-ı Ezel ve Ebed dahi, küre-i arz gemisinde ehl-i hidayetle beraber

alâkadar: alakalı, ilgili

âsl: isyan eden

azîm: büyük, yüce

cüz'î: ferdî, az, sınırlı

ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar,

iman etmiş olanlar

fil: hareket, iş, etid

hasâret: zarar

iptal: sonuçsuz

kalma

küre-i arz: yerküre,

dünya

mahv: yok olma

namına: adına

nazar: dikkat

netice-i amel: yapılan işin neticesi

raiye: halk, tabi

olanlar

sahib-i zîşân: şanlı

sahip

semere-i sa'y: çalışmanın meyvesi, neticesi

Sultan-ı Ezel ve

Ebed: başlangıç

ve sonu olmaksızın,

hüküm ve

saltanatı ezel

eden Sultan,

Allah

vazifedar: görevli

zât: şahıs

bulunan, ehl-i dalâlet olan hizbüşşeytanın zâhiren cüz'î hatîatlarıyla ve isyanlarıyla pek çok mahlûkatın hukukuna tecavüz ettikleri ve mevcudatın vezâif-i âliyelerinin neticelerinin iptal etmesine sebebiyet verdikleri için, onlardan azîm şikâyet ve dehşetli tehdidat, ve tahribatlarına karşı mühim tahşidat etmek, ayn-ı belâgat içinde mahz-ı hikmettir ve gayet münasip ve muvafıktır. Ve mutabık-ı mukteza-yı haldir ki, belâgatin tarifidir¹ ve esasıdır. Ve israf-ı kelâm olan mübalâğadan münezzehtir.

¹ bk. el-Hamevî, *Hızânetü'l-Edeb*: 2:482; el-Kazvânî, *el-İzâh fî Ulûmi'l-Belâğa*: 1:15-16.

ayn-ı belâgat: belâgatin ta kendisi
azîm: büyük, yüce
belâgat: maksada ve hale uygun düzgün ve güzel söz söyleme
cüz'î: ferdî, az, sınırlı
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sepanlar, inançsız kimseler
hatîat: yanlışlar, hatâlar
hizbüşşeytan: şey-

tanın taraftarları
iptal: sonuçsuz kalma
israf-ı kelâm: gereksiz söz söyleme
mahlûkat: yaratılmışlar, varlıklar
mahz-ı hikmet: hikmetin ta kendisi
mevcudat: varlıklar
mutabık-ı mukteza-yı hâl: hâlin gereğine uygun
muvafık: uygun
mübalâğa: abartı

münasip: uygun
münezzeh: arınmış, kusur ve eksiklikten yüce
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tahşid etmek: yığnak yapmak, bir noktayı çokça vurgulamak
tecavüz: haddi aşma, saldırma
tehdidât: tehditler
vezâif-i âliye: yüce vazifeler
zâhiren: görünürde

Malûmdur ki, böyle az bir hareketle çok tahribat yapan dehşetli düşmanlara karşı gayet metin bir kaleye iltica etmeyen, çok perişan olur. İşte, ey ehl-i iman, o çelik ve semâvî kale, Kur'ân'dır. İçine gir, kurtul.

DÖRDÜNCÜ İŞARET

Adem şerr-i mahz, ve vücud hayr-ı mahz olduğunu, ehl-i tahkik ve ashab-ı keşif ittî-fak etmişler. Evet, ekseriyet-i mutlaka ile, hayır ve mehâsin ve kemâlât, vücuda isti-nad eder ve ona râci olur. Sureten menfi ve ademî de olsa, esasî sübutîdir ve vücu-

adem: yokluk, hiç-lik

ademî: yokluğa ait

ashab-ı keşif:

İmanın hakikatle-rine ve sırlarına, mânevî terakki ile ulaşan kimseler

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kimseler, mü'minler

ehl-i tahkik: gerçeği bütün ayrıntı-larıyla araştıran kişiler

ekseriyet-i mutla-

ka: büyük çoğun-luk

hayır: iyilik, faydalı ve sevaplı amel

hayr-ı mahz: sırf

hayırdan ibaret

iltica etmek: sı-

ğınmak

istînad etmek: da-

yanmak

ittîfak etmek: bir-

leşmek

kemâlât: mükem-

mellikler, kusur-

suz özellikler

malûm: bilinen

mehâsin: güzelli-

ler

menfi: olumsuz

metin: sağlam,

kuvvetli

râci: dönen, ait

olan

semâvî: Allah ta-

rafından olan

sureten: görünüş-

te

sübutî: sabit

olarak var olan

şerr-i mahz: tama-

mıyla şer ve kötü

tahribat: tahripler,

yıkıp bozmalar

vücud: varlık, var

olma

dîdir. Dalâlet ve şer ve musibetler ve mâsiyetler ve belâlar gibi bütün çirkinliklerin esası, mayası ademdir, nefiydir. Onlardaki fenalık ve çirkinlik, ademden geliyor. Çendan suret-i zâhirîde müsbet ve vücudî de görünseler, esası ademdir, nefiydir.

Hem bilmüşahede sabittir ki, bina gibi birşeyin vücudu, bütün eczasının mevcudiyetiyle takarrur eder. Halbuki onun harabiyeti ve ademi ve in'idâmı, bir rûknün ademiyle hasıl olur. Hem vücut, herhalde mevcut bir illet ister, muhakkak bir sebebe istinad eder. Adem ise, ademî şeylere istinad edebilir; ademî birşey, mâdum birşeye illet olur.

adem: yokluk, hiçlik
ademî: yokluğa ait
belâ: büyük sıkıntı
bilmüşahede:
 gözle görerek
çendan: gerçi, her ne kadar
dalâlet: hak yoldan ayrılma, sapkınlık
ecza: kısımlar, bölümler
harabiyet: harab olma, yıkılma
hasıl olmak: mey-

dana gelmek
illet: esas sebep, maksat
in'idâm: yok olma
istinad etmek: dayanmak
mâdum: yokluğa ve hiçliğe düşen
mâsiyet: günah, isyan
mevcudiyet: var olma halli
musibet: belâ, büyük sıkıntı

müsbet: sabit olarak var olan
nefy: inkar
rûkn: esas, şart
suret-i zâhirî: dış görünüş
şer: kötülük
takarrur etmek: karar bulmak, sağlamca yerleşmek
vücut: varlık, var olma
vücudî: varlıkla bağlantılı

İşte bu iki kaideye binaendir ki, şeytan-ı ins ve cinnin kâinattaki müthiş âsâr-ı tahripkârâneleri ve envâ-ı küfür ve dalâlet ve şer ve mehâlik yaptıkları halde zerre miktar icada ve hilcate müdahaleleri olmadığı gibi, mülk-ü İlâhîde bir hisse-i iştirakleri olamıyor. Ve bir iktidar ve bir kudretle o işleri yapmıyorlar; belki çok işlerinde iktidar ve fiil değil, belki terk ve atâlettir. Hayr-ı yaptırmamakla şerleri yapıyorlar, yani şerler oluyorlar. Çünkü mehâlik ve şer, tahribat nev'inden olduğu için, illetleri, mevcut bir iktidar ve fâil bir icad olmak lâzım

âsâr-ı tahripkârâne: tahrip edici davranış ve hareketler
atâlet: hareketsizlik
binaen: dayanaarak
dalâlet: hak yoldan ayrılma, sapkınlık
envâ-ı küfür: küfürün çeşitleri
fâil: işi yapan, özne
fiil: hareket, iş, etki

hayır: iyilik, faydalı ve sevaplı amel
hilkat: yaratılış, yaratma
hisse-i iştirak: katılma payı
icad: var etme
iktidar: güç ve kuvvete sahip olma
illet: esas sebep, maksat
kalde: kural, prensip
kâinat: evren
kudret: güç, iktidar

mehâlik: helâk edici şeyler
müdahale: karışma
mülk-ü ilâhî: Allah'a ait mülk, kâinat
nev': çeşit, tür
şer: kötülük
şeytan-ı ins ve cin: insan ve cinlerden olan şeytanlar
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
zerre: atom

değildir. Belki bir emr-i ademî ile ve bir şartın bozulmasıyla koca bir tahribat olur.

İşte bu sır Mecusîlerde inkişaf etmediği içindir ki, kâinatta “Yezdan” namıyla bir hâlık-ı hayır, diğeri “Ehriman” namıyla bir hâlık-ı şer itikad etmişlerdir.¹ Halbuki onların “Ehriman” dedikleri mevhum ilâh-ı şer, bir cüz-ü ihtiyariyle ve icadsız bir kesble şerlere sebebiyet veren malûm şeytandır.

İşte, ey ehl-i iman! Şeytanların bu müthiş tahribatına karşı en mühim silâhınız ve cihazat-ı tamiriyeniz istiğfardır ve “Eûzü bil-

¹ bk. eş-Şeristânî, *el-Milel ve'n-Nihal*: 1:232-233, 237; el-İcî, *Kitâbü'l-Mevâkif*: 3:65; Tâhir b. Muhammed, *et-Tabsîr fi'd-Dîn*: 1:91, 113, 142.

cihazat-ı tamiriye:

onarım ve tamir aletleri

cüz-ü ihtiyar: sınırlı irade

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kimseler, mü'minler
Ehriman: Mecusîlerde kötülük tanrısı olarak kabul edilen ilâh

emr-i ademî: yokluğa ait iş, şey

hâlık-ı hayır: iyilik

yaratıcı

hâlık-ı şer: kötülük

yaratıcı

icadsız: yaratma özelliği olmayan
ilâh-ı şer: kötülük tanrısı

inkişaf etmek: açığa çıkmak, gelişmek

istiğfar: Allah'tan bağışlanma dilemek

itikad etmek: inanmak

kâinat: evren

kesb etmek: ka-

zanmak

malûm: bilinen

Mecusî: ateşe tapan

mevhum: gerçekte olmadığı halde var sayılan

mühim: önemli

şer: kötülük

tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar

Yezdan: Mecusî

dininde iyilik tanrısı olarak kabul

edilen ilâh

lâh" demekle Cenâb-ı Hakka ilticadır. Ve kal'anız Sünnet-i Seniyyedir.

BEŞİNCİ İŞARET

Cenâb-ı Hak, kütüb-ü semâviyede beşere karşı Cennet gibi azîm mükâfat ve Cehennem gibi dehşetli mücâzâtı göstermekle beraber, çok irşad, ikaz, ihtar, tehdit ve teşvik ettiği halde; ehl-i iman, bu kadar esbab-ı hidayet ve istikamet varken, hizbüş-şeytanın mükâfatsız, çirkin, zayıf desiselerine karşı mağlûp olmaları, bir zaman beni çok düşündürüyordu. Acaba, iman varken, Cenâb-ı Hakkın o kadar şiddetli tehdidâtı-

azîm: büyük, yüce
beşer: İnsan

Cenâb-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

desise: hile, aldatma

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kimseler, mü'minler

esbab-ı hidayet ve istikamet:

doğru yola ve hidayete ulaşma vesileleri

Eûzü billâh: Allah'a sığınırım

hizbüş-şeytan: şeytanın taraftarları

ihtar: hatırlatma

ikaz: uyarı

iltica: sığınma

iman: inanma

irşad etmek: doğru yolu göstermek

istikamet: doğru kal'a: kale

kütüb-ü semâviye: vahye dayanan kutsal kitaplar

mağlûp: yenik düşen

mücâzât: cezalandırma

mükâfat: ödül

Sünnet-i Seniyye:

Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

tehdit: korkutma

tehdidât: tehditler

na ehemmiyet vermemek nasıl oluyor? Nasıl iman gitmiyor?

1 إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا 1 sıyrıyla şeytanın gayet zayıf desiselerine kapılıp Allah'a isyan ediyor. Hattâ benim arkadaşlarımdan bazıları, yüz hakikat dersini kalben tasdik ile beraber, benden işittiği ve bana karşı da fazla hüsn-ü zannı ve irtibatı varken, kalbsiz ve bozuk bir adamın ehemmiyetsiz ve riyâkârâne iltifatına kapıldı; onun lehinde, benim aleyhimde bir vaziyete geldi. "Fesühânallah," dedim. "İnsanda bu derece sukut olabilir mi? Ne kadar hakikatsiz bir insandı!" diye o biçareyi gıybet ettim, günaha girdim.

1 "Muhakkak ki şeytanın tuzağı pek zayıftır." Nisâ Sûresi, 4:76.

biçare: çaresiz
desise: hile, aldatma
ehemmiyet: değer, önem
Fesühânallah: "Allah'ı her türlü kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih ederim" mâ-

nâsında
gıybet etmek: arkasından konuşmak
hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet
hakikatsiz: asılsız
hüsn-ü zan: güzel düşünce

iltifat: övgü
İman: inanma
irtibat: bağ, ilişki
riyâkârâne: ikiyüz-lüklükle
sukut: alçalış, düşüş
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama

Sonra, sabık işaretlerdeki hakikat inkişaf etti, karanlıklı çok noktaları aydınlattı. O nur ile, lillâhilhamd, hem Kur'ân-ı Hakîmin azîm terğibat ve teşvikatı tam yerinde olduğunu; hem ehl-i imanın desâis-i şeytaniyeye kapılmaları imansızlıktan ve imanın zayıflığından olmadığını; hem günah-ı kebâiri işleyen küfre girmediğini; hem Mutezile mezhebi ve bir kısım Hariciye mezhebi “Günah-ı kebâiri irtikâp eden kâfir olur veya iman ve küfür ortasında kalır”¹ diye hü-

¹ bk. e-İcî, *Kitâbü'l-Mevâkıf*. 3:548; İbn Ebî'l-İzz, *Şerhu Akîdeti'l-Tahâviyye*: 1:358-362.

azîm: büyük, yüce
desâis-i şeytaniye: şeytanın hileleri, aldatmacaları
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kimseler, mü'minler
günah-ı kebâir: büyük günahlar
hakikat: asıl, esas, gerçek
Hâriciye mezhebi: Hz. Ali (r.a.) döneminde ortaya çıkan siyasî ve itî-

kadî bir mezhep.
İman: inanma
inkişaf etmek: açığa çıkmak
irtikâp etmek: yapmak, işlemek
kâfir: Allah'ı veya Allah'ın bildirdiği kesin olan birşeyi inkâr eden kimse
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küfür: inkâr, inançsızlık

lillâhilhamd: ne kadar hamd ve şükürler varsa ve olmuşsa, hepsi Allah'a aittir
Mutezile: “Kul kendi fillînin yaratıcısıdır” iddiasında olan ehl-i sünnet dışı bir mezhep
sabık: geçen, önceki
terğibat: rağbet uyandırmalar, teşvikler
teşvikat: teşvikler

kümlerinde hata ettiklerini; hem benim o biçare arkadaşım da yüz ders-i hakikati bir herifin iltifatına feda etmesi, düşündüğüm gibi çok sukut ve dehşetli alçaklık olmadığını anladım, Cenâb-ı Hakka şükrettim, o vartadan kurtuldum. Çünkü, sabıkan dediğimiz gibi, şeytan, cüz'î bir emr-i ademî ile insanı mühim tehlikelere atar. Hem insan-daki nefis ise, şeytanı her vakit dinler. Kuvve-i şehviye ve gadabiye ise, şeytanın desiselerine hem kabile, hem nâkile iki cihaz hükmündedir.

İşte, bunun içindir ki, Cenâb-ı Hakkın Gafûr, Rahîm gibi iki ismi, tecellî-i âzamla

biçare: çaresiz

Cenâb-ı Hak:

Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve yücelik sahibi Allah

cüz'î: az, ferdî

ders-i hakikat:

hakikat dersi

desise: hile, aldatma

emr-i ademî: yokluğa ait iş

Gafûr: çok merhamet eden, suçları bağışlayan Allah

iltifat: övgü

kabile: alıcı

kuvve-i şehviye ve gadabiye:

şehvet ve öfke duyguları; insanı dünya zevklerini elde etmeye ve zararlı şeyleri defetmeye sevkeden duygular

nâkile: iletici

nefis: insanı kötü-lüklere yönelten duygu

Rahîm: rahmeti

her şeyi kuşatan, her bir varlığa ayrı ayrı şefkatini gösteren Allah

sabıkan: bundan önce

sukut: alçalış, düşüş

tecellî-i âzam: en büyük tecelli, görünüm

varta: tehlike, çamura düşme

ehl-i imana teveccüh ediyor. Ve Kur'ân-ı Hakîmde peygamberlere en mühim ihsanı mağfiret olduğunu gösteriyor ve onları istiğfar etmeye davet ediyor. *Bismillâhirrah-mânirrahîm* kelime-i kudsiyesini her sûre başında tekrar ile ve her mübarek işlerde zikrine emretmesiyle,¹ kâinatı ihata eden rahmet-i vâsiasını melce ve tahassungâh gösteriyor ve ² فَاسْتَعِذْ emriyle,

³ أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ kelimesini siper yapıyor.

¹ bk. *İbni Mâce*, Nikâh: 19; *Müsned*: 2:359; en-Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*: 6:127-128; Abdurrezzak, *el-Musannef*: 6:189; İbni Hibbân; *es-Sahîh*: 1:173-174.

² "Sığın." A'raf Sûresi, 7:200; Nahl Sûresi, 16:98; Mü'min Sûresi, 40:56; Fussilet Sûresi, 41:36.

³ Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım.

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kimseler, mü'minler
ihata etmek: içine almak, kapsamak
ihsan: bağış, iyilik, lütuf
istiğfar: Allah'tan bağışlanma dileme
kâinat: evren

kelime-i kudsiye: kutsal cümle
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûre-sinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mağfiret: bağışlama
melce: sığınak
mübarek: bereketli, hayırlı

rahmet-i vâsia: Allah'ın herşeyi kuşatan geniş rahmeti
sûre: Kur'ân-ı Kerim'in bölümlerinden her biri
tahassungâh: korunma yeri, sığınak
teveccüh etmek: yönelmek
zikir: Allah'ı anma

ALTINCI İŞARET

Şeytanın en tehlikeli bir desisesi şudur ki: Bazı hassas ve sâfi-kalb insanlara, tahayyül-ü küfrîyi tasdik-i küfürle iltibas ettiriyor. Tasavvur-u dalâleti, dalâletin tasdiki suretinde gösteriyor. Ve mukaddes zatlar ve münezzeh şeyler hakkında gayet çirkin hatıraları hayaline gösteriyor. Ve imkân-ı zâ-tîyi imkân-ı aklî şeklinde gösterip, imandaki yakînine münâfî bir şek tarzını veriyor. Ve o vakit o biçare hassas adam, kendini dalâlet ve küfür içine düştüğünü tevehhüm edip imandaki yakîninin zâil olduğunu zan-

biçare: çaresiz
dalâlet: inançsızlık, hak yoldan sapkınlık
desise: hile, aldatma
hassas: duyarlı
iltibas: karıştırma
Imkân-ı aklî: aklen mümkün olma
Imkân-ı zâ-tî: bir şeyin özünde mümkün olması
küfür: inkâr, inançsızlık
mukaddes: kusur

ve eksiklikten uzak, kutsal
münâfî: aykırı, zıt
münezzeh: arınmış, kusur ve eksiklikten yüce
sâfi-kalb: kalbi temiz
şek: şüphe, zan
tahayyül-ü küfrî: küfür ve inkârla ilgili meseleleri hayal etme
tasavvur-u dalâlet: inançsızlığı zihinde şekillen-

dirme
tasdik: doğruluğunu kabul etme, onaylama
tasdik-i küfür: küfür ve inkârı kabul etme
tevehhüm etme: kuruntuya kapılma
yakîn: kesin ve doğru bilgi
zâil: geçip giden, yok olucu
zat: kişi, bir şeyin özü

neder, ye'se düşer, o yeisle şeytana maskara olur. Şeytan hem ye'sini, hem o zayıf damarını, hem o iltibasını çok işlettirir; ya divane olur, yahut “Herçi bâd, âbâd” der, dalâlete gider.

Şeytanın bu desisesinin mahiyeti ne kadar esassız olduğunu, bazı risalelerde beyan ettiğimiz gibi, burada icmâlen bahse-deceğiz. Şöyle ki:

Nasıl ki âyinede yılanın sureti ısırılmaz ve ateşin misali yandırmaz ve murdarın aksi telvis etmez. Öyle de, hayal veya fikir âyinesinde küfriyâtın ve şirkin akisleri ve dalâletin gölgeleri ve şetimli çirkin sözlerin ha-

aks/akıs: yansıma

âyine: ayna

beyan etmek:

açıklamak

dalâlet: inançsız-

lık, hak yoldan

sapkınlık

desise: hile, aldatma

divane: akılsız

Herçi bâd, âbâd:

“Her ne olursa ol-

sun” anlamında

bir deyim

icmâlen: kısaca,

özetle

iltibas: karıştırma

küfriyât: küfre se-

bep olan işler,

sözler

mahiyet: nitelik,

özellik

maskara olmak:

gölünç ve rezil ol-

mak

misâl: yansıma

murdar: pis, kirli,

haram

risale: Risale-i

Nur'u oluşturan

bölümler

suret: biçim, görü-

nüş

şetim: çirkin söz,

kötü düşünce

şirk: Allah'a ortak

koşma

telvis etmek: kir-

letmek

ye's/yeis: ümitsiz-

lik

yalleri itikadı bozmaz, imanı tağyir etmez, hürmetli edebi kırmaz. Çünkü meşhur kaidedir ki, "Tahayyül-ü şetim şetim olmadığı gibi, tahayyül-ü küfür dahi küfür değil ve tasavvur-u dalâlet de dalâlet değil."

İmandaki şek meselesi ise, imkân-ı zâtî-den gelen ihtimaller, o yakîne münâfi değil ve o yakîni bozmaz. İlm-i usul-i dinde kavâid-i mukarrerredendir ki,

إِنَّ الْإِمْكَانَ الذَّاتِيَّ لَا يُنَافِي الْيَقِينَ الْعِلْمِيَّ ¹

Meselâ, Barla Denizi su olarak yerinde bulunduğuna yakînımız var. Halbuki, zâ-

¹ "İmkân-ı zâtî, yakîn-i ilmîye aykırı değildir." bk. el-Gazâlî, *el-Menhûl*: s.122; el-Müceddidî, *Kavâidü'l-fıkıh*: s.11, 143.

Barla Denizi: Eğilirdir Gölü
dalâlet: inançsızlık, hak yoldan sapıklık
edeb: terbiye, güzel ahlâk
hürmetli: saygıdeğer
ilm-i usul-i din: kelâm ve İslâmî metod ilmi
İmkân-ı zâtî: bir şeyin özünde

mümkün olması
İtikad: inanç
kalde: düstur, prensip
kavâid-i mukarrese: yerleşmiş kaideler, kurallar
küfür: inkâr, inançsızlık
münâfi: aykırı, zıt
şek: şüphe, zan
şetim: çirkin söz, kötü düşünce
tağyir etmek: de-

ğiştirmek
tahayyül-ü küfür: küfrü hayal etme
tahayyül-ü şetim: çirkin söz ve kötü düşünceyi hayal etme
tasavvur-u dalâlet: inançsızlığı zihinde şekillendirme
yakîn: kesin ve doğru bilgi

tında mümkündür ki, o deniz, bu dakikada batmış olsun. Ve batması mümkünattandır. Bu imkân-ı zâtî, madem bir emâreden neş'et etmiyor; zihnî bir imkân olamaz ki, şek olsun. Çünkü, yine ilm-i usul-i dinde bir kaide-i mukarrerredir ki,

لَا عِبْرَةَ لِلْإِحْتِمَالِ غَيْرِ النَّاشِئِ عَنْ دَلِيلٍ ❁

Yani, “Bir emâreden gelmeyen bir ihtimal-i zâtî ise, bir imkân-ı zihnî olmaz ki şüphe verip ehemmiyeti olsun.”

İşte bu desise-i şeytaniyeye mâruz olan biçare adam, hakaik-i imaniyeye yakînini böyle zâtî imkânlarla kaybediyor zanneder. Meselâ, Hazret-i Peygamber Aleyhis-

biçare: çaresiz
desise-i şeytaniye: şeytandan gelen hileler
ehemmiyet: değer, önem
emâre: belirtti, işaret
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri
ilm-i usul-i din: kelâm ve İslâm metodolojisi ilmi
imkân: mümkün

olma, olabilirlik
imkân-ı zâtî/ihtimal-i zâtî: bir şeyin özünde mümkün olması
imkân-ı zihnî: bir şeyin zihnen mümkün olması
kaid-i mukarrerre: kesinleşmiş kural
mâruz olmak: yüz yüze gelmek
mümkinat: olması

imkan dahilinde olan şeyler
neş'et etmek: kaynaklanmak
şek: şüphe, zan
yakîn: kesin ve doğru bilgi
zâtında: özünde, kendisinde
zâtî imkan: bir şeyin özünde mümkün olması
zihnî: zihinle ilgili

salâtü Vesselâm hakkında, beşeriyet itibarıyla çok imkân-ı zâtiye hatırına geliyor ki, imanın cezim ve yakînine zarar vermez. Fakat o zarar verdi zanneder, zarara düşer.

Hem bazan şeytan, kalb üstündeki lümme cihetinde, Cenâb-ı Hak hakkında fena sözler söyler. O adam zanneder ki, onun kalbi bozulmuş ki böyle söylüyor; titriyor. Halbuki onun titremesi ve korkması ve adem-i rızası delildir ki, o sözler kalbinden gelmiyor, belki lümme-i şeytaniyeden geliyor veya şeytan tarafından ihtar ve tahayyül ediliyor.

Hem insanın letâifi içinde teşhis edemediğim bir iki lâtife var ki, ihtiyar ve iradeyi

adem-i rıza: razı olmama

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

beşeriyet: insanlık

Cenâb-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

cezım: kesin karar, niyet

cihet: taraf, yön

ihtar: hatırlatma

ihtiyar: dileme, seçme

imkân-ı zâtt/ihdimal-i zâtt: bir şeyin özünde mümkün olması

irade: dileme, tercih, seçme gücü

ıktıbarıyla: açısından

lâtife: ince duyu

letâif: ruhta bulunan ince duyular

lümme: kalpte şeytanın iş gördüğü yer

lümme-i şeytaniye: kalpte bulunan ve şeytanın sürekli vesvese verdiği yer

tahayyül: hayal etme

teşhis etmek: belirlemek

yakîn: kesin ve doğru bilgi

dinlemezler, belki de mes'uliyet altına da giremezler. Bazan o lâtifeler hükmediyorlar, hakkı dinlemiyorlar, yanlış şeylere giriyorlar. O vakit şeytan o adama telkin eder ki: "Senin istidadın hakka ve imana muvafık değil ki, böyle ihtiyarsız bâtil şeylere giriyorsun. Demek senin kaderin seni şekavete mahkûm etmiştir." O biçare adam ye'se düşüp helâkete gider.

İşte, şeytanın evvelki desiselerine karşı mü'minin tahassungâhı, muhakkıkîn-i asfiyanın düsturlarıyla hudutları taayyün eden hakaik-i imaniye ve muhkemât-ı Kur'âni-

bâtil: doğru olmayan

biçare: çaresiz

desise: hile, aldatma

düstur: kural

hak: doğru gerçek

hakâik-i imaniye:

iman hakikatleri

helâket: mahvolma

hudut: sınır

ihliyar: dileme,

seçme

ihtiyarsız: irade

dışı

istidat: yapı, kabi-

liyet

kader: Allah'ın

ezelf ilmi ile kâi-

natta olmuş ve

olacak her şeyi

bilip takdir etmesi

lâtife: ince duyu

mahkûm etmek:

yargılamak

mes'uliyet: so-

rumluluk

muhakkıkîn-i asfi-

ya: her şeyin ger-

çeğini araştırıp

bulan seçkin is-

lâm alimleri

muhkemât-ı Kur'â-

niye: mânâsı ga-

yet açık olan ve

hükümler içeren

Kur'ân âyetleri

muvafık: uygun

şekavet: mutsuz-

luk, bedbahtlık

taayyün eden: be-

lirlenen

tahassungâh: ko-

runma yeri, sığı-

nak

telkin etmek: fikr

aşılacak, öğüt

vermek

ye's: ümitsizlik

yedir. Ve âhirdeki desiselerine karşı, istiâze ile, ehemmiyet vermemektir. Çünkü ehemmiyet verdikçe, nazar-ı dikkati celb ettirip büyür, şişer. Mü'minin böyle mânevî yaralarına tiryak ve merhem, Sünnet-i Seniyyedir.

YEDİNCİ İŞARET

Sual: Mutezile imamları, şerrin icadını şer telâkki ettikleri için, küfür ve dalâletin hilkatini Allah'a vermiyorlar. Güya onunla Allah'ı takdis ediyorlar! "Beşer kendi ef'âlinin hâlıkıdır" diye dalâlete gidiyorlar.¹ Hem

¹ bk. el-Mâtürîdî, *et-Tevhîd*: 1:92, 169, 314, 315; İbni Hazm, *el-Fasl fi'l-Milal*: 2:121, 3:57, 59.

âhir: son
beşer: insan
celb etme: çekme
dalâlet: hak yoldan ayrıma, sapkınlık
desise: hile, aldatma
ef'âl: fiiller, davranışlar
ehemmiyet verme: önem verme
hâlık: yaratıcı
hilkat: yaratma
icad: yaratma
İmam: bir ilimde

sözü delil kabul edilebilecek derecede derin ve geniş bilgi sahibi olan âlim
İstiâze: Allah'a sığınma
küfür: inkâr, inançsızlık
mânevî: mânâyâ ait
Mutezile: "Kul fiilinin yaratıcısıdır" iddiasında olan ehl-i sünnet dışı bir mezhep

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
şer: kötülük
takdis etme: Allah'ı her türlü eksiklik ve çirkinlikten yüce tutma
telâkki etmek: kabul etmek
tiryak: درمان, ilaç

derler: “Bir günah-ı kebireyi işleyen bir mü'minin imanı gider.¹ Çünkü Cenâb-ı Hakka itikad ve Cehennemi tasdik etmek, öyle günahı işlemekle kabil-i tevfiğ olamaz. Çünkü dünyada gayet cüz'î bir hapis korkusuyla kendini hilâf-ı kanun herşeyden muhafaza eden adam, ebedî bir azâb-ı Cehennemi ve Hâlîkî gazabını nazar-ı ehemmiyete almayacak derecede büyük günahları işlerse, elbette imansızlığa delâlet eder.”

Elcevap: Birinci şıkkın cevabı şudur ki: Kader Risalesinde izah edildiği gibi, halk-ı şer, şer değil; belki kesb-i şer, şerdir. Çün-

¹ bk. el-İcî, *Kitâbü'l-Mevâkıf*: 3:548; İbni Ebi'l-İzz, *Şerhu Akîdeti'l-Tahâviyye*: 1:356-362.

azâb-ı Cehennem: Cehennem azabı
Cenâb-ı Hak: Hak-
 kın tâ kendisi olan,
 şeref ve yücelik
 sahibi Allah
cüz'î: ferdî, sınırlı
delâlet: delil olma,
 işaret etme
ebedî: sonsuz
gazab: öfke, hiddet
günah-ı kebiire:

büyük günah
Hâlîk: her şeyi ya-
 ratan Allah
halk-ı şer: şerîn
 yaratılışı
hilâf-ı kanun: ka-
 nun dışı
itikad: inanma
izah: açıklama
kabil-i tevfiğ: bira-
 raya gelebilme
Kader Risalesi:

Yirmi Altıncı Söz
kesb-i şer: şerli
 bir işi işleme
muhafaza etme:
 koruma, saklama
**nazar-ı ehemmi-
 yet:** önem vere-
 rek bakma
şer: kötülük
tasdik etmek: doğ-
 ruluğunu kabul et-
 mek, onaylamak

kü, halk ve icad umum neticelere bakar. Bir şerrin vücudu çok hayırlı neticelere mukaddeme olduğu için, o şerrin icadı, neticeler itibarıyla hayır olur, hayır hükümüne geçer. Meselâ ateşin yüz hayırlı neticeleri var. Fakat bazı insanlar, sû-i ihtiyarıyla ateşi kendilerine şer yapmakla, "Ateşin icadı şerdir" diyemezler. Öyle de, şeytanların icadı, terakkiyât-ı insaniye gibi çok hikmetli neticeleri olmakla beraber, sû-i ihtiyarıyla ve yanlış kesbiyle şeytanlara mağlûp olmakla, "Şeytanın hilkatî şerdir" diyemez. Belki o, kendi kesbiyle kendine şer yaptı.

Evet, kesb ise, mübaşeret-i cüz'îye olduğu için, hususî bir netice-i şerriyenin mazharı olur; o kesb-i şer, şer olur. Fakat icad

halk etmek: yaratmak
hayır: iyilik
hikmet: fayda, gaye
hilkat: yaratma
hususî: özel
icad: yaratma
itibarıyla: açısından
kesb: kazanma
kesb-i şer: şerli

bir işi işleme
mağlûp: yenik düşen
mazhar: görünme ve yansıma yeri
mukaddeme: ön söz, başlangıç
mübaşeret-i cüz'îye: sınırlı temas
netice-i şerriye: şerden ortaya çı-

kan sonuç
sû-i ihtiyar: iradeyi kötüye kullanma
şer: kötülük
terakkiyât-ı insaniye: insanlığın yükselişi ve ilerlemeleri
umum: bütün
vücut: varlık

umum neticelere baktığı için, icad-ı şer, şer değil, belki hayırdır. İşte Mutezile bu sırrı anlamadıkları için, “Halk-ı şer, şerdir; ve çirkinin icadı çirkindir” diye, Cenâb-ı Hak-
kı takdis için, şerrin icadını ona vermemiş-
ler, dalâlete düşmüşler, *ve bi'l-kaderi hay-
rihî ve şerrihî*¹ olan bir rükn-ü imaniyeyi²
tevil etmişler.

İkinci şık ki, “Günah-ı kebireyi işleyen nasıl mü'min kalabilir?” diye suallerine ce-
vap ise:

Evvelâ, sabık işaretlerde onların hatası
kat'î bir surette anlaşılmıştır ki, tekrara hâ-

¹ Başa gelen ister hayır olsun ister şer olsun, kadere her yönüyle inanmak.

² Kaderin, İmânın bir rüknü olduğuna dair bk.: *Müslim*, İmân: 39; *Tirmizî*, İmân: 4; *Ebü Dâvud*, Sünnet: 17; *Nesâî*, İmân: 6; *İbni Mâce*, Mukaddime: 63.

Cenâb-ı Hak: Hak-
kın tâ kendisi
olan, şeref ve yü-
celik sahibi Allah
dalâlet: hak yoldan
ayrılma, sapkınlık
evvelâ: öncelikle
günah-ı kebiire:
büyük günahlar
halk-ı şer: şerrin
yaratılışı

icad: yaratma
icad-ı şer: kötülü-
ğün yaratılması
kat'î: kesin
Mutezile: “Kul ken-
di fiilinın yaratıcı-
sıdır” iddiasında
olan ehl-i sünnet
dışı bir mezhep
rükn-ü imaniye:
İmanın şartı

sabık: geçen, ön-
ceki
suret: biçim, şekil
şer: kötülük
takdis: Allah'ı her
türü eksiklik ve
çirkinlikten yüce
tutma
tevil etmek: yo-
rumlamak
umum: bütün

cet kalmamıştır. Saniyen, nefis-i insaniye, muaccel ve hazır bir dirhem lezzeti, müeccel, gaip bir batman lezzete tercih ettiği gibi, hazır bir tokat korkusundan, ileride bir sene azaptan daha ziyade çekinir.

Hem insanda hissiyat galip olsa, aklın muhakemesini dinlemez. Heves ve vehmi hükmedip, en az ve ehemmiyetsiz bir lezzet-i hazırayı ileride gayet büyük bir mükâfâta tercih eder. Ve az bir hazır sıkıntıdan, ileride büyük bir azâb-ı müeccelden ziyade çekinir. Çünkü tevehhüm ve heves ve his, ileriye görmüyor, belki inkâr ediyorlar. Nefis dahi yardım etse, mahall-i iman olan

azâb-ı müeccel:

sonraya bırakılmış azap

batman: yaklaşık

8 kg ağırlığında bir ağırlık ölçüsü

dirhem: eskiden

kullanılan ve 3 gr ağırlığa karşılık gelen bir ölçü birimi

ehemmiyetsiz:

önemsiz

galp: görünmeyen

âlem

galp: yenen, üstün

gelen

hâcet: ihtiyaç

hazır: şimdiki, o anki

heves: gelip geçici

arzu ve istek

hissiyat: hisler, duygular

lezzet-i hazır:

hazır lezzet

mahall-i iman:

İmanın yeri

muaccel: peşin,

hemen verilen

muhakeme: de-

ğerlendirme

müccel: ertelen-

miş

mükâfât: ödül

nefis: insanı kötülüğe yönlüten duygu

nefis-i insaniye:

insandaki maddî lezzet ve isteklere

düşkün olan duygu

saniyen: İkinci

olarak

tevehhüm: kurun-

tuya kapılma

vehmî: gerçekte

olmayıp doğru sa-

nılan kuruntu

ziyade: çok, fazla

kalb ve akıl susarlar, mağlûp oluyorlar. Şu halde, kebâiri işlemek imansızlıktan gelmiyor, belki his ve hevesin ve vehmin galebesiyle akıl ve kalbin mağlûbiyetinden ileri gelir.

Hem sabık işaretlerde anlaşıldığı gibi, fenalık ve hevesat yolu, tahribat olduğu için, gayet kolaydır. Şeytan-ı ins ve cinnî, çabuk insanları o yola sevk ediyor. Gayet câ-yı hayret bir haldir ki, âlem-i bekânın—nass-ı hadisle—sinek kanadı kadar¹ bir nuru, ebedî olduğu için, bir insanın müddet-i ömründe dünyadan aldığı lezzet ve nimete

¹ "Dünyanın Allah katında sinek kanadı kadar bir değeri ol-
saydı, kâfirler ondan bir yudum su bile içemezlerdi." *Tirmizî*, Zühd: 13; *İbnî Mâce*, Zühd: 3; *Müsned*, 5:154, 177.

âlem-i bekâ: sonsuzluk âlemi, ahlâk âlemi
câ-yı hayret: hayret verici nokta
ebedî: sonsuz
fenalık: kötülük
galebe: galip gelme, yenme
heves: galip geçici
arzu ve istek
hevesat: heves ve

arzular
kebâir: büyük günahlar
mağlûp: yenik düşen
müddet-i ömür: ömür süresi
nass-ı hadîs: hadîsin kesin ifadesi
sabık: geçen, önceki
sevk etmek: gön-

dermek, yönlendirmek
şeytan-ı ins ve cinnî: insan ve cinlerden şeytanlık yapanlar
tahribat: tahrip, yıkip bozmalar
vehmî: gerçekte olmayıp doğru sanılan kuruntu

mukabil geldiği halde,¹ bazı bîçare insanlar, bir sinek kanadı kadar bu fâni dünyanın lezzetini, o bâki âlemin bu fâni dünyasına değer lezzetlerine tercih edip şeytanın arkasında gider.

İşte bu sırlar içindir ki, Kur'ân-ı Hakîm, mü'minleri pek çok tekrar ve ısrar ile, tehdit ve teşvik ile, gûnahtan zecir ve hayra sevk ediyor.²

Bir zaman Kur'ân-ı Hakîmin bu tekrar ile şiddetli irşâdâtı bana bu fikri verdi ki, bu kadar mütemâdi ihtarlar ve ikazlar, mü'min insanları sebatsız ve hakikatsiz gösteriyorlar. İnsanın şerefine yakışmayacak bir

¹ bk. el-Kurtubî, *el-Câmi'îl Ahkâmî'l-Kur'ân*: 13:7.

² bk. Nahl Sûresi, 16:90.

âlem: dünya
bâki: devamlı
 olan, sonsuz
bîçare: çaresiz
fâni: geçici olan,
 ölümlü
hakikatsiz: bir
 gerçeğe dayan-
 mayan
ihzar: hatırlatma
ikaz: uyarı
irşâdât: nasihat-

ler, doğru yolu
 gösteren sözler
Kur'ân-ı Hakîm:
 her âyet ve sûre-
 sinde sayısız hik-
 met ve faydalar
 bulunan Kur'ân
mukabil: karşılık
mü'min: Allah'a
 inanan
mütemâdi: devam-
 lı, sürekli

sebatsız: sebat
 göstermeyen, ka-
 rarsız, kalıcı ol-
 mayan, geçici
sevk etmek: gön-
 dermek, yönlendirmek
tehdit: korkutma
teşvik: sevdendirme,
 isteklendirme
zecir: sakındırma

vaziyet veriyorlar. Çünkü, bir memur, âmirinden aldığı birtek emri itaatine kâfi iken, aynı emri on defa söylese, o memur cidden gücenecek. “Beni ittiham ediyorsun; ben hain değilim” der. Halbuki, en hâlis mü'minlere Kur'ân-ı Hakîm musırrâne, mükerrer emrediyor.

Bu fikir benim zihnimi kurcaladığı bir zamanda, iki üç sadık arkadaşlarım vardı. Onları şeytan-ı insânin desiselerine kapılmamak için pek çok defa ihtar ve ikaz ediyordum. “Bizi ittiham ediyorsun” diye gücenmiyorlardı. Fakat ben kalben diyordum ki: “Bu mütemâdiyen ihtarlarımla bunları gücendiriyorum, sadakatsizlikle ve sebat-sızlıkla ittiham ediyorum.”

âmir: idareci
desise: hile, aldatma
hâlis: içten, samimi
ihzar: hatırlatma
ikaz: uyarı
itaat: bağlanma, boyun eğme
ittiham etmek: suçlamak
kâfi: yeterli

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
musırrâne: ısrarlı bir şekilde
mü'min: Allah'a inanan
mükerrer: tekrarla, birçok kere
mütemâdiyen: sù-

rekli olarak
sadakatsizlik: içten bağlı olmama
sadık: doğru, bağlı
sebat: sebat göstermeyen, karsısız, kalıcı olmayan, geçici
şeytan-ı insân: insanlardan şeytanlaşmış olan

Sonra, birden, sabık işaretlerde izah ve ispat edilen hakikat inkişaf etti. O vakit, o hakikatle hem Kur'ân-ı Hakîmin tam mutabık-ı mukteza-yı hal ve yerinde ve israf-sız ve hikmetli ve ittihamsız bir surette ısrar ve tekrârâtı yaptığı ve ayn-ı hikmet ve mahz-ı belâgat olduğunu bildim. Ve o sadık arkadaşlarımmın gücenmediklerinin sırnı anladım. O hakikatin hülâsası şudur ki:

Şeytanlar, tahribat cihetinde sevk ettikleri için, az bir amel ile çok şerleri yaparlar. Onun için, tarik-i hakta ve hidayette gidenler, pek çok ihtiyat ve şiddetli sakınma-

amel: iş, davranış
ayn-ı hikmet: hikmetin ta kendisi
cihet: taraf, yön
hakikat: asıl, esas, gerçek
hidayet: doğru ve hak olan yol, İslâmiyet
hikmetli: bir gaye ve faydaya yönelik olarak, tam yerli yerinde
hülâsa: özet, öz
ihtiyat: tedbir, önlem
inkişaf etme: orta-

ya çıkma
israf: savurganlık
ittiham etmek: suçlamak
izah: açıklama
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mahz-ı belâgat: her yönüyle belâgatlı olan, tam yerinde ve tam şartlara uygun söz söylemek

mutabık-ı mukteza-yı hal: halin gereğine uygun
sabık: geçen, önceki
sadık: doğru, bağlı
sevk etmek: göndermek, yönlendirmek
suret: şekil
şer: kötülük
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tarik-i hak: hak ve hakikat yolu
tekrârât: tekrarlar

ya ve mükerrer ihtârâta ve kesretli muavenete muhtaç olduklarından ki, Cenâb-ı Hak, o tekrarat cihetinde bin bir ismiyle ehl-i imana muavenetini takdim ediyor ve binler merhamet ellerini imdadına uzatıyor. Şerefini kırmıyor, belki vikaye ediyor. İnsanın kıymetini küçük düşürtmüyor, belki şeytanın şerrini büyük gösteriyor.

İşte, ey ehl-i hak ve ehl-i hidayet! Şeytan-ı ins ve cinnînin mezkûr desiselerinden kurtulmak çaresi: Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak mezhebini karargâh yap ve

Cenâb-ı Hak: Hak-
kın tâ kendisi olan
şeref ve yücelik
sahibi Allah

cihet: taraf, yön

dealse: hile, aldat-
ma

ehl-i hak: doğru
ve hak yolda olan
kimseler

ehl-i hidayet: doğ-
ru yolda olanlar,
iman etmiş olan-
lar

ehl-i iman: Allah'a
ve Allah'tan gelen
her şeye inanan
kimseler, mü'min-

ler

**Ehl-i Sünnet ve
Cemaat:** Hz. Pey-
gamberin (a.s.m.)
Sünnetine ve As-
hâbının yoluna

bağlı olan ve on-
ların izlediği dinî
yol ve metodu be-
nimseyenler

Ihtârât: uyarılar

karargâh: karar
yeri

kesretli: çok sayı-
da

merhamet: acıma,
şefkat

mezheb: tarz, me-
tod

mezkûr: anılan,
sözü geçen

muavenet: yardım

mükerrer: tekrar-
la, birçok kere

şer: kötülük

**şeytan-ı ins ve
cinnî:** insan ve
cinlerden

şeytanlaşmış
olanlar

takdim etmek:
sunmak

tekrarat: tekrarlar
vikaye: koruma

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın muhkemat ka-lesine gir ve Sünnet-i Seniyyeyi rehber yap, selâmeti bul.

SEKİZİNCİ İŞARET

Sual: Sabık işaretlerde ispat ettiniz ki, dalâlet yolu kolay ve tahrip ve tecavüz olduğu için, çoklar o yola sülûk ediyorlar. Halbuki sair risalelerde kat'î delillerle ispat etmişsiniz ki, küfür ve dalâlet yolu o kadar müşkilâtlı ve suubetlidir ki, hiç kimse ona girmemek gerekti ve kabil-i sülûk değil. Ve iman ve hidayet yolu o kadar kolay ve zâhirdir ki, herkes ona girmeliydi.

dalâlet: hak yol-
dan ayrılma, sap-
kınlık

hidayet: doğru ve
hak olan yol, İslâ-
miyet

İman: inanç

kabil-i sülûk: yü-
rünebilir

kat'î: kesin

**Kur'ân-ı Mu'ci-
zü'l-Beyân:** açık-
lamalarıyla ben-
zerini yapmakta
akılları âciz bira-

kan Kur'ân

küfür: inkâr

muhkemat: kesin

hükümler içeren

emir ve yasaklar

müşkilât: zorluklar

risale: Risale-i

Nur'u oluşturan

bölümler

sabık: geçen, ön-

ceki

sair: diğer

selâmet: esenlik,

güven

suubet: zorluk,

güçlük

sülûk etmek: bir
hedefe doğru git-
mek

Sünnet-i Seniyye:
Peygamberimizin
söz, fiil ve hare-
ketlerine dayanan
yüce prensipler

tahrip: yıkıp yok
etme

tecavüz: haddi aş-
ma, saldırma

zâhir: açık, âşkar

Elcevap: Küfür ve dalâlet iki kısımdır. Bir kısmı, amelî ve fer'î olmakla beraber, iman hükümlerini nefyetmek ve inkâr etmektir ki, bu tarz dalâlet kolaydır. Hakkı kabul etmemektir; bir terktir, bir ademdir, bir adem-i kabuldür. İşte bu kısımdır ki, risalelerde kolay gösterilmiş.

İkinci kısım ise, amelî ve fer'î olmayıp, belki itikadî ve fikrî bir hükümdür. Yalnız imanın nefyini değil, belki imanın zıddına gidip bir yol açmaktır. Bu ise bâtilı kabuldür, hakkın aksini ispattır. Bu kısım, iman yalnız nefyi ve nakîzi değil, imanın zıddıdır. Adem-i kabul değil ki kolay olsun. Belki kabul-ü ademdir. Ve o ademi ispat etmekle kabul edilebilir. *El-ademü lâ yüs-*

adem: yokluk, hiçlik
adem-i kabul: kabule yanaşmama, bir hükme varmama
amelî: uygulamalı
bâtil: doğru olmayan, hak olmayan
dalâlet: hak yoldan ayrılma, sap-

kınlık
fer'î: esasa ait olmayan, ayrıntı
fikrî: fikirle alâkalı
hak: doğru, gerçek
İman: İnanç
İtikadî: inançla ilgili
kabul-ü adem: yokluğunu iddia etme, inkâr etme

küfür: inkâr
nakîz: bir şeyin hüküm ve mânâsının tersi, muhalîfi
nefyetmek/nefy: inkâr etmek
risale: Risale-i Nur'u oluşturan bölümler

*betü*¹ kaidesiyle, ademin ispatı elbette kolay değildir.

İşte, sair risalelerde imtinâ derecesinde suubetli ve müşkilâtlı gösterilen küfür ve dalâlet bu kısımdır ki, zerre miktar şuuru bulunan, bu yola sâlik olmamak lâzımdır. Hem bu yol, risalelerde kat'î ispat edildiği gibi, o kadar dehşetli elemeleri var ve boğucu karanlıkları var ki, zerre miktar aklı bulunan, o yola talip olmaz.

Eğer denilse: Bu kadar elîm ve karanlıklı, müşkilâtlı yola nasıl ekser insanlar gidiyorlar?

Elcevap: İçine düşmüş bulunuyorlar, çıkamıyorlar. Hem insandaki nebâtî ve hay-

1 "Yokluk ispat edilemez." İbni Kayyim, *es-Savâiku'l-Mürsele*: 4:1310; İbni Kayyim, *er-Rûh fi'l-Kelâm*: 1:198.

adem: yokluk, hiçlik
dalâlet: hak yoldan ayrıma, sapkınlık
ekser: çok
elem: acı, keder
elîm: acı ve sıkıntı veren
imtinâ: imkansız
kaide: düstur,

prensip
kat'î: kesin, şüphesiz
küfür: kesin küfür, inkâr ve inançsızlık
müşkilât: zorluk
risale: Risale-i Nur'u oluşturan bölümler

sair: diğer
sâlik: bir yolu ve yöntemi takip eden
suubetli: zor
şuur: bilinç, anlayış
talip olmak: istemek
zerre: atom

vânî kuvveleri, âkıbeti görmedikleri, düşü-
nemedikleri ve o insandaki letâif-i insani-
yeye galebe ettikleri için, çıkmak istemi-
yorlar ve hazır, muvakkat bir lezzetle mü-
tesellî oluyorlar.¹

Sual: Eğer denilse: Dalâlette öyle dehşet-
li bir elem ve bir korku var ki, kâfir, değil
hayattan lezzet alması, hiç yaşamaması lâ-
zım geliyor. Belki o elemden ezilmeli ve o
korkudan ödü patlamalıydı. Çünkü insani-
yet itibarıyla hadsiz eşyaya müştak ve ha-
yata âşık olduğu halde, küfür vasıtasıyla,
mevtini bir idam-ı ebedî ve bir firâk-ı lâye-
zâlî ve zevâl-i mevcudatı ve ahbabının ve-

¹ bk. Kıyamet Sûresi, 75:20-21; İnsan Sûresi, 76:27.

ahbab: dostlar,
severenler
âkıbet: netice, son
dalâlet: hak yol-
dan ayrılma, sap-
kınlık
elem: acı, keder
firâk-ı lâyezâlî: so-
nu olmayan ayrılık
galebe etme: yen-
me, üstün gelme
hadsiz: sınırsız
idam-ı ebedî: diril-
memek üzere

sonsuz yok oluş
İnsanîyet: insanlık
itibarıyla: açısin-
dan
kâfir: Allah'ı veya
Allah'ın bildirdiği
kesin olan bir şeyi
inkâr eden kimse
küfür: kesin küfür,
inkâr ve inançsızlık
letâif-i İnsaniye:
insandaki yüce
duygular
mevt: ölüm

muvakkat: geçici
müştak: arzulu,
istekli, düşkün
mütesellî: teselli
bulan
nebâtî ve hayvânî
kuvveler: İnsan-
daki sîmî ve alçak
duygular
vasıtasıyla: ara-
cıyla
zevâl-i mevcudat:
varlıkların yok ol-
ması

fatlarını ve bütün sevdiklerini idam ve mufarakat-i ebediye suretinde, gözü önünde, daima küfür vasıtasıyla gören insan nasıl yaşayabilir? Nasıl hayattan lezzet alabilir?

Elcevap: Acip bir mağlâta-i şeytaniye ile kendini aldatır, yaşar. Sûrî bir lezzet alır zanneder. Meşhur bir temsille onun mahiyetine işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Deniliyor: Devekuşuna demişler, “Kanatların var, uç.” O da kanatlarını kısıp “Ben deveyim” demiş, uçmamış. Fakat avcının tuzağına düşmüş. Avcı beni görmesin diye başını kuma sokmuş. Halbuki koca gövdesini dışarıda bırakmış, avcıya hedef etmiş. Sonra ona demişler, “Madem deveyim diyorsun, yük götür.” O zaman kanatlarını açivermiş, “Ben kuşum” demiş, yükün zahmetinden kurtulmuş. Fakat hâmisiz ve

acip: tuhaf
hâmi: koruyucu
küfür: kesin küfür, inkâr ve inançsızlık
mağlâta-i şeytaniye: şeytanın aldatmacası

mahiyet: temel nitelik, özellik
mufarakat-i ebediye: sonsuz ayrılık
suret: biçim, görünüş

sûrî: dış görünüşte var olan
temsil: analoji, kıyaslama tarzında benzetme
vasıtasıyla: aracılıyla

yemsiz olarak avcılarının hücumuna hedef olmuş.

Aynen onun gibi, kâfir, Kur'ân'ın semâvî ilânâtına karşı küfr-ü mutlakı bırakıp meşkûk bir küfre inmiş. Ona denilse: "Madem mevt ve zevâli bir idam-ı ebedî biliyorsun. Kendini asacak olan darağacı göz önünde. Ona her vakit bakan nasıl yaşar, nasıl lezzet alır?" O adam, Kur'ân'ın umumî vech-i rahmet ve şümullü nurundan aldığı bir hisse ile der: "Mevt idam değil; ihtimal bekâ var." Veyahut, devekuşu gibi başını gaflet kumuna sokar—tâ ki ecel onu görmesin ve kabir ona bakmasın ve zevâl-i eşya ona ok atmasın!

Elhasıl, o meşkûk küfür vasıtasıyla, deve-

bekâ: sonsuzluk
ecel: ölüm vakti
elhasıl: kısaca, özetle
gaflet: Allah'ın emir ve yasaklarına duyarsız davranma hâli
hisse: pay
idam-ı ebedî: dirilmemek üzere sonsuz yok oluş

ilânât: duyurular
kâfir: Allah'ı veya Allah'ın bildirdiği kesin olan bir şeyi inkâr eden kimse
küfür/küfr-ü mutlak: kesin küfür, inkâr ve inançsızlık
meşkûk: şüpheli
mevt: ölüm
semâvî: Allah ta-

rafından olan
şümullü: kapsamlı
umumî: genel
vasıtasıyla: aracılığıyla
vech-i rahmet: rahmet yönü
zevâl: geçicilik, yokluk
zevâl-i eşya: varlıkların yok olması

kuşu gibi mevt ve zevâli idam mânâsında gördüğü vakit, Kur'ân ve semâvî kitapların *îmânün bi'l-âhiret*'e dair kat'î ihbârâtı ona bir ihtimal verir; o kâfir o ihtimale yapışır, o dehşetli elemi üzerine almaz. O vakit ona denilse, "Madem bâki bir âleme gidecek; o âlemde güzel yaşamak için tekâlif-i diniye meşakkatini çekmek gerektir." O adam şekk-i küfrî cihetiyle der: "Belki yoktur. Yok için neden çalışayım?" Yani, vaktâ ki o hükm-ü Kur'ân'ın verdiği ihtimal-i bekâ cihetiyle idam-ı ebedî âlâmından kurtulur ve meşkûk küfrün verdiği ihtimal-i adem cihetiyle tekâlif-i diniye meşak-

âlâm: elemeler, acılar

âlem: dünya

bâki: devamlı olan, sonsuz

cihet: taraf, yön

elem: acı, keder

hükm-ü Kur'ân:

Kur'ân'ın hükmü

idam-ı ebedî: diril-

memek üzere

sonsuz yok oluş

ihbârât: haber

vermeler

ihhtimal-i adem:

yokluk ihtimali

ihhtimal-i bekâ:

sonsuzluk ihtimali

îmânün bi'l-âhiret:

âhirete iman

kâfir: Allah'ı veya

Allah'ın bildirdiği

kesin olan birşeyi

inkâr eden kimse

kat'î: kesin

küfür: inkâr

meşakkat: güçlük,

zorluk

meşkûk: şüpheli

mevt: ölüm

semâvî: Allah ta-

rafından olan

şekk-i küfrî: inkâr

ettiği şey hakkın-

da şüpheye düş-

me

tekâlif-i diniye: di-

nin emrettiği gö-

revler

vaktâ ki: ne vakt

ki, ne zaman ki

zevâli: geçicilik,

yokluk

kati ona müteveccih olur; ona karşı küfür ihtimaline yapışır, o zahmetten kurtulur. Demek, bu nokta-i nazarda, mü'minden ziyade bu hayatta lezzet alır zannediyor. Çünkü tekâlif-i diniyenin zahmetinden ihtimal-i küfrî ile kurtuluyor ve âlâm-ı ebediyeden, ihtimal-i imanî cihetiyle kendi üzerine almaz. Halbuki bu mağlâta-i şeytaniyenin hükmü gayet sathî ve faydasız ve muvakkattir.

İşte, Kur'ân-ı Hakîmin küffarlar hakkında da bir nevi cihet-i rahmeti vardır ki, hayat-ı dünyeviyeyi onlara cehennem olmaktan bir derece kurtarıp bir nevi şek vere-

âlâm-ı ebediye:
süreklî acılar,
sonsuz kadar
sürecek elemeler
cihet: taraf, yön
cihet-i rahmet:
rahmet yönü
hayat-ı dünyeviye: dünya hayatı
ihhtimal-i imanî:
"ya varsa" diye ihtimal vererek inanmak
ihhtimal-i küfrî: "ya yoksa" diye iht-

mal vererek iman ve inancıtan kaçmak
Kur'ân-ı Hakîm:
her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
küffar: kâfirler, inkârcılar
küfür: inkâr
mağlâta-i şeytaniye: şeytanın aldatmaca
meşakkat: güçlük,

zorluk
muvakkat: geçici
mü'min: Allah'a inanan
müteveccih: yönelik
nevi: çeşit, tür
nokta-i nazar: bakış noktası
sathî: sıg, yüzeysel
şek: şüphe, zan
tekâlif-i dîniye: dinin emrettiği görevler
ziyade: çok, fazla

rek, şek ile yaşıyorlar. Yoksa, âhiret cehennemini andıracak, bu dünyada dahi mânevî bir cehennem azabı çekeceklerdi ve intihara mecbur olacaklardı.

İşte, ey ehl-i iman! Sizi idam-ı ebedîden ve dünyevî ve uhrevî cehennemlerden kurtaran Kur'ân'ın himayeti altına mü'minâne ve mutemidâne giriniz ve Sünnet-i Seniyyesinin dairesine teslimkârâne ve müstahsinâne dahil olunuz, dünya şekavetinden ve âhirette azaptan kurtulunuz.

DOKUZUNCU İŞARET

Sual: Hizbullah olan ehl-i hidayet, başta

âhiret: Öldükten sonra yaşanacak olan sonsuz hayat
azap: acı, sıkıntı
dünyevî: dünya ile ilgili
ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar, iman etmiş kişiler
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen her şeye inanan kişiler, mü'minler
himayet: koruma
hizbullah: Allah'a

inanan ve emirlerini yerine getiren kişilerden oluşan topluluk
idam-ı ebedî: dirli-memek üzere sonsuz yok oluş
mânevî: maddî olmayan, ruh ile bağlantılı
mutemidâne: güvenerek, iltimad ederek
mü'minâne: mü'min olan kimseye

yakışır şekilde
müstahsinâne: bir şeyin güzelliğini kabul eder şekilde
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
şek: şüphe, zan
şekavet: mutsuzluk, sıkıntı
teslimkârâne: teslim olmuş şekilde
uhrevî: âhirete ait

enbiya ve onların başında Fahr-i Âlem Aleyhissalâtü Vesselâm, o kadar inâyet ve rahmet-i İlâhiye ve imdad-ı Sübhâniyeye mazhar oldukları halde, neden çok defa, hizbüşşeytan olan ehl-i dalâlete mağlûp olmuşlar? Hem, Hâtemü'l-Enbiyânın güneş gibi parlak nübüvvet ve risaleti ve iksir-i âzam gibi tesirli i'câz-ı Kur'ânî vasıtasıyla irşadı ve cazibe-i umumiye-i kâinattan daha cazibedar hakaik-i Kur'âniyenin kom-

Aleyhissalâtü ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun

cazibedar: cazibeli, çekici

cazibe-i umumiye-i kâinat: kâinatın her yerinde olan genel çekim özelliği

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, inançsız kimseler

enbiya: nobiller, peygamberler

Fahr-i Âlem: bütün âlemin övünç kaynağı olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

hakâik-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatleri, gerçekleri

Hâtemü'l-Enbiyâ: peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları

i'câz-ı Kur'ânî: Kur'ân'ın mu'cize-i'lâhî, olağanüstülüğü

iksir-i âzam: tesirli en büyük olan ilâç

İmdad-ı Sübhâniye: her türlü eksiklikten sonsuz derecede yüce olan

Allah'ın yardımı

İnâyet: Allah'tan gelen yardım

İrşad etmek: doğru yolu göstermek

mağlûp olmak: yenilmek

mazhar olma:

erişme, elde etme

nübüvvet: peygamberlik

rahmet-i İlâhiye:

Allah'ın her şeyi kuşatan sonsuz şefkat ve merhamet

risalet: elçilik,

peygamberlik

tesirli: etkili

vasıtasıyla: aracılığıyla

şuluğunda ve yakınında olan Medine mü-nafıklarının dalâlette ısrarları ve hidayete girmemeleri niçindir ve hikmeti nedir?

Elcevap: Bu iki şık müthiş sualin halli için, derince bir esas beyan etmek lâzım gelir. Şöyle ki:

Şu kâinat Hâlık-ı Zülcelâlinin hem cemâ-lî, hem celâlî iki kısım esmâsı bulunduğundan ve o cemâlî ve celâlî isimler, hükümle-rini ayrı ayrı cilvelerle göstermek iktiza et-tiklerinden, Hâlık-ı Zülcelâl, kâinatta ezdâ-dı birbirine mezc edip, birbirine mukabil getirip ve birbirine mütecaviz ve müdafî bir vaziyet verip, hikmetli ve menfaattar

beyan etmek:
açıklamak
celâlî: azamet, yü-
celik, haşmet
cemâlî: güzelliik
cilve: görünme,
yansıma
dalâlet: hak yoldan
ayırma, sapkınlık
esmâ: isimler
ezdâd: zıtlar
hâlî: çözüm
Hâlık-ı Zülcelâlî:
sonsuz haşmet
sahibi ve her şe-

yin yaratıcısı olan
Allah
hidayet: doğru ve
hak yol, Islâmiyet
hikmet: sebep,
sır, gaye
iktiza etmek: ge-
rektirmek
kâinat: evren
Medine: Suudi
Arabistan'ın ikinci
büyük şehri. Hz.
Muhammed'in
hicret ettiği ve
içinde kabri bulu-

nan şehir
menfaattar: fay-
dalı, yararlı
mezc etmek: ka-
rıştırmak
mukabil: karşılık
müdafî: savunan,
koruyan
münafık: iki yüzlü,
inanmadığı halde
inanmış görünen
mütecaviz: saldı-
rgan, haddi aşan
müthiş: dehşet
veren

bir nevi mübareze suretine getirip, ondan, zıtları birbirinin hududuna geçirip ihtilâfat ve tagayyûrat meydana getirmekle, kâinatı kanun-u tagayyûr ve tahavvül ve düstur-u terakki ve tekâmüle tâbi kıldığı için; o şecere-i hilkatin câmi bir semeresi olan insan nev'inde o kanun-u mübarezeyi daha acip bir şekle getirip, bütün terakkiyât-ı insaniyeye medar bir mücahede kapısını açıp, hizbullaha karşı meydana çıkabilmek için hizbüşşeytana bazı cihazat vermiş.

İşte bu sır-ı dakik içindir ki, enbiyalar

acip: tuhaf
câmi: toplayan, içine alan
cihazat: cihazlar, âletler
düstur-u terakki: ilerleme kanunu
enbiya: nebiler, peygamberler
hizbullah: Allah'a inanan ve emirlerini yerine getiren kişilerden oluşan topluluk
hizbüşşeytan: şeytanın taraftarları
hudud: sınır
ihtilâfat: farklılıklar, değişiklikler

kâinat: evren
kanun-u mübareze: mücadele ve çatışma kanunu
kanun-u tagayyûr: değişme kanunu
medar: dayanak noktası, sebep
mübareze: karşılıklı mücadele, çatışma
mücâhede: cihad etme, mücadele yapma
nev'/nevi: çeşit, tür
semere: meyve, verim
sır-ı dakik: ince

sır:
suret: biçim, görünüş
şecere-i hilkat: yaratılış ağacı
tâbi: bağlı
tagayyûrat: başkalaşmalar değişmeler
tahavvül: değişim, bir halden başka hallere dönüşme
tekâmül: ilerleme, mükemmelleşme
terakkiyât-ı insaniye: insanların manevî açıdan gelişme ve ilerlemeleri

çok defa ehl-i dalâlete karşı mağlûp oluyor.¹ Ve gayet zaaf ve aczde olan dalâlet ehli, mânen gayet kuvvetli olan ehl-i hak-ka muvakkaten galip oluyorlar ve mukavemet ediyorlar. Bu acip mukavemetin sırr-ı hikmeti şudur ki:

Dalâlette ve küfürde hem adem ve terk var ki, pek kolaydır, hareket istemez. Hem tahrip var ki, çok sehîldir ve âsândır, az bir hareket yeter. Hem tecavüz var ki, az bir amel ile çoklarına zarar verip, ihâfe noktasında ve firavuniyet cihetinden onlara bir makam kazandırır. Hem âkıbeti görmeyen

¹ bk. Kamer Sûresi, 54:10.

acip: tuhaf
acz: güçsüzlük
adem: yokluk, hiç-lik
âkıbet: netice, son
amel: iş, davranış
âsân: kolay
cihet: taraf, yön
dalâlet: hak yol-
 dan ayrılma, sap-
 kılık
**ehl-i dalâlet/dalâ-
 let ehli:** doğru ve
 hak yoldan sa-
 panlar, inançsız

kimseler
ehl-i hak: doğru
 ve hak yolda olan
 kimseler
firavuniyet: fira-
 vun gibi olma,
 tannlık iddiasında
 bulunma
galip olmak: yen-
 mek
ihâfe: korkutma
küfür: inkâr
mağlûp olmak:
 yenilmek
makam: derece,

yer
**mukavemet et-
 mek:** dayanmak,
 karşı koymak
muvakkaten: ge-
 çici olarak
sehîl: kolay
sırr-ı hikmet: hik-
 met sırrı, herkesin
 bilemeyeceği ilmi
 yön, gizem
tecavüz: haddi aş-
 ma, saldıma
zaaf: zayıflık, güç-
 süzlük

ve hazır zevke müptelâ olan insandaki ne-bâtî ve hayvânî kuvvelerin tatmini, telezzü-zü, hürriyeti vardır ki, akıl ve kalb gibi letâ-if-i insaniyeyi insaniyetkârâne ve âkîbet-endişâne olan vazifelerinden vazgeçiriyor-lar.¹

Ehl-i hidayet ve başta ehl-i nübüvvet ve başta Habib-i Rabbü'l-Âlemîn olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin meslek-i kudsîsi, hem vücudî, hem sübutî, hem tamir, hem hareket, hem hududda istikamet, hem âkîbeti düşünmek, hem ubudi-

¹ Âl-i İmran Sûresi, 3:71-72.

âkîbet: netice, son
âkîbet-endişâne:
âkîbetten ve so-
nuştan endişe
ederek

**Aleyhissalâtü
vesselâm:** Al-
lah'ın salât ve se-
lâmı üzerine ol-
sun

ehl-i hidayet: doğ-
ru yolda olanlar,
iman etmiş olan-
lar

ehl-i nübüvvet:
peygamberler

**Habib-i Rabbü'l-
Âlem:** Âlemlerin
Rabbi olan Al-
lah'ın sevgilisi,
Hz. Muhammed

hudud: sınır

İnsaniyetkârâne:
İnsanlığa yararış
şekide

istikamet: doğru-
luk

letâif-i insaniye:
insandaki ince ve
yüce duygular

meslek-i kudsî:
kutsal yol, metod

müptelâ: bağımlı
nebâtî ve hayvânî
kuvveler: İnsan-
daki bitkisel ve
hayvanî duygular

Resul-i Ekrem:
Allah'ın en şerefli
ve değerli elçisi
olan Hz. Muham-
med (a.s.m.)

sübutî: sabit ola-
rak var olan

telezzüz: lezzet
alma
vücudî: varlıkla il-
gili

yet, hem nefis-i emmârenin firavuniyetini,¹ serbestliğini kırmak gibi esasat-ı mühimme bulunduğundandır ki, Medine-i Münevve-rede bulunan o zamanın münafıkları, o parlak güneşe karşı yarasa kuşu gibi gözle-rini yumup, o cazibe-i azîmeye karşı şeyta-nî bir kuvve-i dâfiaya kapılıp dalâlette kal-mışlar.

Eğer denilirse: Resul-i Ekrem Aleyhissa-latü Vesselâm madem Habib-i Rabbü'l-Âlemîndir.² Hem elindeki hak ve lisanın-

¹ bk. Yusuf Sûresi, 12:53. Ayrıca bk.: el-Beyhakî, *ez-Zühâ* s.157; el-Gazâlî, *İhyâü Ulûmi'd-Dîn*: 3:4; ed-Deylemî, *el-Müsnef*: 3:408; İbni Receb, *Câmiu'l-Ülûmi ve'l-Hikem*: 1:196; el-Münâvî, *Feyzu'l-Kadîr*: 5:538; el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*: 1:160, 2:222.

² bk. *Tirmizî*, *Menâkıb*: 1; *Dârimî*, *Mukaddime*: 8.

Aleyhissalatü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun
cazibe-i azîme: büyük çekim
dalâlet: hak yol-dan ayrılma, sap-kınlık
esasat-ı mühimme: önemli esaslar
firavuniyet: firavun gibi olma, tanrılık

iddiasında bulun-ma
Habib-i Rabbü'l-Âlemîn: Âlemle-rin Rabbi olan Allah'ın sevgilisi, Hz. Muhammed
hak: doğru, gerçek
kuvve-i dâfiya: it-me gücü, uzak-laştırıcı kuvvet
münafık: iki yüzlü, inanmadığı halde

inanmış görünen
nefis-i emmâre: hazır zevke düş-kün ve insanı kö-tülüğe sevk eden duygu
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muham-med (a.s.m.)
şeytanî: şeytanca
ubudiyet: kulluk

daki hakikattir.¹ Ve ordusundaki askerlerin bir kısmı melâikedir.² Ve bir avuç su ile bir orduyu sular.³ Ve dört avuç buğday ve bir oğlağın etiyle bin adamı doyuracak bir ziyafet verir.⁴ Ve küffar ordusunun gözlerine bir avuç toprak atmakla, o bir avuç topraktan her küffârın gözüne bir avuç toprak girmesiyle onları kaçırır.⁵ Ve daha bunun gibi bin mu'cizat sahibi olan bir kumandan-ı Rabbânî, nasıl oluyor da Uhud'un

¹ bk. İsrâ Sûresi, 17:105.

² bk. Âl-İ İmran Sûresi, 3:123-125. Ayrıca bk.: *Buhârî*, Meğâzî: 11.

³ bk. *Buhârî*, Vudû': 32, Menâkıb: 25; Meğâzî: 35; *Müslim*, İmâret: 72-73, Fezâil: 5-6; *Tirmizî*, Menâkıb: 6; Nesâî, Tahâret: 61; *Müsned*: 3:329.

⁴ bk. *Buhârî*, Hibe: 28, Et'ime: 6, Meğâzî: 29, Menâkıb: 25; *Müslim*, Eşribe: 141-142, 175; *Tirmizî*, Menâkıb: 6; *İbni Mâce*, Et'ime: 47; *Muvatta'*, Sıfatü'n-Nebî: 19; *Müsned*: 1:197-198.

⁵ bk. *Müslim*, Cihâd: 81; *Dârimî*, Siyer: 16; *Müsned*: 1:103, 368, 5:286, 310.

hakikat: asıl, esas, gerçek
kumandan-ı Rabbânî: her şeyi tarbiye eden Allah'ın seçtiği kuman-

dan, Hz. Muhammed
küffar: kâfirler, inkârcılar
melâike: melekler

mu'cizat: mu'cizeler
Uhud: Gazve-i Uhud/Uhud Savaşı

nihayetinde¹ ve Huneyn'in bidâyetinde mağlûp oluyor?²

Elcevap: Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Ves-selâm, nev-i beşere muktedâ ve imam ve rehber olarak gönderilmiştir. Tâ ki, o nev-i insanî, hayat-ı içtimaiye ve şahsiyedeki düsturları ondan öğrensin ve Hakîm-i Zül-kemâlin kavânin-i meşietine itaate alışsınlar ve desâtir-i hikmetine tevfik-i hareket etsinler. Eğer Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü

¹ bk. *Buhârî*, Cihâd: 65, Bed'ü'l-Halk: 11, Menâkıbü'l-Ensâr: 22; Meğâzî: 18, Eymân: 15; Diyât: 16; *Ebû Dâvûd*, Cihâd: 106; *Müsned*: 4:293-294.

² bk. *Buhârî*, Meğâzî: 54, Cihâd: 52, 61, 97, 167; *Müslim*, Cihâd: 79; *Timizî*, Cihâd: 15.

Aleyhissalâtü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun
bidâyet: başlangıç
desâtir-i hikmet: hikmet kanunları; ilâhî gaye ve fayda ile şekillenen kanunlar
düstur: kural
Hakîm-i Zülkemâl: sonsuz mükemmellik sahibi, herşeyi hikmetle

yaratan Allah
hayat-ı içtimaiye ve şahsiye: sosyal ve kişisel hayat
Huneyn: Gazve-i Huneyn/Huneyn Savaşı
imam: öncü, lider
kavânin-i meşiet: Allah'ın irade ve dilemesinin tecellisi olan kanunlar
mağlûp olma: yenilme

muktedâ: örnek alınan, kendisine uyulan
nev-i beşer: insanlar
nev-i insanî: insan türü, insanlık
nihayet: son
Resul-i Ekrem: Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)
tevfik-i hareket: uygun hareket

Vesselâm hayat-ı içtimaiye ve şahsiyesinde daima harikulâdelere ve mu'cizelere istinad etseydi, o vakit imam-ı mutlak ve rehber-i ekber olamazdı.

İşte bu sır içindir ki, yalnız dâvâsını tasdik ettirmek için, ara sıra, indelhâce, münkirlerin inkârını kırmak için mu'cizeler gösterirdi. Sair vakitlerde nasıl ki herkesten ziyade evâmir-i İlâhiyeye itaat etmiştir; öyle de, hikmet-i Rabbâniye ile ve meşiet-i Sübhâniye ile tesis edilen âdetullah kavâ-

âdetullah: Allah'ın kâinatta uyguladığı kanun ve prensipler

Aleyhissalatü Ves-selâm: Allah'ın salât ve selâmı üzerine olsun

evâmir-i İlâhiye: Allah'ın emirleri
harikulâde: olağanüstü, hayranlık verici

hayat-ı içtimaiye ve şahsiye: sosyal ve kişisel hayat
hikmet-i Rabbâniye: Allah'ın her şeyi bir fayda ve

gayeye yönelik olarak, anlamlı ve yerli yerinde yaratması

imam-ı mutlak: her yönüyle önder
indelhâce: ihtiyaç anında

istinad etmek: dayanmak

itaat etme: emre uyma

meşiet-i Sübhâniye: her türlü kusur ve noksandan uzak olan Cenâb-ı Hakkın zâtına has muradı ve dilemesi
mu'cize: Allah'ın

izniyle peygamberler tarafından ortaya konulup bir benzerini yapmakta başkalarını aciz ve hayrette bırakan olağanüstü hal ve haket
mümkir: inanmayan, inkar eden
rehber-i ekber: en büyük rehber
sair: diğer
tasdik ettirmek: kabul ettirmek, onaylatmak
tesis edilen: kurulan, yerleştirilen
ziyade: çok, fazla

ninine herkesten ziyade mürâat ve itaat ederdi. Düşmana karşı zırh giyerdi,¹ “Sipere giriniz” emrederdi.² Yara alırdı, zahmet çekerdi.³ Tâ, tamamıyla hikmet-i İlâhiye kanununa ve kâinattaki şeriat-ı fitriye-i kübrâya mürâat ve itaati gösterson.

ONUNCU İŞARET

İblis'in en mühim bir desisesi, kendini, kendine tâbi olanlara inkâr ettirmektir. Şu zamanda, hususan maddiyyunların felsefeleriyle zihni bulanalar bu bedihî mese-

¹ bk. *Ebû Dâvud*, Cihâd: 75; *İbni Mâce*, Cihâd: 18; *Müsned*: 3:449.

² bk. *Buhârî*, Meğâzî: 29, Cihâd: 34, 161, Kader 16, Temennî: 7; *Müslim*, Cihâd: 125.

³ bk. *Buhârî*, Cihâd: 80, 85, 163, Vudû': 72, Meğâzî: 24, Nikâh: 123, Tıb: 27; *Müslim*, Cihâd: 101; *Tirmizî*, Tıb: 34; *İbni Mâce*, Tıb: 15.

bedihî: açık, aşikâr
desise: hile, aldatma

hikmet-i İlâhiye: Allah'ın gözetdiği fayda ve gaye
hususan: özellikle
İblis: Şeytan
İtaat etme: emre uyma

kâinat: evren, bütün yaratılmışlar
kavânin: kanunlar
maddiyyun: maddeciler, materyalistler
mühim: önemli
mürâat etmek: uyumak, uygulamak
siper: arkasına

saklanılacak şey
şeriat-ı fitriye-i kübrâ: kâinatın yaratılışından beri işleyen ilâhî kanun
tâbi: bağlı
zırh: savaş sırasında giyilen çelik elbise
ziyade: çok, fazla

lede tereddüt gösterdikleri için, şeytanın bu desisesine karşı bir iki söz söyleyeceğiz. Şöyle ki:

İnsanlarda şeytan vazifesini gören cesetli ervâh-ı habise bilmüşahede bulunduğu gibi, cinnîden cesetsiz ervâh-ı habise dahi bulunduğu, o kat'iyettedir. Eğer onlar maddî ceset giyseydiler, bu şerîr insanların aynı olacaktılar. Hem eğer bu insan suretindeki insî şeytanlar cesetlerini çıkarabilseydiler, o cinnî iblisler olacaktılar. Hattâ bu şiddetli münasebete binaendir ki, bir mezheb-i bâtil hükmetmiş ki, "İnsan suretinde ki gayet şerîr ervâh-ı habise, öldükten sonra şeytan olur."

Malûmdur ki, âlâ birşey bozulsa, ednâ

âlâ: en üstün
bilmüşahede: gözle görerek
binaen: dayanarak
ceset: vücut, beden
cinnî: cin taifesinden olan
desise: hile, aldatma

ednâ: en aşağı
ervâh-ı habise: kötü ruhlar
hükmetme: iddia etme
iblis: şeytan
insî: insan türünden olan
kat'iyet: kesinlik
maddî: maddeyle alakalı

malûm: bilinen
mezheb-i bâtil: hak olmayan mezheb
münasebet: bağlantı, ilgi
suret: biçim, görünüş
şerîr: şerli, kötülük yapan
tereddüt: şüphe

birşeyin bozulmasından daha ziyade bozuk olur. Meselâ, nasıl ki süt ve yoğurt bozulsalar yine yenilebilir. Yağ bozursa yenilmez, bazan zehir gibi olur. Öyle de, mahlûkatın en mükerrrmi, belki en âlâsı olan insan, eğer bozursa, bozuk hayvandan daha ziyade bozuk olur. Müteaffin maddele-
rin kokusuyla telezzüz eden haşarat gibi ve ısırma-
kla zehirlendirmekten lezzet alan yı-
lanlar gibi, dalâlet bataklığındaki şerler ve
habis ahlâklarla telezzüz ve iftihar eder ve
zulmün zulûmatındaki zararlardan ve cina-
yetlerden lezzet alırlar, adeta şeytanın ma-
hiyetine girerler. Evet, cinnî şeytanın vücuduna kat'î bir delili, insî şeytanın vücududur.

ahlâk: huy, tabiat,
insanın davranış
tarzı, tutum ve
tavır

âlâ: en üstün

cinnî: cin taffesin-
den olan

dalâlet: hak yol-
dan ayrılma, sap-
kınlık

habis: kötü

haşarat: zehirli

böcekler

iftihar: övünme

insî: insan türün-
den olan

kat'î: kesin

mahiyet: nitelik,
özellik

mahlûkat: varlık-
lar

mükerrrem: şerefli,
hürmet edilen

müteaffin: kokuş-

muş

şer: kötülük

telezzüz eden: lez-
zet alan

telezzüz: lezzet

alma

vücut: varlık

ziyade: çok, fazla

zulüm: haksızlık

zulûmat: karanlık-
lar

Saniyen: Yirmi Dokuzuncu Sözde yüzer delil-i kat'î ile ruhanî ve meleklerin vücudunu ispat eden umum o deliller, şeytanların dahi vücudunu ispat ederler. Bu ciheti o Söze havale ediyoruz.

Salisen: Kâinattaki umur-u hayriyedeki kanunların mümessili, nâzırı hükmünde olan meleklerin vücudu, ittîfak-ı edyân ile sabit olduğu gibi, umur-u şerriyenin mümessilleri ve mübaşirleri ve o umurdaki kavâninin medarları olan ervâh-ı habise ve şeytaniye bulunması, hikmet ve hakikat noktasında kat'îdir. Belki umur-u şerriyede

cihet: yön
dell-i kat'î: kesin delil
ervâh-ı habise: kötü ruhlar
hakikat: asıl, esas, gerçek
hikmet: bir gaye ve faydaya yönelik olarak, anlamlı ve tam yerli yerinde olma
ittîfak-ı edyân: dinlerin ittîfakı, aynı hususta birleşme

kâinat: evren, bütün yaratılmışlar
kat'î: kesin
kavânin: kanunlar
medar: dayanak noktası
mübaşir: bir işin başında hazır bulunan, o işi yapan
mümessil: temsilci
nâzır: bakan, gözetici
ruhanî: maddî yapısı olmayan manevî varlık
salisen: üçüncü

olarak
saniyen: ikinci olarak
umum: bütün
umur: emirler, işler
umur-u hayriye: hayırlı işler
umur-u şerriye: kötü işler
vücut: varlık
Yirmi Dokuzuncu Söz: Risale-i Nur içinde bulunan Sözler adlı eserde yer almaktadır

zîşuur bir perdenin bulunması daha ziyade lâzımdır. Çünkü, Yirmi İkinci Sözün başında denildiği gibi, herkes, herşeyin hüsn-ü hakikîsini göremediği için, zâhirî şerriyet ve noksaniyet cihetinde Hâlık-ı Zülcelâle karşı itiraz etmemek ve rahmetini ittîham etmemek ve hikmetini tenkit etmemek ve haksız şekvâ etmemek için, zahirî bir vasıta-yı perde ederek, tâ itiraz ve tenkit ve şekvâ o perdelere gidip, Hâlık-ı Kerîm ve Hakîm-i Mutlaka teveccüh etmesin. Nasıl ki, vefat eden ibâdın küsmesinden Hazret-i Azrail'i kurtarmak için hastalıkları ecele

cihet: yön

ecel: ölüm vakti

Hakîm-i Mutlak:

her şeyi bir gaye ve faydaya yönelik olarak, tam yerli yerinde yaratan sınırsız hikmet sahibi Allah

Hâlık-ı Kerîm:

sonsuz cömertlik sahibi olan ve her şeyi yaratan Allah

Hâlık-ı Zülcelâl:

sonsuz haşmet sahibi ve her şe-

yin yaratıcısı olan Allah

Hazret-i Azrail:

ruhları kabzetmekle görevli melek

hikmet: bir gaye

ve faydaya yönelik olarak, anlamlı ve tam yerli yerinde olma

hüsn-ü hakikî:

gerçek güzellik

ibâd: kullar

ittîham etmek:

suçlamak

noksaniyet: noksanlık, eksiklik

rahmet: şefkat, merhamet

şekvâ: şikayet

şerriyet: şer özelliği

tenkit: eleştiri

teveccüh etmek: yönelmek

vasıta: araç

zâhirî: dış görünüşteld

zîşuur: şuur sahibi, bilinçli

ziyade: çok, fazla

perde etmiş;¹ öyle de, Hazret-i Azrail'i (a.s.) kabz-ı ervâha perde edip, tâ merhametsiz tevehhüm edilen o hâletlerden gelen şekvâlar Cenâb-ı Hakka teveccüh etmesin. Öyle de, daha ziyade bir kat'iyetle, şerlerden ve fenalıklardan gelen itiraz ve tenkit Hâlık-ı Zülcelâle teveccüh etmemek için, hikmet-i Rabbâniye, şeytanın vücudunu iktiza etmiştir.

Rabian: İnsan küçük bir âlem olduğu gibi, âlem dahi büyük bir insandır. Bu küçük insan o büyük insanın bir fihristesi ve hü-

¹ bk. Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*: 5:51; el-Hakîm et-Tirmizî, *Nevâdirü'l-Usûl*: 1:177-178; es-Suyûtî, *ed-Dürre'l-Men-sûr*: 6: 543.

âlem: dünya, evren
Cenâb-ı Hak: Hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah
fenalık: iyi olmayan şeyler
fihriste: özet, içerik
hâlet: durum, hal
Hâlık-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet sahibi ve her şeyin yaratıcısı olan Allah

Hazret-i Azrail: ruhları kabzetmekle görevli melek
hikmet-i Rabbâniye: Allah'ın her şeyi bir fayda ve gayeye yönelik olarak, anlamlı ve yerli yerinde yaratması
iktiza etme: gerektirme
kabz-ı ervâh: ruhların bedenden alınması işlemi

kat'iyetle: kesin olarak
rabian: dördüncü olarak
şekvâ: şikayet
şer: kötülük
tenkit: eleştiri
teveccüh etme: yönelme
tevehhüm etme: kuruntu yapma, zannetme
vücud: varlık
ziyade: çok, fazla

lâsasıdır. İnsanda bulunan nûmunelerin büyük asılları, insan-ı ekberde bizzarure bulunacaktır. Meselâ, nasıl ki insanda kuvve-i hafızanın vücudu, âlemde Levh-i Mahfuzun vücuduna kat'î delildir; öyle de, insanda kalbin bir köşesinde lümme-i şeytaniye denilen bir âlet-i vesvese ve kuvve-i vâhimenin telkinatıyla konuşan bir şeytanî lisan ve ifsad edilen kuvve-i vâhime küçük bir şeytan hükmüne geçtiğini ve sahiplerinin ihtiyarına zıt ve arzusuna muhalif hareket ettiklerini, hissen ve hadsen herkes nefsinde görmesi, âlemde büyük şey-

¹ bk. *Tirmizî*, *Tefsîru Sûre: (35) 2*; en-Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*: 6:305; el-Bezzâr, *el-Müsned*: 5:394; Ebû Ya'lâ, *el-Müsned*: 7:278, 8:417.

âlem: dünya, evren
âlet-i vesvese:
 vesvese aracı
bizzarure: zorunlu olarak
hadsen: kuvvetli bir sezgiyle
hülâsa: özet
ifsad edilen: bozulan
ihtiyar: dileme, istek, irade
insan-ı ekber: en

büyük insan, kâinat
kat'î: kesin
kuvve-i hafıza: hafıza duyusu, bellek
kuvve-i vâhime: olmayan bir şeyi var gibi gösterme duyusu
Levh-i Mahfuz: her şeyin bütün ayrıntılarıyla yazıldığı kader levhası, Allah'ın ilmi-

nin bir adı
lümme-i şeytaniye: insanın kalbinde şeytanın vesvese merkezi
muhalif: karşı görüşlü
nefs: kişinin kendisi
nûmune: örnek
şeytanî: şeytana ait
telkinat: telkinler
vücud: varlık

tanların vücuduna kat'î bir delildir. Ve bu lümme-i şeytaniye ve şu kuvve-i vâhime bir kulak ve bir dil olduklarından, ona üfleyen ve bunu konuşturan haricî bir şahs-ı şerîrenin vücudunu ihsas ederler.

ON BİRİNCİ İŞARET

Ehl-i dalâletin şerrinden kâinatın kızdıklarını ve anâsır-ı külliye'nin hiddet ettiklerini ve umum mevcudatın galeyana geldiklerini, Kur'ân-ı Hakîm, mu'cizâne ifade ediyor. Yani, kavm-i Nuh'un başına gelen tufan ile semâvat ve arzın hücumunu¹ ve

¹ bk. Hâkka Sûresi, 69:11; Kamer Sûresi, 54:11; Kamer Sûresi, 54:12.

arz: yeryüzü
anâsır-ı külliye:
 büyük unsurlar;
 toprak, hava, su,
 ateş
ehl-i dalâlet: doğ-
 ru ve hak yoldan
 sapanlar, inanç-
 sız kimseler
galeyan: öfkelenme
haricî: dışta bulu-
 nan
hiddet: öfke
ihsas etmek: his-
 settirmek

kâinat: evren, bü-
 tün yaratılmışlar
kat'î: kesin
kavm-i Nuh: Hz.
 Nuh'un (a.s.) pay-
 gamber olarak
 gönderildiği kavim
Kur'ân-ı Hakîm:
 her âyet ve sûre-
 sinde sayısız hik-
 met ve faydalar
 bulunan Kur'ân
kuvve-i vâhime:
 olmayan bir şeyi
 var gibi gösterme

duyusu
lümme-i şeytani-
ye: insanın kal-
 binde şeytanın
 vesvese merkezi
mevcudat: varlıklar
mu'cizâne: mu'c-
 zeli bir şekilde
semâvat: gökler
şahs-ı şerîr: şerli
 şahıs
şer: kötülük
umum: bütün
vücud: varlık

kavm-i Semud ve Âd'ın inkârından hava unsurunun hiddetini¹ ve kavm-i Firavuna karşı su unsurunun ve denizin galeyanını² ve Karun'a karşı toprak unsurunun gayzını³ ve ehl-i küfre karşı âhirette

كَادُ تَمَيَّرُ مِنَ الْغَيْظِ⁴ sırrıyla Cehennemin gayzını ve öfkesini ve sair mevcudatın ehl-i küfür ve dalâlete karşı hiddetini gösterip ilân ederek gayet müthiş bir tarzda ve i'câzkârâne ehl-i dalâlet ve isyanı zecrediyor.

¹ bk. Hâkka Sûresi, 69: 5-6.

² bk. A'râf Sûresi, 7:136; Tâhâ Sûresi, 29:78; Kasas Sûresi, 28:40.

³ bk. Kasas Sûresi, 28:81.

⁴ "Neredeyse öfkeden parçalanacak!" Mülk Sûresi, 67:8.

âhiret: Öldükten sonra yaşanacak olan sonsuz hayat
ehl-i dalâlet ve isyan: hak yoldan sapan ve Allah'a isyan edenler
ehl-i küfür ve dalâlet: Allah'ı inkâr eden ve hak yoldan ayrılanlar
ehl-i küfür: inkârcılar, inançsızlar, kâfirler

galeyan: öfkelenme
gayz: kin, öfke
hiddet: öfke
i'câzkârâne: mu'cizeli bir şekilde, benzerini yapmaktan insanları aciz bırakacak şekilde
kavm-i Âd: Âd kavmi; Hz. Hüd'un peygamber olarak gönderildiği kavim
kavm-i Firavun:

Firavun'un hükmettiği kavim
kavm-i Semud: Semud kavmi; Hz. Sâlih'in peygamber olarak gönderildiği kavim
mevcudat: varlıklar
sair: diğer
unsur: madde, element
zaceretme: sakındırma, vazgeçirme

Sual: Niçin böyle ehemmiyetsiz insanların ehemmiyetsiz amelleri ve şahsî günahları kâinatın hiddetini celb ediyor?

Elcevap: Bazı risalelerde ve sabık işaretlerde ispat edildiği gibi, küfür ve dalâlet, müthiş bir tecavüzdür ve umum mevcudatı alâkadar edecek bir cinayettir. Çünkü hilkat-i kâinatın bir netice-i âzamı, ubudiyet-i insaniyedir ve rububiyet-i İlâhiyeye karşı iman ve itaatle mukabeledir. Halbuki ehl-i küfür ve dalâlet ise, küfürdeki inkârıyla, mevcudatın ille-i gayeleri ve sebep-i bekaları olan o netice-i âzamı reddettikleri

alâkadar: alakalı, ilgili

amel: İş, davranış
celb etmek: çekmek

dalâlet: hak yoldan ayrılma, sapkınlık

ehl-i küfür ve dalâlet: Allah'ı inkâr eden ve hak yoldan ayrılanlar

hiddet: öfke

hilkat-i kâinat: evrenin yaratılışı

ille-i gaye: varlık-

ların yaratılışlarının temel gayesi

İman: inanma

İtaat: emre uyma

kâinat: evren, bütün yaratılmışlar

küfür: inkâr, inançsızlık

mevcudat: varlıklar

mukabele: karşılık verme

netice-i âzam: en büyük sonuç

risale: Risale-i Nur'u oluşturan bölümler

rububiyet-i İlâhiye: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan mâlkiyetli, yaratıcılığı ve terbiyesi

sabık: önceki

sebeb-i bekâ: varlıkların sürekli var olma sebebi

şahsî: kişisel

tecavüz: haddi aşma, ilerletme

ubudiyet-i insaniye: İnsanın kulluğu

umum: bütün

için, umum mahlûkatın hukukuna bir nevi tecavüz olduğu gibi, umum masnuatın âyî-nelerinde cilveleri tezahür eden ve masnuatın kıymetlerini âyinedarlık cihetinde âli eden esmâ-i İlâhiyenin cilvelerini inkâr ettikleri için, o esmâ-i kudsiyeye karşı bir tezyif olduğu gibi, umum masnuatın kıymetini tenzil ile, o masnuata karşı bir tahkir-i azîmdir. Hem umum mevcudatın herbiri birer vazife-i âliye ile muvazzaf birer memur-u Rabbânî derecesinde iken, küfür vasıtasıyla sukut ettirip, câmid, fâni, mânâsız bir mahlûk menzilesinde gösterdiğin-

âli: yüce
âyinedar: bir şeyin özelliklerini yansıtan, ayna olan
câmid: cansız
cihet: yön
clive: görüntü, yansıma
esmâ-i İlâhiye: Allah'ın isimleri
esmâ-i kudsiye: Allah'ın kutsal isimleri
fâni: gelip geçici, ölümlü
küfür: inkâr, inanç-

sızlık
mahlûk: yaratılmış, varlık
mahlûkat: varlıklar
mânâsız: anlamsız
masnuat: sanatta yaratılmış varlıklar
memur-u Rabbânî: herşeyi yaratılış gayelerine göre terbiye ve idare edip egemenliği altında bulunduran Allah'ın memuru
menzil: yer, konum
muvazzaf: görevli

nevi: çeşit, tür
sukut etme: düşme
tahkir-i azîm: büyük hakaret
tecavüz: haddi aşma, ileri gitme
tenzil: indirme
tezahür eden: ortaya çıkan, görünen
tezyif: alay etme, küçük düşürme
umum: bütün
vasıta: araç
vazife-i âliye: yüce görev

den, umum mahlûkatın hukukuna karşı bir nevi tahkirdir.

İşte, envâ-ı dalâlet, derecâtına göre az çok kâinatın yaratılmasındaki hikmet-i Rabbâniyeye ve dünyanın bekâsındaki maksıd-ı Sübhâniyeye zarar verdiği için, ehl-i isyana ve ehl-i dalâlete karşı kâinat hidde-te geliyor, mevcudat kızıyor, mahlûkat öfkeleniyor.

Ey cirmi ve cismi küçük ve cürmü ve zulmü büyük¹ ve ayıp ve zenbi azîm biçare insan! Kâinatın hiddetinden, mahlûkatın

¹ bk. Ahzâb Sûresi, 33:72.

azîm: çok büyük
bekâ: devamlı ve kalıcı olma, sonsuzluk
biçare: çaresiz
cirm: maddi yapı
cism: beden
cürüm: suç, günah
derecât: dereceler
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, inançsız kimseler
ehl-i isyan: Allah'a isyan eden kimseler

envâ-ı dalâlet: hak yoldan sapma türleri
hiddet: öfke
hikmet-i Rabbâniye: Allah'ın her şeyi bir fayda ve gayeye yönelik olarak, anlamlı ve yerli yerinde yaratması
kâinat: evren, bütün yaratılmışlar
kâinat: evren, bütün yaratılmışlar
mahlûkat: yaratıl-

mışlar, varlıklar
maksıd-ı Sübhâniye: her türlü eksiklikten uzak olan Allah'ın kâinatı yaratmasındaki maksatlar
mevcudat: varlıklar
nevi: çeşit, tür
tahkir: aşağılama, hakaret etme
umum: bütün
zenb: günah, suç, kabahat
zulüm: haksızlık

nefretinden, mevcudatın öfkesinden kurtulmak istersen, işte kurtulmanın çaresi: Kur'ân-ı Hakîmin daire-i kudsiyesine girmektir ve Kur'ân'ın mübelliği olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmin sünnet-i seniyyesine ittibâdır. Gir ve tâbi ol.

ON İKİNCİ İŞARET

Dört sual ve cevaptır.

BİRİNCİ SUAL: Mahdut bir hayatta, mahdut günahlara mukabil hadsiz bir azap ve nihayetsiz bir Cehennem nasıl adalet olur?

Elcevap: Sabık işaretlerde, hususan bundan evvelki On Birinci İşarete kat'iyen anlaşıldı ki, küfür ve dalâlet cinayeti, nihayet-

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

azap: acı, sıkıntı

daire-i kudsiye:

kutsal daire

dalâlet: hak yoldan

aynıma, sapıklık

hadsiz: sayısız

hususan: özellikle

ittibâ: uyma, arkasından gitme

kat'iyen: kesin olarak

Kur'ân-ı Hakîm:

her âyet ve sûre-

sinde sayısız hik-

met ve faydalar

bulunan Kur'ân

küfür: inkâr, inan-

sızlık

mahdut: sınırlı

mevcudat: varlıklar

mukabil: karşılık

mübelliğ: tebliğ

eden, bildiren

nihayetsiz: sınırsız

Resul-i Ekrem:

Allah'ın en şerefli

ve değerli elçisi

olan Hz. Muham-

med (a.s.m.)

sabık: önceki

sünnet-i seniyye:

Peygamberimizin

söz, fiil ve hare-

ketlerine dayanan

yüce prensipler

tâbi olma: bağlan-

ma, uyma

siz bir cinayettir ve hadsiz bir hukuka tecavüzdür.

İKİNCİ SUAL: Şeriatta denilmiştir ki, “Cehennem ceza-yı ameldir, fakat Cennet fazl-ı İlâhî ile dir.”¹ Bunun sırr-ı hikmeti nedir?

Elcevap: Sabık işaretlerde tebeyyün etti ki, insan, icadsız bir cüz-ü ihtiyarî ile ve cüz’î bir kesb ile, bir emr-i ademî veya bir emr-i itibarî teşkil ile ve sübut vermekle müthiş tahribata ve şerlere sebebiyet verdiği gibi, nefsi ve hevâsı daima şerlere ve

¹ bk. Yûnus Sûresi, 10:58. Ayrıca bk. *Buhârî*, Rikak: 18; Merdâ: 19; *Müslim*, Sıfatü’l-Münâfikıyn: 71-73, 75-76, 78.

ceza-yı amel: yapılan davranışın cezası
cüz’î: küçük, sınırlı
cüz-ü ihtiyarî: insanda bulunan sınırlı irade
emr-i ademî: yokluğa ait iş
emr-i itibarî: gerçekte olmadığı halde varsayılan şey
fazl-ı ilâhî: Allah’ın lütfu, ihsanı
hadsiz: sayısız
hevâ: gellip gecici

arzu ve istekler
icadsız: yaratma olmadan
kesb: cüz’î iradeyle kazanma
nefs: İnsanı kötü-lüğe yönelten duygu
nihayetsiz: sınırsız
sabık: öncel
sebebiyet: sebep olma
sırr-ı hikmet: bir şeyin içinde gizli olan hikmet
sübut vermek: sabit kalmak

şer: kötülük
şariat: Allah tarafından bildirilen emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
tebeyyün etmek: görünmek, açığa çıkmak
tecavüz: haddi aşma, saldıрма
teşkil etme: oluşturma, meydana getirme

zararlara meyyal olduğu için, o küçük kesbin neticesinden hâsıl olan seyyiâtın mes'uliyetini o çeker. Çünkü onun nefsi istedi ve kendi kesbiyle sebebiyet verdi. Ve şer, ademî olduğu için, abd ona fâil oldu, Cenâb-ı Hak da halk etti. Elbette o hadsiz cinayetin mes'uliyetini, nihayetsiz bir azapla çekmeye müstehak olur.

Amma hasenat ve hayrat ise, madem ki vücudîdirler, kesb-i insanî ve cüz-ü ihtiyarî onlara illet-i mûcide olamaz. İnsan onda hakikî fâil olamaz. Ve nefsi-i emmâresi de hasenâta taraftar değildir.¹ Belki rahmet-i

¹ bk. Yûsuf Sûresi, 12:53.

abd: kul
ademî: yokluğa
 ait, yoklukla ilgili
azap: acı, sıkıntı
Cenâb-ı Hak: Hak-
 kın tâ kendisi olan
 şeref ve yücelik
 sahibi Allah
cüz-ü ihtiyarî: in-
 sanda bulunan sı-
 nırlı irade
fâil: işi yapan
hadsiz: sayısız,
 sınırsız
halk etme: yaratma
hasenat: iyi amel-

ler, hayırlar
hâsıl olan: mey-
 dana gelen
hayrat: hayırlı işler
illet-i mûcide: var-
 edici sebep
kesb: kazanma
kesb-i insanî: in-
 sanın çalışarak
 kazanması, elde
 etmesi
mes'uliyet: sorum-
 luluk
meyyal: meyilli,
 eğilimli
müstehak: hak et-

miş, lâyık
nefis: insanı kötü-
 lüğe sevk eden
 duygu
nefs-i emmâre:
 hazır zevke düş-
 kün ve insanı kö-
 tülüğe sevk eden
 duygu
netice: sonuç
nihayetsiz: sınırsız
seyyiât: günahlar,
 kötülükler
şer: kötülük
vücudî: varlığa ait,
 var olmakla ilgili

İlâhiye onları ister ve kudret-i Rabbâniye icad eder. Yalnız, insan, iman ile, arzu ile, niyet ile sahip olabilir. Ve sahip olduktan sonra, o hasenat ise, ona evvelce verilmiş olan vücut ve iman nimetleri gibi, sabık hadsiz niam-ı İlâhiyeye bir şükürdür, geçmiş nimetlere bakar. Vaad-i İlâhî ile verilecek Cennet ise, fazl-ı Rahmânî ile verilir. Zâhirde bir mükâfattır, hakikatte fazldır.

Demek seyyiâtta sebep nefistir, mücâzâta bizzat müstehaktır. Hasenatta ise sebep Haktandır, illet de Haktandır. Yalnız, insan

bizzat: doğrudan
evvel: önce
fazl: ikram, ihsan
fazl-ı Rahmânî:
 sonsuz merhamet
 sahibi Allah'ın ik-
 ramı, ihsanı
hadsiz: sayısız,
 sınırsız
Hak: her şeyi hak-
 kıyla yaratan, var-
 lığı hak olan ve
 her hakkın sahibi
 olan Allah
hakikat: gerçek
hasenat: iyi amel-
 ler, hayırlar

icad etme: var et-
 me
illet: esas sebep,
 maksat, gaye
iman: inanma
kudret-i Rabbâni-
ye: her şeyi terbi-
 ye ve idare eden
 Allah'ın kudretli
mücâzât: cezalan-
 dırma
mükâfat: ödül
müstehak: hak et-
 miş, lâyık
nefis: insanı kötül-
 lüğe sevk eden
 duygu

niam-ı İlâhiye: Al-
 lah'ın nimetleri
rahmet-i İlâhiye:
 Allah'ın her şeyi
 kuşatan sonsuz
 rahmeti
sabık: önceki
seyyiât: günahlar,
 kötülükler
şükür: Allah'a kar-
 şı minnet duyma,
 teşekkür etme
vaad-i İlâhî: Al-
 lah'ın verdiği söz
vücut: varlık
zâhirde: görünüş-
 te

iman ile tesahup eder. “Mükâfâtını isterim” diyemez, “Fazlını beklerim” diyebilir.

ÜÇÜNCÜ SUAL: Beyanat-ı sabıkadan da anlaşılıyor ki, seyyiat, intişar ve tecavüz ile taaddüt ettiğinden, bir seyyie bin yazılmalı; hasene ise, vücudî olduğu için maddeten taaddüt etmediğinden ve abdin icadıyla ve nefsin arzusuyla olmadığından, hiç yazılmamalı veya bir yazılmalı idi. Neden seyyie bir yazılır, hasene on ve bazan bin yazılır?¹

Elcevap: Cenâb-ı Hak, kemâl-i rahmet ve cemâl-i rahîmiyetini o suretle gösteriyor.

¹ bk. En'âm Sûresi, 6:160. Ayrıca bk. *Buhârî*, İmân: 31; *Müslim*, İmân: 206-207.

abd: kul
beyanat-ı sabika: geçmiş açıklamalar, önceden yapılan izahlar
cemâl-i rahîmiyet: Allah'ın sonsuz merhamet ediciliğindeki benzersiz güzellik
Cenâb-ı Hak: Hak-
kın tâ kendisi olan
şeref ve yücelik
sahibi Allah

fazl: ikram, ihsan
hasene: iyilik
icad etme: var etme
iman: inanma
intişar: yayılma
kemâl-i rahmet: mükemmel seviyedeki şefkat ve merhamet
maddeten: maddî olarak
mükâfat: ödül
nefis: insanı kötü-

lûğe sevk eden
duygu
seyyiat: günahlar, kötülükler
seyyie: kötülük
suret: biçim, şekil
taaddüt etmek: çoğalmak, artmak
tecavüz: haddi aşma, saldıрма
tesahup: sahiplenme, dost edinmek
vücudî: varlığa ait, var olmakla ilgili

DÖRDÜNCÜ SUAL: Ehl-i dalâletin kazandıkları muvaffakiyet ve gösterdikleri kuvvet ve ehl-i hidayete galebeleri gösteriyor ki, onlar bir kuvvete ve bir hakikate istinad ediyorlar. Demek ya ehl-i hidayette zaaf var, ya onlarda bir hakikat var.

Elcevap: Hâşâ! Ne onlarda hakikat var, ne ehl-i hakta zaaf vardır. Fakat, maatteessüf, kâsırünnazar, muhakemesiz bir kısım avam tereddüde düşüp vesvese ediyorlar, akidelerine halel geliyor. Çünkü diyorlar: “Eğer ehl-i hakta tam hak ve hakikat olsaydı, bu derece mağlûbiyet ve zillet olmamak gerekti. Çünkü hakikat kuvvetlidir.

akide: inanç
avam: halk tabakası
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, inançsız kimseler
ehl-i hak: doğru ve hak yolda olan kimseler
ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar, iman etmiş olanlar

galebe: üstün gelme
hak: doğru, gerçek
hakikat: doğru gerçek
halel gelmek: zarar gelmek
hâşâ: asla
istinad: dayanma
kâsırünnazar: dar görüşlü
maatteessüf: ne yazık ki

mağlûbiyet: yenilgi
muhakemesiz: akıl yürütemeyen, düşüncesiz
muvaffakiyet: başarı
vesvese: şüphe, asılsız kuruntu
zaaf: zayıflık, güçsüzlük
zillet: zehirli olma, aşağılanma

1 **أَلْحَقْ يَغْلُو وَلَا يُغْلَى عَلَيْهِ** 1 olan kaide-i esasiye ile, kuvvet haktır. Eğer o ehl-i hakka mukabil galibâne gelen ehl-i dalâletin hakikî bir kuvveti ve bir nokta-i istinadı olmasaydı, bu derece galibiyet ve muvaffakiyet olmamak lâzım gelecekti.”

Elcevap: Ehl-i hakkın mağlûbiyeti kuvvetsizlikten, hakikatsizlikten gelmediği, sabık işaretlerle kat'î ispat edildiği gibi, ehl-i dalâletin galebesi kuvvetlerinden ve iktidarlarından ve nokta-i istinad bulmalarından gelmediği, yine o işaretlerle kat'î ispat edildiğinden, bu سوالın cevabı, sabık işa-

1 "Hak daima üstün gelir; hakka galebe edilmez." Bu hadıs-ı şerifin *Buharî*, Cenâiz: 79'daki rivayeti şu şekildedir:

الْإِسْلَامُ يَغْلُو وَلَا يُغْلَى

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, inançsız kimseler

ehl-i hak: doğru ve hak yolda olan kimseler

galebe: üstün gelme

galibâne: üstün

gelir bir tarzda
galibiyet: üstünlük
hak: doğru, gerçek
hakikat: doğru

gerçek
hakikî: asıl, gerçek

iktidar: güç, kuvvet

kaide-i esasiye:

temel kural

kat'î: kesin

mağlûbiyet: yenilgi

mukabil: karşılık
muvaffakiyet: başarı

nokta-i istinad: dayanak noktası

sabık: önceki

retlerin heyet-i mecmuasıdır. Yalnız burada desiselerinden, istimal ettikleri bir kısım silâhlarına işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Ben kendim mükerreren müşahade etmişim ki, yüzde on ehl-i fesat, yüzde doksan ehl-i salâhı mağlûp ediyordu. Hayretle merak ettim. Tetkik ederek kat'iyen anladım ki, o galebe kuvvetten, kudretten gelmiyor, belki fesattan ve alçaklıktan ve tahripten ve ehl-i hakkın ihtilâfından istifade etmesinden ve içlerine ihtilâf atmaktan ve zayıf damarları tutmaktan ve aşlamaktan ve hissiyat-ı nefسانيyeyi ve aġrâz-ı şahsiyeyi tahrik etmekten ve insanın mahiyetinde

aġrâz-ı şahsiye: şahsî kinler, garazlar
desise: hile, aldatma
ehl-i fesat: bozgunculuk çıkarıcılar
ehl-i hak: doğru ve hak yolda olan kimseler
ehl-i salâh: namuslu, doğru ve adaletli kimseler
fesat: bozgunculuk
galebe: üstün gel-

me
heyet-i mecmua: genel yapı, bir şeyin tamamı
hissiyat-ı nefsanîye: kötülükleri emreden nefsin yönlendirdiği duygular
ihtilâf: anlaşmazlık, uyumsuzluk
istifade etme: faydalanma
istimal etmek: kullanmak

kat'iyen: kesin olarak
kudret: güç, ıktidar
maġlûp: yenik düşen
mahiyet: nitelik, özellik
mükerreren: defalarca, tekrar ile
müşahade etmek: gözlemlemek
tahrîp: bozma, yok etme
tetkik etmek: incelemek

muzır madenler hükmünde bulunan fena istidatları işlettirmekten ve şan ve şeref namıyla, riyâkârâne nefsin firavuniyetini okşamaktan ve vicdansızca tahribatlarından herkes korkmasından geliyor. Ve o misilli şeytanî desiseler vasıtasıyla muvakkaten ehl-i hakka galebe ederler. Fakat

1 وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ sırıyla,

2 الْحَقُّ يَغْلُو وَلَا يُغْلَى عَلَيْهِ düsturuyla, onların o muvakkat galebeleri, menfaat cihetinden

1 "Gerçek sonuç takvâ sahiplerininindir." A'râf Sûresi, 7:128.

2 "Hak daima üstün gelir; hakka galebe edilmez." Bu hadis-i şerifin *Buharî*, *Cenâiz*: 79'daki rivayeti şu şekildedir:

الْإِسْلَامُ يَغْلُو وَلَا يُغْلَى

clhet: yön
desise: hile, aldatma
düstur: kural
ehl-i hak: hak ve doğru yolda olan kimseler
fena: kötü, gırtlın
firavuniyet: Firavun gibi olma, tanrılık iddiasında bulunma

galebe etmek: üstün gelmek
istîdat: kabiliyet, yetenek
menfaat: fayda, yarar
misilli: gibi
muvakkat: geçici
muvakkaten: geçici olarak
muzır: zararlı
nam: ad, ünvan

nefs: insanı kötü-lüklere yönelten duygu
riyâkârâne: iki yüzlüce, gösterişli bir şekilde
şeytanî: şeytana ait
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
vasıta: araç

onlar için ehemmiyetsiz olmakla beraber, Cehennemi kendilerine ve Cenneti ehl-i hakka kazandırmalarına sebeptir.

İşte, dalâlette, iktidarsızlar muktedir görünmeleri ve ehemmiyetsizler şöhret kazanmaları içindir ki, hodfuruş, şöhretperest, riyâkâr insanlar ve az birşeyle iktidarlarını göstermek ve ihâfe ve ızzar cihetinden bir mevki kazanmak için ehl-i hakka muhalefet vaziyetine girerler. Tâ görünsün ve nazar-ı dikkat ona celb olunsun. Ve iktidar ve kudretle değil, belki terk ve atâletle sebebiyet verdiği tahribat ona isnad edilip ondan bahsedilsin. Nasıl ki böyle şöhret divanelerinden birisi namazgâhı telvis et-

atâlet: hareketsizlik, tembellik

celb etme: çekme

cihet: yön

dalâlet: hak yoldan ayrılma, sapıklık

divane: akılsız, deli

ehl-i hak: hak ve doğru yolda olan kimseler

hodfuruş: kendini beğenerek sat-

maya çalışmak

ızzar: zarar verme

ihâfe: korkutma

iktidar: güç, kuvvet

isnad etme: dayandırma

kudret: güç, iktidar

mevki: yer, makam

muhalefet: zıt ve aykırı davranma

muktedir: gücü yeten iktidar sahibi

namazgâh: namaz kılınan yer

nazar-ı dikkat: dikkatli bakış

riyâkâr: iki yüzlü

sebebiyet vermek: sebep olmak

şöhretperest: şöhret düşkün

tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar

telvis etmek: kirtletmek

miş, tâ herkes ondan bahsetsin. Hattâ ondan lânetle de bahsedilmiş de, şöhretperestlik damarı kendisine bu lânetli şöhreti hoş göstermiş diye darbimesel olmuş.

Ey âlem-i bekâ için yaratılan ve fâni âleme müptelâ olan biçare insan!

﴿فَمَا يَكُنْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ﴾¹

âyetinin sırrına dikkat et, kulak ver. Bak, ne diyor:

Mefhum-u sarihiyle ferman ediyor ki, ehl-i dalâletin ölmesiyle, insanla alâkadar olan semâvât ve arz, onların cenazeleri üstünde ağlamıyorlar, yani, onların ölmesiyle memnun oluyorlar.

Ve mefhum-u işârîsiyle ifade ediyor ki,

¹ “Gök ve yer onlara ağlamadı.” Duhan Sûresi, 44:29.

alâkadar: alakalı,
ilgili

âlem: dünya

âlem-i bekâ: devamlı ve kalıcı olan âhîret âlemi

arz: yeryüzü

âyet: Kur’ân’ın her bir cümlesi

biçare: çaresiz

darbimesel: ata-sözü

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, inançsız kimseler

fâni: gelip geçici, ölümlü

ferman etmek: buyurmak

lânet: beddua

mefhum-u işârî:

işaret edilen mânâ

mefhum-u sarîh:

açık anlam

müptelâ: bağımlı, düşkün

semâvât: gökler

şöhretperest:

şöhret düşkün

ehl-i hidayetin ölmesiyle semâvât ve arz, onların cenazeleri üstünde ağlıyorlar, fıraklarını istemiyorlar. Çünkü ehl-i iman ile bütün kâinat alâkadardır, ondan memnundur. Zira iman ile Hâlık-ı Kâinatı bildikleri için, kâinatın kıymetini takdir edip hürmet ve muhabbet ederler. Ehl-i dalâlet gibi tahkir ve zımnî adâvet etmezler.

Ey insan, düşün! Sen alâküllihal öleceksin. Eğer nefis ve şeytana tâbi isen, senin komşuların, belki akrabaların, senin şerrinden kurtulmak için mesrur olacaklar. Eğer

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ¹ deyip Kur'ân'a

¹ Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım.

adâvet: düşmanlık
alâküllihal: ister istemez, her durumda
arz: yeryüzü
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapanlar, inançsız kimseler
ehl-i hidayet: doğru yolda olanlar, iman etmiş olanlar

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler
fırak: ayrılık
Hâlık-ı Kâinat: evreni ve bütün varlıkları yaratan Allah
kâinat: evren
mesrur: sevinçli, mutlu

muhabbet: sevgi
nefis: İnsanı kötüye yönlüten duygu
semâvât: gökler
şer: kötülük
tâbi: bağlı
tahkir: aşağılama, hakaret etme
takdir etmek: bir şeye gerekli değer göstermek
zımnî: gizli, örtülü

ve Habib-i Rahmân'a tâbi isen, o vakit semavat ve arz ve mevcudat, herkesin derecesine nisbeten, senin derecene göre senin firâkından müteessir olup mânen ağlarlar. Ulvî bir matemle ve haşmetli bir teşyî ile, kabir kapısıyla girdiğin bekâ âleminde senin derecene nisbeten senin için bir hüsn-ü istikbal var olduğuna işaret ederler.¹

ON ÜÇÜNCÜ İŞARET

Üç Noktadır.

BİRİNCİ NOKTA: Şeytanın en büyük bir desisesi, hakaik-i imaniyenin azameti cihe-
tinde dar kalbli ve kısa akıllı ve kâsır fikirli

¹ bk. *Tirmizî*, Kıyâmet: 26 (2460); *İbni Mâce*, Zühd: 31; *Müsned*: 2:364; 6:140.

arz: yeryüzü
azamet: büyükdük,
yücelik
beka âlemi: sonsuzluk âlemi, âh-ret hayatı
cihet: yön
desise: hile, aldatma
firak: ayrılık
Habib-i Rahmân: sonsuz merhamet sahibi ve yarattığı

bütün varlıklara şefkatle rızıklarını veren Allah'ın en sevdiği kulu olan Hz. Muhammed
hakâik-i İmanîye: iman hakikatleri
haşmetli: büyük, görkemli
hüsn-ü istikbal: güzel karşılama
kâsır: kısa
mânen: mânevî

olarak
matem: yas, hüzün
mevcudat: varlıklar
müteessir: etkilenen, üzülen
nisbeten: kıyasla
semavat: gökler
tâbi: bağlı
teşyî: uğurlama, vefat eden kişinin defnedilmesi
ulvî: yüce, büyük

insanları aldatır, der ki: “Birtek zat, umurun zerrat ve seyýarat ve nücumu ve sair mevcudatı bütün ahvâliyle tedbir-i rububiyetinde çeviriyor, idare ediyor deniliyor. Böyle hadsiz acip, büyük meseleye nasıl inanılabilir? Nasıl kalbe yerleşir? Nasıl fikir kabul edebilir?” der. Acz-i insanî noktasında bir hiss-i inkârî uyandırıyor.

Elcevap: Şeytanın bu desisesini susturan sır *Allahu ekber*’dir. Ve cevab-ı hakikîsi de *Allahu ekber*’dir. Evet, *Allahu ekber*’in ziyade kesretle şeâir-i İslâmiyede tekrarı, bu desiseyi mahvetmek içindir. Çünkü, insanın âciz kuvveti ve zayıf kudreti ve dar fikri, böyle hadsiz büyük hakikatleri *Allahu*

acip: hayret verici

âciz: güçsüz, elinden bir şey gelmeyen

acz-i insanî: insanın acizliği, güçsüzlüğü

ahvâl: haller, durumlar

Allahu ekber: Allah en büyüktür

cevab-ı hakikî:

gerçek cevap
desise: hile, aldatma

hadsiz: sayısız

hakikat: gerçek, asıl, esas

hiss-i inkâr: inkâr duygusu

kesretle: çoklukla

kudret: güç, kuvvet

mahvetmek: yok etmek

mevcudat: varlıklar

nücum: yıldızlar

sair: diğer

seyýarat: gezegenler

şeâir-i İslâmiye:

İslâma sembol olmuş iş ve ibâdetler

tedbir-i rububiyet: her şeyi idare ve terbiye eden

Allah’ın kâinat ve varıklar üzerindeki hikmetli faaliyeti, emri altında tutması, idaresi

umum: bütün

zerat: zerreler, atomlar

ekber nuruyla görüp tasdik ediyor ve *Allahu* *ekber* kuvvetiyle o hakikatleri taşıyor ve *Allahu ekber* dairesinde yerleştiriyor ve vesveseye düşen kalbine diyor ki:

Bu kâinatın gayet muntazamca tedbir ve tedvîri bilmüşahede görünüyor. Bunda iki yol var:

Birinci yol: Mümkündür. Fakat gayet azîmdir ve harikadır. Zaten böyle harika bir eser, bir harika san'atla, çok acip bir yolla olur. O yol ise, mevcudat, belki zerrat adedince vücudunun şahitleri bulunan bir Zât-ı Ehad ve Samedin rububiyetiyle ve irade ve kudretiyle olmasıdır.

acip: hayret verici
Allahu Ekber: Allah en büyüktür
azîm: büyük, yüce
bilmüşahede: gözle görerek
gayet: son derece
hakikat: gerçek, asıl, esas
irade: dileme, tercih, seçme gücü
kâinat: evren
kudret: güç, kuvvet
mevcudat: varlıklar
muntazam: düzenli

nur: aydınlık
rububiyet: Allah'ın bütün varlıklar üzerindeki malikiyet ve egemenliği, her varlığı yarabilis amacına hikmetle ulaştıran terbiyesi
tasdik etmek: doğrulamak, onaylamak
tedbir: maksada uygun olarak işi yürütme
tedvîr: çekip çevir-

me, idare etme
vesvese: şüphe, asılsız kuruntu
vücut: varlık
Zât-ı Ehad ve Samed: her şey Kendisine muhtaç olduğu halde Kendisi hiçbir şeye muhtaç olmayan ve birliği her bir şeyde görünen Allah
zerrat: zerreler, atomlar

İkinci yol: Hiçbir cihet-i imkânı olmayan ve imtinâ derecesinde müşkilâtlı ve hiçbir cihette mâkul olmayan şirk ve küfür yoludur. Çünkü, Yirminci Mektup ve Yirmi İkinci Söz gibi çok risalelerde gayet kat'î ispat edildiği üzere, o vakit kâinatın herbir mevcudunda ve hattâ herbir zerresinde bir ulûhiyet-i mutlaka ve bir ilm-i muhit ve hadsiz bir kudret bulunmak lâzım geliyor. Tâ ki, mevcudatta bilmüşahede görünen nihayet derecede nizam ve intizam ve gayet hassas mizan ve imtiyaz ile mükemmel ve müzeyyen olan nukuş-u san'at vücut bulabilsin.

bilmüşahede:

gözle görerek

cihet: yön

cihet-i imkân:

mümkün olma

yönü

gayet: son derece

hadsiz: sayısız

ilm-i muhit: her

şeyi kuşatan ilim

imtinâ: olması

mümkün olma-

yan, imkânsızlık

imtiyaz: farklılık

intizam: disiplin,

düzen

kâinat: evren

kat'î: kesin

kudret: güç, kuvvet

küfür: inkâr, inanç-

sızlık

mâkul: akla uygun

mevcud: varlık

mevcudat: varlıklar

mizan: ölçü, denge

müşkilât: zorluklar

müzeyyen: süs-

lenmiş

nizam: düzen

nukuş-u san'at:

sanatlı nakışlar

risale: Risale-i

Nur'u oluşturan

bölmülerden her

birisi

şirk: Allah'a ortak

koşma

ulûhiyet-i mutla-

ka: hiç bir kayda

ve şarta bağlı ol-

maksızın ilâh ol-

ma, mutlak ilâhlık

vücut bulmak: var

olmak

zerre: atom

Elhasıl: Eğer tam lââyık ve tam yerinde olan azametli ve kibriyâlı rububiyet olmazsa, o vakit her cihetçe gayr-ı mâkul ve mümteni bir yol takip etmek lâzım gelecek. Lâyık ve lâzım olan azametten kaçmakla, muhal ve imtinâa girmeyi şeytan dahi tek-lif edemez.

İKİNCİ NOKTA: Şeytanın mühim bir de-sisesi, insana kusurunu itiraf ettirmemektir—tâ ki istiğfar ve istiâze yolunu kapasın. Hem nefis-i insaniyenin enâniyetini tahrik edip, tâ ki nefis kendini avukat gibi müda-faa etsin, adeta taksirattan takdis etsin.

azamet: büyükdük
cihet: yön
desise: hile, aldatma
elhasıl: kısaca, özetle
enâniyet: benlik, gurur
gayr-ı mâkul: akla ters
imtinâ: olması
mümkün olma-
yan, imkânsızlık
istiâze: Allah'a sığınma
istiğfar: Allah'tan

bağışlanma dileme
kibriyâlı: büyük
muhal: imkansız
mühim: önemli
mümteni: imkân-sız
nefis: insanı kötü-lüğe yönelten
duygu
nefis-i insaniye:
insanda bulunan
ve onu kötülüğe
yönelten duygu
rububiyet: Allah'ın
bütün varlıklar
üzerindeki maliki-

yet ve egemenli-
ği, her varlığı ya-
ratılış amacına
hikmetle ulaştıran
terbiyesi
tahrik etmek: ha-
reketle geçirmek
takdis etmek: her
türü eksiklik ve
yüce olduğunu di-
le getirmek
taksirat: kusurlar,
günahlar
tek-lif etmek: öner-
mek

Evet, şeytanı dinleyen bir nefis, kusurunu görmek istemez. Görse de, yüz tevil ile tevil ettirir. وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ¹ sırrıyla, nefisine nazar-ı rıza ile baktığı için, ayıbını görmez. Ayıbını görmediği için itiraf etmez, istiğfar etmez, istiâze etmez, şeytana maskara olur. Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm gibi bir peygamber-i âlîşan

وَمَا أَبْرَأُ نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا

رَحِمَ رَبِّي²

dediği halde, nasıl nefse itimad edilebilir?

¹ "Kabullenen ve rıza gözüyle bakan hiçbir kusur göremez." İbni Asâkir, *Târîhu Dimâşk*: 33:219; 36:319; el-Gazâlî, *İhyâu Ulûmi'd-Dîn*: 3:36; el-Kalkaşendî, *Subhu'l-a'sâ*: 9:196.

² "Ben nefsimi temize çıkarmam. Çünkü nefis daima kötülüğe sevk eder—ancak Rabblm merhamet ederse o başka." Yusuf Sûresi, 12:53.

Aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun
Hazret-i Yusuf: Yusuf (a.s.)
İstiâze: Allah'a sığınma
İstiğfar: Allah'tan

bağışlanma dilemek
itimad etme: güvenme
maskara: gülünç, rezil
nazar-ı rıza: memnuniyet dolu bakış

nefis: insanı daima kötülüğe sevk eden duygu
peygamber-i âlîşan: büyük, şan ve şeref sahibi olan peygamber
tevil: yorum

Nefsini ittiham eden, kusurunu görür. Kusurunu itiraf eden, istiğfar eder. İstiğfar eden, istiâze eder. İstiâze eden, şeytanın şerrinden kurtulur.¹ Kusurunu görmemek, o kusurdan daha büyük bir kusurdur. Ve kusurunu itiraf etmemek, büyük bir noksanlıktır. Ve kusurunu görse, o kusur kusurluktan çıkar. İtiraf etse, affa müstehak olur.²

ÜÇÜNCÜ NOKTA: İnsanın hayat-ı içtimaiyesini ifsad eden bir desise-i şeytaniye şudur ki: Bir mü'minin birtek seyyiesiyle bütün hasenâtını örter. Şeytanın bu desisesini dinleyen insafsızlar, o mü'mine adâvet ederler.

¹ bk. Nisâ Sûresi, 4:110.

² bk. ed-Deylemî, *el-Müsned*: 5:199; el-Kudâî, *Müsnedü's-Şihâb*: 2:44.

adâvet: düşmanlık
desise: hile, aldatma
desise-i şeytaniye: şeytanın hilesi, aldatması
hasenât: iyilikler, sevaplar
hayat-ı içtimaiye: toplumsal hayat

ifsad eden: bozan
istiâze: Allah'a sığınma
istiğfar: Allah'tan bağışlanma dilemek
ittiham eden: suçlayan
mü'min: Allah'a

inanın
müstehak: hak etmiş, lâyık
nefis: insanı daima kötülüğe sevk eden duygu
seyyile: kötülük, günah
şer: kötülük

Halbuki, Cenâb-ı Hak, haşirde adalet-i mutlaka ile mizan-ı ekberinde a'mâl-i mükellefîni tarttığı zaman, hasenâtı seyyiâta galibiyeti-mağlûbiyeti noktasında hükmeyle-ler.¹ Hem seyyiâtın esbabı çok ve vücutları kolay olduğundan, bazan birtek hasene ile çok seyyiâtını örter. Demek, bu dünyada o adalet-i İlâhiye noktasında muamele gerektir. Eğer bir adamın iyilikleri fenalıklarına kemiyeten veya keyfiyeten ziyade gel-se, o adam muhabbete ve hürmete müste-haktır. Belki, kıymettar birtek hasene ile, çok seyyiâtına nazar-ı afla bakmak lâzımdır.

¹ bk. A'râf Sûresi, 7:8-9; Mü'minûn Sûresi, 23:102-103; Kâria Sûresi, 101:6-9.

a'mâl-i mükellefîn: dini emirleri yerine getirmekle yükümlü olanların amelleri, işleri
adalet-i ilâhiye: Allah'ın adaleti
adalet-i mutlaka: sınırsız, tam ve yerinde adalet
Cenâb-ı Hak: Hak-
 kın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah
esbab: sebepler

fenalık: kötülük, günah
galibiyet: üstün gelme, üstünlük
hasenât: iyilikler, sevaplar
hasene: iyilik
haşır: öldükten sonra yeniden di-
 rilitilip Allah'ın hu-
 zurunda toplanma
hükmeylemek: hüküm vermek
kemiyet: sayıca çokluk, nicelik

keyfiyet: özellik, nitelik
kıymettar: değerli
mağlûbiyet: yenil-
 gi, aşağıda kalma
mizan-ı ekber: mahşer günü amellerin ölçüle-
 ceği büyük terazi
müstehak: hak et-
 miş, lâyık
nazar-ı af: affedici bakış
seyyiât: günahlar
vücut: varlık

Halbuki, insan, fıtratındaki zulüm damarıyla, şeytanın telkiniyle, bir zâtın yüz hasenâtını birtek seyyie yüzünden unuttur, mü'min kardeşine adâvet eder, günahlara girer. Nasıl bir sinek kanadı göz üstüne bırakılsa bir dağ setreder, göstermez. Öyle de, insan, garaz damarıyla, sinek kanadı kadar bir seyyie ile dağ gibi hasenâtı örter, unuttur, mü'min kardeşine adâvet eder, insanların hayat-ı içtimaiyesinde bir fesat âleti olur.

Şeytanın bu desisesine benzer diğer bir desise ile, insanın selâmet-i fikrini ifsad ediyor, hakaik-i imaniyeye karşı sıhhat-ı muhakemeyi bozuyor ve istikamet-i fikriyeyi ihlâl ediyor. Şöyle ki:

adâvet: düşmanlık
desise: hile, aldatma
fesat: bozgunculuk
fıtrat: yaratılış
garaz: kötü kasıt
hakâik-i İmanîye: İman hakikatleri
hasenât: iyilikler, sevaplar
hayat-ı içtimaiye:

toplumsal hayat
ifsad etmek: bozmak
ihlâl etmek: bozma
istikamet-i fikriye: doğru ve istikametli düşünme
mü'min: Allah'a inanan
selâmet-i fikir: fikrin selâmeti, sağ-

lıklı düşünce
setretme: örtme
seyyie: kötülük, günah
sıhhat-ı muhakeme: sağlıklı değerlendirme, hüküm verme
telkin: öğüt verme
zât: kişi
zulüm: haksızlık

Bir hakikat-i imaniyeye dair yüzer delâil-i ispatiyenin hükmünü, nefyine delâlet eden bir emâre ile kırmak ister. Halbuki, kaide-i mukarreredir ki, “Bir ispat edici, çok nefyedicilere tereccuh ediyor.” Bir dâvâya müsbît bir şahidin hükmü, yüz nâfile-re râcih olur. Bu hakikate bu temsil ile bak. Şöyle ki:

Bir saray, yüzer kapalı kapıları var. Birtek kapı açılmasıyla o saraya girilebilir, öteki kapılar da açılır. Eğer bütün kapılar açık olsa, bir iki tanesi kapansa, o saraya girilemeyeceği söylenemez.

İşte, hakaik-i imaniye o saraydır. Herbir delil, bir anahtardır; ispat ediyor, kapıyı açıyor. Birtek kapının kapalı kalmasıyla o hakaik-i imaniyeden vazgeçilmez ve inkâr edilemez. Şeytan ise, bazı esbaba binaen,

delâil-i ispat: ispat delilleri
delâlet eden: delil olan, işaret eden
emâre: belirti, işaret
esbab: sebepler
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri
hakikat: gerçek

hakikat-i imaniye: iman hakikatü
hüküm: karar
kaide-i mukarre-
re: kesin olarak
 kabul edilen kural
müsbît: ispat edici
nâfi: nefyeden, inkâr eden

nefy: inkar
râcih: üstün olan, tercih edilen
temsil: analogi, bir bilinmeyenli bilinen bir şeyle kıyaslayarak açıklama
tereccuh etmek: üstün gelmek

ya gaflet veya cehalet vasıtasıyla kapalı kalmış olan bir kapıyı gösterir; ispat edici bütün delilleri nazardan iskat ediyor. “İşte bu saraya girilmez. Belki saray değildir, içinde birşey yoktur” der, kandırır.

İşte, ey şeytanın desiselerine müptelâ olan biçare insan! Hayat-ı diniye, hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyenin selâmetini dilersen ve sıhhat-i fikir ve istikamet-i nazar ve selâmet-i kalb istersen, muhkemât-ı Kur’âniyenin mizanlarıyla ve Sünnet-i Seniyyenin terazileriyle a’mâl ve hâtırâtını tart. Ve Kur’ân’ı ve Sünnet-i Seniyyeyi dai-ma rehber yap. Ve

a’mâl: davranışlar, işler
biçare: çaresiz
binaen: dayana-rak
cehalet: cahillik
desise: hile, aldat-ma
gaflet: Allah’ın emir ve yasaklan-na duyarsız dav-ranma hâll
hâtırât: hatıralar, düşünceler
hayat-ı dîniye: di-

ne alt hayat
hayat-ı içtimaiye: toplumsal hayat
hayat-ı şahsiye: kişisel hayat
istikamet-i nazar: doğru görüş
mizan: ölçü, denge
muhkemât-ı Kur’â-niye: Kur’ân’daki sarsılmaz hüküm-ler
müptelâ: bağımlı, düşkün
nazardan iskat et-

mek: gözden düşmek
selâmet: esenlik, güvende olma
selâmet-i kalb: kalp huzuru, ra-hatlığı
sıhhat-i fikir: sağ-lıklı düşünce
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hare-ketlerine dayanan yüce prensipler
vasıta: araç

1 **de, Cenâb-ı Hakka ilticada bulun.**

İşte bu On Üç İşaret, on üç anahtardır. Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın en âhirki sûresi ve **ve** **أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ** in mufasssalı ve madeni olan

أَسْتَعِيزُ بِاللّٰهِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ❊

❊ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ❊ مَلِكِ النَّاسِ ❊ إِلَهِ النَّاسِ ❊

❊ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ❊ الَّذِي يُّؤْوِسُ فِي

صُدُورِ النَّاسِ ❊ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ ❊ 2

1 Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a sığınırım.

2 "De ki: Sığınırım İnsanların Rabbine, İnsanların Mâlikine, insanların İlâhına; insanların kalbine sinsice vesvese verenin şerrinden; cinlerden ve insanlardan olan şeytanların şerrinden." Nâs Sûresi, 114:1-6.

âhir: son
Cenâb-ı Hak: Hak-
kın tâ kendisi olan
şeref ve yücelik
sahibi Allah

iltica: sığınma
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-
Beyân: açıklama-
larıyla benzerini
yapmakta akılları

âciz bırakan Kur'ân
mufasssal: ayrıntılı
sûre: Kur'ân-ı Ke-
rimin bölümlerin-
den her biri

sûresinin hısn-ı hasîni ve kale-i metîninin kapısını o on üç anahtarla aç, gir, selâmeti bul.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ

الْحَكِيمُ ❶

وَقُلْ رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ ❷ وَأَعُوذُ

بِكَ رَبِّ أَنْ يَخْضُرُونَ ❸

❶ "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Muhakkak ki ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin." Bakara Sûresi, 2:32.

❷ "De ki: Ey Rabbim, şeytanların vesveselerinden Sana sığınırım. Onların yanımda bulunmalarından da, yâ Rabbi, Sana sığınırım." Mü'minûn Sûresi, 23:97-98.

hısn-ı hasîn: çok
sağlam kale
kale-i metîn: sağ-

lam kale
selâmet: esenlik,
güvende olma

sûre: Kur'ân-ı Kerim'in bölümlerinden her biri

Şeytanların yaratılmasının hikmeti

(On İkinci Mektup'tan)

İKİNCİ SUALİNİZ: Şeytanların halkı ve icadı ne içindir? Cenâb-ı Hak şeytanı ve şerleri halk etmiş; hikmeti nedir? Şerrin halkı şerdir, kabîhin halkı kabîhtir.

Elcevap: Hâşâ, halk-ı şer, şer değil; belki kesb-i şer, şerdir. Çünkü, halk ve icad bütün netâice bakar. Kesb, hususî bir mübaşeret olduğu için, hususî netâice bakar. Meselâ, yağmurun gelmesinin binlerle neticeleri var; bütünü de güzeldir. Sû-i ihtiyarıyla bazıları yağmurdan zarar görse,

Cenâb-ı Hak: Hak-
kın ta kendisi
olan, şeref ve yü-
celik sahibi Allah
halk: yaratma
halk-ı şer: kötülü-
ğü yaratmak
hâşâ: asla, kesin-
likle öyle değil
hikmet: sebep,
gaye

hususî: özel
icad: var etme, ya-
ratma
idhal: sokulma,
dahil edilme, gir-
dirilme
kabîh: kötü, çirkin
kesb: işlemek,
yapmak
kesb-i şer: kötülü-
gaye

ğü işlemek
mübaşeret: bir işe
başlama, girişim,
temas etme
netâice: neticeler,
sonuçlar
sû-i ihtiyar: irâde-
nin kötüye kulla-
nılması
şer: kötülük

“Yağmurun icadı rahmet değildir” diyemez, “Yağmurun halkı şerdir” diye hükmedemez. Belki sû-i ihtiyarıyla ve kesbiyle onun hakkında şer oldu. Hem ateşin halında çok faideler var; bütünü de hayırdır. Fakat bazıları, sû-i kesbiyle, sû-i istimaliyle ateşten zarar görse, “Ateşin halkı şerdir” diyemez. Çünkü, ateş yalnız onu yakmak için yaratılmamış. Belki o, kendi sû-i ihtiyarıyla, yemeğini pişiren ateşe elini soktu ve o hizmetkârını kendine düşman etti.

Elhasıl: Hayr-ı kesir için şerr-i kalil kabul edilir. Eğer şerr-i kalil olmamak için, hayr-ı kesiri intac eden bir şer, terk edilse, o vakit şerr-i kesir irtikâp edilmiş olur. Meselâ, cihad asker sevk etmekte, elbette bazı cüz'î ve maddî ve bedenî zarar ve şer olur. Fa-

clihad: savaş, harp
cüz'î: az, küçük
elhasıl: özetle, sonuç olarak
halk: yaratma
hayr: iyilik
hayr-ı kesir: çok hayır, iyilik
icad: var etme, yaratma

intac: netice verme
İrtikâp etmek: işlemek
kesb: işlemek, yapmak
sevk: gönderme
sû-i ihtiyar: irâde-nin kötüye kullanılması
sû-i istimal: kötü-

ye kullanma
sû-i kesb: fiilin kötüye kullanılması, kötüyü kazanmak, elde etmek
şer: kötülük
şerr-i kalil: az kötülük
şerr-i kesir: çok kötülük

kat o cihadda hayr-ı kesir var ki, İslâm, küffârın istilâsından kurtulur. Eğer o şerr-i kalil için cihad terk edilse, o vakit hayr-ı kesir gittikten sonra, şerr-i kesir gelir. O ayn-ı zulümdür. Hem meselâ, kangren olmuş ve kesilmesi lâzım gelen bir parmağın kesilmesi hayırdır, iyidir. Halbuki zâhiren bir şerdir. Parmak kesilmezse el kesilir, şerr-i kesir olur.

İşte, kâinattaki şerlerin, zararların, beliyelerin ve şeytanların ve muzırların halk ve icadları şer ve çirkin değildir; çünkü çok netâic-i mühimme için halk olunmuşlardır. Meselâ, melâîkelere şeytanlar musallat olmadıkları için, terakkiyatları yoktur; makkamları sâbittir, tebeddül etmez. Kezâ, hay-

ayn-ı zulüm: zulmün tâ kendisi
beliyye: belâ
cihad: savaş, harp
halk: yaratma
hayır: iyilik
hayr-ı kesir: çok hayır, iyilik
icad: var etme, yaratma
istilâ: işgal

kâinat: evren, yaratılmış herşey
kezâ: bunun gibi
küffâr: kâfirler
melâike: melekler
musallat olma: sataşma, ilişme
muzır: zararlı
netâic-i mühimme: önemli sonuçlar

şer: kötülük
şerr-i kalil: az kötülük
şerr-i kesir: çok kötülük
tebeddül etmek: değişmek
terakkiyat: ilerlemeler
zâhiren: görünüşte

vânâtın dahi, şeytanlar musallat olmadıkları için, mertebeleri sabittir, nâkıstır.

Âlem-i insaniyette ise, merâtib-i terakkiyat ve tedenniyat, nihayetsizdir; Nemrutlardan, Firavunlardan tut, tâ siddikîn-i evliya ve enbiyaya kadar gayet uzun bir mesafe-i terakki var. İşte, kömür gibi olan ervâh-ı sâfileyi, elmas gibi olan ervâh-ı âliye-den temyiz ve tefrik için, şeytanların hilka-tiyle ve sır-ı teklif ve ba's-ı enbiya ile, bir meydan-ı imtihan ve tecrübe ve cihad ve müsabaka açılmış. Eğer mücahede ve müsabaka olmasaydı, maden-i insaniyetteki

âlem-i insaniyet: insanlık âlemi
ba's-ı enbiya: peygamberlerin gönderilmesi
cihad: savaş, harp
enbiya: peygamberler
ervâh-ı âliye: yüksek ruhlar
ervâh-ı sâfile: alçak ruhlar
hayvânât: hayvanlar
hilkat: yaratılış
maden-i insaniyet:

insanlığın özü
merâtib-i terakkiyat ve tedenniyat: yükselme ve alçalma dereceleri
mertebe: derece, makam
mesafe-i terakki: ilerleme, yükselme mesafesi
meydan-ı imtihan: imtihan meydanı, salonu
musallat olma: sataşma, ilişme
mücahede: cihad

etme, mücadele
müsabaka: yarış
nâkıs: eksik
siddikîn-i evliya: Allah dostları arasında sadakatte en ilerli olanlar
sır-ı teklif: insanların Allah tarafından görevlendirilerek dünyaya gönderilmesinin anlamı
tefrik: ayırma
temyiz: ayırd etme

elmas ve kömür hükmünde olan istidatlar beraber kalacaktı. Âlâ-yı illiyyîndeki Ebu Bekr-i Sıddık'ın ruhu, esfel-i sâfilîndeki Ebu Cehil'in ruhuyla bir seviyede kalacaktı.

Demek, şeyâtin ve şerlerin yaratılması, büyük ve küllî neticeye baktığı için, icadları şer değil, çirkin değil. Belki, sû-i istimâlâtın ve kesb denilen mübaşeret-i hususi-yeden gelen şerler, çirkinlikler, kesb-i insana aittir; icad-ı İlâhiye ait değildir.

Eğer sual etseniz ki: Bi'set-i enbiya ile beraber şeytanların vücudundan ekser insanlar kâfir oluyor, küfre gidiyor, zarar görüyor. "El-hükmü li'l-ekser" kaidesince,

âlâ-yı illiyyîn: yücelerin yücesi
bi'set-i enbiya: peygamberlerin gönderilmesi
ekser: pekçok, çoğunluk
el-hükmü li'l-ekser: hüküm çoğunluğa göre verilir
esfel-i sâfilîn: aşağıların aşağısı
icad: var etme, ya-

ratma
icad-ı ilâhî: Allah'ın var etmesi
istidat: yetenek, kabiliyet
kâfir: Allah'ı veya Allah'ın bildirdiği kesin olan şeylerden birini veya hepsini inkâr eden kimse
kaide: kural
kesb: işleme, yapma

kesb-i insan: insanın bir fiil işlemesi, yapması
küfür: inkâr, inançsızlık
küllî: kapsamlı
mübaşeret-i hususiye: özel temas, girişim
sû-i istimâlât: kötü kullanımlar
şer: kötülük
şeyâtîn: şeytanlar
vücud: varlık

ekser ondan şer görse, o vakit halk-ı şer şerdir; hattâ bi'set-i enbiya dahi rahmet değil denilebilir.

Elcevap: Kemiyetin, keyfiyete nisbeten ehemmiyeti yok. Asıl ekseriyet, keyfiyete bakar. Meselâ, yüz hurma çekirdeği bulunsa, toprak altına konup su verilmezse ve muamele-i kimyeviye görmezse ve bir mücahede-i hayatiyeye mazhar olmazsa, yüz para kıymetinde yüz çekirdek olur. Fakat su verildiği ve mücahede-i hayatiyeye maruz kaldığı vakit, sû-i mizacından sekseni bozulsu, yirmisi meyvedar yirmi hurma ağacı olsa, diyebilir misin ki, "Suyu vermek şer oldu, ekserisini bozdu"? Elbette diyemezsin. Çünkü o yirmi, yirmi bin hükümüne geçti. Sekseni kaybeden, yirmi bini kazanan zarar etmez, şer olmaz.

bi'set-i enbiya:
peygamberlerin
gönderilmesi
ehemmiyet: önem
ekser: pekçok, ço-
ğunluk
ekseriyet: çoğunluk
halk-ı şer: kötülü-
ğün yaratılması

kemiyet: nicelik,
sayıca çokluk
keyfiyet: nitelik
maruz: tesiri altın-
da kalma, uğrama
muamele-i kimye-
viye: kimyasal iş-
lem
mücahede-i haya-

tiye: hayat müca-
delesi
nisbeten: kıyasla,
oranla
sû-i mizaç: karak-
terin kötülüğü, kö-
tü huy
şer: kötülük

Hem meselâ, tavus kuşunun yüz yumurtası bulunsa, yumurta itibarıyla beş yüz kuruş eder. Fakat o yüz yumurta üstünde tavus oturtulsa, sekseni bozulsa, yirmisi yirmi tavus kuşu olsa, denilebilir mi ki, “Çok zarar oldu, bu muamele şer oldu, bu kuluçkaya kapanmak çirkin oldu, şer oldu”? Hayır, öyle değil, belki hayırdır. Çünkü o tavus milleti ve o yumurta tairesi, dört yüz kuruş fiyatında bulunan seksen yumurtayı kaybedip, seksen lira kıymetinde yirmi tavus kuşu kazandı.

İşte, nev-i beşer, bi’set-i enbiya ile, sırr-ı teklif ile, mücahede ile, şeytanlarla muharebe ile kazandıkları yüz binlerle enbiya ve milyonlarla evliya ve milyarlarla asfiya gibi

asfiya: Hz. Peygambere vâris olup onun yolundan giden ilim ve takvâ sahibi vâfî kullar

bi’set-i enbiya: peygamberlerin gönderilmesi

enbiya: peygamberler

evliya: velîler, Allah’ın dostları

hayır: iyilik
kuluçkaya kapanmak: kuşun, yavru çıkarmak üzere yumurtaların üzerine yatması

muamele: işlem

muharebe: harp, savaş

mücahede: mücadele, cihad etme

nev-i beşer: in-

san, insan türü
sırr-ı teklif: insanların Allah tarafından görevlendirilerek dünyaya gönderilmesinin anlamı

sû-i mizaç: karakterin kötülüğü, kötü huy

şer: kötülük

taife: topluluk

âlem-i insaniyetin güneşleri, ayları ve yıldızları mukâbilinde, kemiyetçe kesretli, keyfiyetçe ehemmiyetsiz hayvânât-ı muzır-ra nev'inden olan küffârı ve münafıkları kaybetti.

âlem-i insaniyet:
insanlık âlemi
ehemmiyet: önem
**hayvânât-ı muzır-
ra:** zararlı hay-
vanlar

kemiyet: nicelik,
sayıca çokluk
kesretli: çok
keyfiyet: nitelik
küffâr: kâfirler
mukâbil: karşılık

münafık: ikiyüzlü;
inanmadığı halde
inanmış görünen
kimse
nev': çeşit, tür

Muhtelif vesveseler ve izahları

(Kader Risalesi'nden)

İKİNCİ MEBHAS

Ehl-i ilme mahsus, HASIYE ince bir tetkik-i ilmîdir.

Eğer desen: Kader ile cüz-ü ihtiyarî nasıl tevfik edilebilir?

Elcevap: Yedi vech ile.

HASIYE Bu İkinci Mebhas, en derin ve en müşkül bir sırrı-kader meselesidir. Bütün ulema-i muhakkikînce en ehemmiyetli ve münazaralı bir mesele-i akaid-i kelâmiyedir. Risale-i Nur tam halletmiş.

cüz-ü ihtiyarî: insanın elindeki seçim gücü, irade
ehemmiyet: önem
ehl-i ilim: ilim ehli, âlimler
kader: Allah'ın meydana gelecek hadiseleri olma-dan önce takdir etmesi, plânlaması

mahsus: özel
mebhas: konu, bölüm
mesele-i akaid-i kelâmiye: kelâm ilminin inanca dair meselesi
münazara: tartışma
müşkül: zor
sırr-ı kader: kader

sırrı, kaderin gizliliği
tetkik-i ilmi: ilmi inceleme, araştırma
tevfik edilmek: bağdaştırılmak
ulema-i muhakkikîn: gerçeğin peşinde olan âlimler
vech: yön, tarz

BİRİNCİSİ: Elbette kâinatın intizam ve mizan lisanıyla hikmet ve adaletine şehadet ettiği bir Âdil-i Hakîm, insan için me-dar-ı sevap ve ikab olacak, mahiyeti meçhul bir cüz-ü ihtiyarî vermiştir. O Âdil-i Hakîmin pek çok hikmetini bilmediğimiz gibi, şu cüz-ü ihtiyarînin kaderle nasıl tev-fik edildiğini bilmediğimiz, olmamasına de-lâlet etmez.

İKİNCİSİ: Bizzarure, herkes kendisinde bir ihtiyar hisseder, o ihtiyarın vücudunu vicdanen bilir. Mevcudatın mahiyetini bil-mek ayrıdır, vücudunu bilmek ayrıdır. Çok şeyler var, vücudu bizce bedihî olduğu hal-

Âdil-i Hakîm: her-
şeyi hikmetle ya-
pan, sonsuz ada-
let sahibi Allah
bedihî: açık, aşkâr
bizzarure: zorunlu
olarak
cüz-ü ihtiyarî: in-
sanın elindeki se-
çim gücü, irade
delâlet: delil olma,
işaret etme
hikmet: herşeyin
bellirli gayelere
yönelik olarak,

mânâlı ve tam
yerli yerinde ol-
ması
ihtiyar: tercih, seç-
me gücü
intizam: düzen,
tertip
kader: Allah'ın
meydana gelecek
hadiseler olma-
dan önce takdir
etmesi, plânla-
ması
kâinat: evren, ya-
ratılmış herşey

lisan: dil
mahiyet: nitelik,
özellik, asıl, esas
meçhul: bilinme-
yen
medar-ı sevap ve
ikab: sevap ve
azap vesilesi
mevcudat: varlıklar
mizan: ölçü, denge
şehadet: şahitlik,
tanıklık
tevfik edilmek:
bağdaştırılmak
vücud: varlık

de, mahiyeti bizce meçhul... İşte, şu cüz-ü ihtiyarî, öyleler sırasına girebilir. Herşey malûmatımıza münhasır değildir. Adem-i ilmimiz, onun ademine delâlet etmez.

ÜÇÜNCÜSÜ: Cüz-ü ihtiyarî, kadere münâfi değil. Belki kader, ihtiyarı teyid eder. Çünkü, kader, ilm-i İlâhînin bir nev'idir. İlm-i İlâhî, ihtiyarımıza taallûk etmiş. Öyle ise ihtiyarı teyid ediyor, iptal etmiyor.

DÖRDÜNCÜSÜ: Kader, ilim nev'inden-dir. İlim, malûma tâbidir. Yani, nasıl olacak, öyle taallûk ediyor. Yoksa, malûm, ilme tâbi değil. Yani, ilim desâtiri, malûmu, haricî vücut noktasında idare etmek için esas değil. Çünkü, malûmun zâtı ve vü-

adem: yokluk
adem-i ilim: bil-meme, ilmimiz dahilinde olmama
cüz-ü ihtiyarî: İnsan-ın elindeki seçim gücü, irade
delâlet: delil olma, işaret etme
desâtir: düsturlar, prensipler
haricî: dışı alt
ihtiyar: tercih,

seçme gücü
ilm-i ilâhî: Allah'ın herşeyi kuşatan sınırsız ilmi
kader: Allah'ın meydana gelecek hadiseleri olma-dan önce takdir etmesi, plânlaması
mahiyet: nitelik, özellik, asıl, esas
malûm: bilinen
malûmat: bilgiler

meçhul: bilinme-yen
münâfi: aykırı, zıt
münhasır: ait, sınırlı
nev': tür, çeşit
taallûk etmek: il-gili olmak
tâbi: bağlı
teyid etmek: desteklemek
vücut: varlık
zâtı: kendisi

cud-u haricîsi, iradeye bakar ve kudrete istinad eder.

Hem ezel, mazi silsilesinin bir ucu değil ki, eşyanın vücudunda esas tutulup ona göre bir mecburiyet tasavvur edilsin. Belki ezel, mazi ve hal ve istikbali birden tutar, yüksekten bakar bir âyine-misaldır. Öyle ise, daire-i mümkinat içinde uzanıp giden zamanın mazi tarafında bir uç tahayyül edip, ona “ezel” deyip, o ezel ilmine, eşyanın tertiple girmesini ve kendisini onun haricinde tevehhüm etmesi, ona göre muhakeme etmek hakikat değildir.

Şu sırrın keşfi için şu misale bak: Senin elinde bir âyine bulunsa, sağ tarafındaki

âyine: ayna
âyine-misal: ayna gibi
daire-i mümkinat: varlığı ile yokluğu eşit olan şeyler dairesi, yaratılanlar âlemi
ezel: başlangıcı olmayan, sonsuz
hakikat: gerçek, doğru
hal: şimdiki zaman

irade: seçim yapma gücü, dileme
istikbal: gelecek zaman
istinad etmek: dayanmak
keşf: açığa çıkarma
kudret: güç, iktidar
mazi: geçmiş zaman
mecburiyet: zorunluluk
muhakeme etmek:

değerlendirmek
silsile: zincir
tahayyül: hayal etme
tasavvur: düşünme, hayal etme
tevehhüm etmek: sanmak, zannetmek
vücud-u haricî: maddî varlık, haricî varlık
vücut: varlık

mesafe mazi, sol tarafındaki mesafe müstakbel farz edilse, o âyine yalnız mukabilini tutar. Sonra o iki tarafı bir tertiple tutar, çoğunu tutamaz. O âyine ne kadar aşağı ise, o kadar az görür. Fakat o âyine ile yükseğe çıktıkça, o âyinenin mukabil dairesi genişlenir. Git gide, bütün iki taraf mesafeyi birden, bir anda tutar. İşte, şu âyine, şu vaziyette, onun irtisamında, o mesafelerde cereyan eden hâlât birbirine mukaddem, muahhar, muvafık, muhalif denilmez.

İşte, kader, ilm-i ezelîden olduğu için; ilm-i ezelî, hadisin tabiriyle, manzar-ı âlâdan, ezelden ebede kadar herşey, olmuş

âyine: ayna

ebed: sonu

olmayan; sonsuz

ezel: başlangıcı olmayan, sonsuz

farz edilmek: var-

sayılmak

hadîs: Peygamberimize ait veya

onun onayladığı

söz, emir veya

davranış

hâlât: haller, durumlar

ilm-i ezelî: Allah'ın

herşeyi ve bütün

zamanları kuşa-

tan sonsuz ilmi

irtisam: görüntü

kader: Allah'ın

meydana gelecek

hadiseleri olma-

dan önce takdir

etmesi, plânla-

ması

manzar-ı âlâ: en

yüce gözetleme

yeri

mazî: geçmiş za-

man

muahhar: sonra

olma

muhalif: zıt, aykırı

mukabil: karşılık

mukaddem: önce

olma

muvafık: uygun,

yerinde

müstakbel: gele-

cek zaman

tabir: ifade

tertip: düzen

vaziyet: durum

ve olacak, birden tutar, ihata eder bir makam-ı âlâdadır. Biz ve muhakemâtımız onun haricinde olamaz ki, mazi mesafesinde bir âyine tarzında olsun.

BEŞİNCİSİ: Kader, sebeple müsebbebe bir taallûku var. Yani, “Şu müsebbep, şu sebeple vukua gelecek.” Öyle ise, denilmesin ki, “Madem filân adamın ölmesi, filân vakitte mukadderdir. Cüz-ü ihtiyariyle tüfek atan adamın ne kabahati var? Atmasaydı yine ölecekti.”

Sual: Niçin denilmesin?

Elcevap: Çünkü, kader onun ölmesini onun tüfeğiyle tayin etmiştir. Eğer onun tüfek atmamasını farz etsen, o vakit kaderin adem-i taallûkunu farz ediyorsun. O

adem-i taallûk: ilgili olmama

âyine: ayna

cüz-ü ihtiyari: insanın elindeki seçim gücü, irade

farz etmek: var saymak

haricî: dışı alt

ihata etmek: kuşatmak

kader: Allah'ın meydana gelecek hadiseleri olmandan önce takdir etmesi, plânlaması

makam-ı âlâ: en yüce makam

mazî: geçmiş zaman

muhakemât: akıl

yürütmeler, değerlendirilmeler

mukadder: takdir olunmuş

müsebbep: sebep olunan şey, sebebin sonucu

taallûk: ilgili olmak

vukua gelme:

meydana gelme

vakit ölmesini neyle hükmedeceksin? Ya, Cebrî gibi sebebe ayrı, müsebbebe ayrı birer kader tasavvur etsen; veyahut Mutezile gibi kaderi inkâr etsen, Ehl-i Sünnet ve Cemaati bırakıp fırka-i dâlleye girersin.

Öyle ise, biz ehl-i hak deriz ki: “Tüfek atmasaydı, ölmesi bizce meçhul.” Cebrî der: “Atmasaydı yine ölecekti.” Mutezile der: “Atmasaydı ölmeyecekti.”

ALTINCISI: HASIYE Cüz-ü ihtiyarînin üssü’l-esası olan meyelân, Mâtürîdîce bir emr-i

HASIYE Gayet müdakkık âlmlere mahsus bir hakıktır.

Cebrî: İnsanın seçme gücünün ve iradesinin olmadığı savunan bâtil yol

cüz-ü ihtiyarî: insanın elindeki seçim gücü, irade

ehl-i hak: hakka, doğruya taraf olanlar

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Peygamberimizin izinde giden büyük Müslüman topluluk

fırka-i dâile: hak yoldan sapan fırka

hakikat: gerçek,

doğru

hasiye: dipnot, açıklayıcı not

İnkâr: kabul etme-me, inanmama

kader: Allah’ın meydana gelecek hadiseleri olmadan önce takdir etmesi, planlaması

mahsus: özel

Mâtürîdî: İmam Mâtürîdî tarafından kurulmuş ehl-i sünnete ait itikadî bir mezhep

meçhul: bilinmeyen

meyelân: meyilet-me, bir tarafa ve-

ya birşeye eğilim gösterme

Mutezile: “Kul kendi fiilinin yaratıcısıdır” iddiasında olan ehl-i sünnet dışı bâtil bir mezhep

müdakkık: dikkatli bir şekilde araştıran

müsebbeb: sebep olunan şey, sebebin sonucu

tasavvur etmek: düşünmek, hayal etmek

üssü’l-esas: temel esas

itibarîdir, abde verilebilir. Fakat Eş'arî ona mevcut nazarıyla baktığı için, abde vermemiş. Fakat o meyelândaki tasarruf, Eş'ariyece bir emr-i itibarîdir. Öyle ise o meyelân, o tasarruf, bir emr-i nisbîdir. Muhakkak bir vücud-u haricîsi yoktur. Emr-i itibarî ise, illet-i tâtme istemez ki, illet-i tâtme vücudu için lüzum ve zaruret ve vücub ortaya girip ihtiyarı ref' etsin. Belki o emr-i itibarînin illeti, bir rüçhâniyet derecesinde bir vaziyet alsa, o emr-i itibarî sübut bulabilir. Öyle ise, o anda onu terk edebilir. Kur'ân ona o anda diyebilir ki, "Şu şerdir, yapma."

abd: kul
emr-i itibarî: gerçekte olmadığı halde var sayılan olgu, meridyenler gibi
emr-i nisbî: bir diğerine göre var olduğu kabul edilen iş, olgu
Eş'arî: Ebu'l-Hasan Ali b. İsmail el-Eş'ari tarafından kurulmuş ehl-i sünnete âit itikadî

bir mezhep
İhtiyar: tercih, seçme gücü
İllet: esas sebep, maksat
İllet-i tâtme: herhangi birşeyin var olması için gerekli sebeplerin tamamı
meyelân: meyiletme, bir tarafa veya birşeye eğilim gösterme
muhakkak: kesin
ref: ortadan kal-

dırmak
rüçhâniyet: üstünlük
sübut: gerçekleşme, meydana gelme
şer: kötü
tasarruf: kullanım
vücub: gereklilik
vücud: varlık
vücud-u haricî: dışta oluşan varlık, maddî varlık
zaruret: zorunluluk

Evet, eğer abd, hâlık-ı ef'âli bulunsaydı ve icada iktidarı olsaydı, o vakit ihtiyarı ref olurdu. Çünkü ilm-i usul ve hikmette,

مَا لَمْ يَجِبْ لَمْ يُوْجَدْ kaidesince mukarrerdir ki, “Birşey vâcip olmazsa, vücuda gelmez.” Yani, illet-i tâmmе bulunacak; sonra vücuda gelebilir. İlet-i tâmmе ise, malûlu, bizzarure ve bilvücub iktiza ediyor. O vakit ihtiyar kalmaz.

Eğer desen: Tercih bilâ müreccih muhaldir. Halbuki, o emr-i itibarî dediğimiz kîsb-i insanî, bazan yapmak ve bazan yapmamak, eğer mûcip bir müreccih bulunmaz-

abd: kul
bilâ: -siz, -sız anlamında olumsuzluk eki
bilvücub: gerekli olarak
bizzarure: zorunlu olarak
emr-i itibarî: gerçekte olmadığı halde var sayılan iş, olgu
hâlık-ı ef'âl: fîlletin yaratıcısı
icad: yaratma, var

etme
İhtiyar: tercih, seçme gücü
İktidar: güç, kudret
iktiza etmek: gerektirmek
İlet-i tâmmе: herhangi birşeyin var olması için gerekli sebeplerin tamamı
İlm-i usul ve hikmet: felsefe ve metodolojî ilmi
kîsb-i İnsanî: insanın çalışması

malûl: bir sebepten dolayı meydana gelen şey
mûcip: gerektirici
muhal: imkansız
mukarrer: kesinlik kazanmış
müreccih: tercih ettiren sebep
ref: ortadan kaldırmak
vâcip: zorunlu
vücud: varlık
vücuda gelme: var olma

sa, tercih bilâ müreccih lâzım gelir. Şu ise, usul-ü kelâmiyenin en mühim bir esasını hedmeder.

Elcevap: Tereccuh bilâ müreccih muhaldır. Yani, müreccihsiz, sebepsiz rüçhaniyet muhaldır. Yoksa, tercih bilâ müreccih caizdir ve vakidir. İrade bir sıfattır; onun şe'ni böyle bir işi görmektir.

Eğer desen: Madem katli halk eden Haktır. Niçin bana kâtil denilir?

Elcevap: Çünkü, ilm-i sarf kaidesince, ism-i fail, bir emr-i nisbî olan masdardan müştaktır. Yoksa, bir emr-i sabit olan hâ-

bilâ: -siz, -sız anlamında olumsuzluk eki

caiz: sakıncasız

emr-i nisbî: bir diğerine göre var olduğu kabul edilen iş, olgu

emr-i sabit: sabitleşmiş, kesinleşmiş iş, durum

Hak: herşeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah

halk: yaratma

hedmetne: yıkma

ilm-i sarf: gramer

ilmi, dilbilgisi

irade: dileme, seçim yapma gücü

ism-i fail: özne

kaide: kural

katli: öldürme

masdar: çeşitli

kiplerin türetildiği

asıl kelime

muhâl: imkansız

müreccih: tercih

ettiren sebep

müştak: türemiş

rüçhaniyet: üstünlük

özellik

şe'n: özellik, belir-

leyici nitelik

tereccuh bilâ mü-

reccih muhaldır:

sebepsiz üstünlük

olmaz. Yani, bir

şeyin başka seçe-

neklerle üstün ge-

len bir sebebi, bir

özellikli bulunmaz-

sa onlardan üstün

olması mümkün

değildir.

usul-ü kelâmiye:

kelâm ilmi meto-

dolojisi

vaki: olmuş, mey-

dana gelmiş

sıl-ı bilmasdardan inşikak etmez. Masdar kisbimizdir; kâtil ünvanını da biz alırız. Hâsıl-ı bilmasdar, Hakkın mahlûkudur. Mes'uliyeti işmam eden birşey, hâsıl-ı bilmasdardan müştak kılınmaz.

YEDİNCİSİ: İrade-i cüz'îye-i insaniye ve cüz-ü ihtiyariyesi, çendan zayıftır, bir emr-i itibarîdir. Fakat Cenâb-ı Hak ve Hakîm-i Mutlak, o zayıf, cüz'î iradeyi, irade-i külliyesinin taallûkuna bir şart-ı âdi yapmıştır. Yani, mânen der: "Ey abdim, ihtiyarınla

abd: kul

Cenâb-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

cüz'î irade: Allah tarafından insana verilen çok az irade serbestliği

cüz-ü ihtiyarî: insanın elindeki seçim gücü, irade

çendan: gerçi

emr-i itibarî: gerçekte olmadığı halde var sayılan iş, olgu

Hak: herşeyi hakkıyla yaratan, var-

lığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah

Hakîm-i Mutlak: sınırsız hikmet sahibi olan Allah

hâsıl-ı bilmasdar: masdarla meydana gelen; fiilin uygulanmasından doğan sonuç

İhtiyar: tercih, seçme gücü

İnşikak: bölünme, ayrılma

irade-i cüz'îye-i insaniye: insanın elindeki çok az seçme gücü

irade-i külliye: Allah'ın herşeyi kuşatan iradesi

İşmam etmek: hissettirmek

kati: öldürme

kisb: çalışma, kazanma

mahlûk: yaratık

masdar: çeşitli kiplerin türetildiği asıl kelime

mes'uliyet: sorumluluk

müştak: türemiş

şart-ı âdi: bayağı olan şart

taallûk: münasebet, bağlılık

hangi yolu istersen, seni o yolda götürürüm. Öyle ise mes'uliyet sana aittir."

Teşbihte hata olmasın, sen bir iktidarsız çocuğu omuzuna alsan, onu muhayyer bırakıp "Nereyi istersen seni oraya götüreceğim" desen; o çocuk yüksek bir dağı istedi, götürdün. Çocuk üşüdü yahut düştü. Elbette "Sen istedin" diyerek itab edip, üstünde bir tokat vuracaksın. İşte, Cenâb-ı Hak, Ahkemü'l-Hâkimîn, nihayet zaafıta olan abdin iradesini bir şart-ı âdi yapıp, irade-i külliyesi ona nazar eder.

Elhasıl: Ey insan! Senin elinde gayet zayıf, fakat seyyiâtta ve tahribatta eli gayet uzun ve hasenatta eli ga-

abd: kul
Ahkemü'l-Hâkimîn: hâkimlerin hâkimi olan Allah
Cenâb-ı Hak: Hak-
kın ta kendisi olan
şeref ve yücelik
sahibi Allah
elhasıl: özetle, so-
nuç olarak
hasenat: iyilikler,
sevaplar

İktidar: güç, kuv-
vet
irade: dileme, se-
çim yapma gücü
irade-i külliye: Al-
lah'ın herşeyi ku-
şatan iradesi
İtab etmek: azar-
lamak
mes'uliyet: sorum-
luluk
muhayyer: seçme

konusunda ser-
best bırakma
nihayet: son
seyyiat: günahlar,
kötülükler
şart-ı âdi: bayağı
olan şart
tahribat: yıkıp yok
etmeler, bozulma-
lar
teşbih: benzetme

yet kısa, cüz-ü ihtiyarî namında bir iraden var. O iradenin bir eline duayı ver ki, silsile-i hasenâtın bir meyvesi olan Cennete eli yetişsin ve bir çiçeği olan saadet-i ebediyeye eli uzansın. Diğer eline istiğfarı ver ki, onun eli seyyiâtтан kısalsın ve o şecere-i mel'unenin bir meyvesi olan zakkum-u Cehenneme yetişmesin.

Demek, dua ve tevekkül meyelân-ı hayra büyük bir kuvvet verdiği gibi, istiğfar ve tevbe dahi meyelân-ı şerri keser, tecavüzâtını kırar.

cüz-ü ihtiyarî: insanın elindeki seçim gücü, irade
dua: Allah'a yalvarıp yakarma
irade: dileme, seçim yapma gücü
istiğfar: Allah'tan bağışlanma dileme
meyelân-ı hayr: iyiliğe eğilim gösterme

meyelân-ı şer: kötülüğe eğilim gösterme
nam: ad
saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk
seyyiat: günahlar, kötülükler
silsile-i hasenât: iyilikler zinciri
şecere-i mel'un: lanet edilmiş ağaç

tecavüzât: tecavüzler, haddi aşmalar
tevbe: pişmanlık duyarak günahтан dönüş
tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme
zakkum-u Cehennem: Cehennemdeki zakkum ağacı

(Sünubat'tan)

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ
فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا
أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا¹

Şu âyet hakır, akla münâfi olamaz, hakikattir. Mücâzefe, mübalâğa, içinde bulunamaz. Hâlbuki zahir düşündürür.

BİRİNCİ CÜMLE: Adalet-i mahzânın en büyük düsturunu vaz ediyor. Der ki: Bir mâsumun hayatı, kanı, hatta umum beşer

1 "Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir. Kim de birisini diriltirse, bütün insanları diriltmiş gibi olur (Yani, kim bir canı kurtarırsa, bütün insanları kurtarmış gibi olur)" Mâide Sûresi, 5:32.

adalet-i mahzâ:
tam ve mükemmel
adalet; "ferdin
hukukunu hiçbir
şey için fedâ et-
meme" esasına
dayanan adalet
beşer: insanlık

düstur: kural, yasa
hak: doğru
hakikat: gerçek
mübalâğa: abartı
mücâzefe: ölçüp
tartmadan söyle-
me; aldatma
münâfi: aykırı, zıt

umum: bütün
vaz etme: koyma,
yerleştirme
zahir: âyetin ilk
ifade ettiği mânâ,
ilk akla gelen mânâ

için olsa da, heder olmaz. İkisi nazar-ı kudrette bir olduğu gibi, nazar-ı adalette de birdir. Cüz'iyatın küllîye nispeti bir olduğu gibi, hakkın dahi mizan-ı adâlete karşı aynı nispettir. O nokta-i nazardan, hakkın küçüğü büyüğü olamaz.

Lâkin, adalet-i izafiye, cüz'ü külle feda eder. Fakat muhtar cüz'ün sarihen veya zımnen ihtiyar ve rıza vermek şartıyla. *Ene*'ler *nahnü*'ye inkılâp edip mezci, ce-

adalet-i izafiye: göreceli adalet; toplumun selâmeti için birey hukukunun feda edilmesini ön-gören adalet
cüz': kısım, parça; bir bütünü oluş-turan bölümler-den her biri
cüz'iyat: bireyler, fertler; tikel olan-lar
ene: Arapça'da "ben" anlamına gelen bir zamir
hak: doğru
heder olma: boşa gitme, ziyan olup

gitme
ihtiyar (vermek): seçimini bildir-mek, iradesiyle kabul ettiğini be-lirtmek
inkılâp etme: de-ğişme, dönüşme
küll: bütün, genel
küllî: belli bir sını-fa bağlı bireylerin hepsini içine alan, tür, tümel
mezce: karışım, bü-tünleşme
mizan-ı adâlet: adâlet terâzisi
nahnü: Arapça'da "biz" anlamına

gelen bir zamir
nazar-ı adalet: adaletin gözü, ba-kış açısı
nazar-ı kudret: kudretin gözü, ba-kış açısı
nispet: kıyas, oran, ölçü
nokta-i nazar: ba-kış açısı
rıza vermek: râzı olduğunu ve iste-diğini bildirmek
sarihan: açık bir şekilde
zımnen: üstü ka-palı olarak, dola-yısıyla

maat ruhu tevellüt ederek, külle feda olmak için fert zımnen rızadâde olabilir.

Bazan nur, nar görüldüğü gibi şiddet-i belâgat da mübalâğa görünür. Şurada nükte-i belâgat üç noktadan tereküp ediyor.

Birincisi: Beşerin fitratındaki istidad-ı isyan ve tehevür, gayr-ı mahdut olduğunu göstermektedir. Hayra olduğu gibi, şerre da hi insanın kabiliyeti nâmütenâhi gibidir. Hodgâmlıkla öyle insan olur ki, heves ve ihtirasına mâni herşeyi, hatta elinden gelirse dünyayı harap ve nev-i beşeri mahvetmek ister.

beşer: insanlık
fitrat: yaratılış,
mizaç
gayr-ı mahdut:
sınırsız
harap (etmek):
yıkarak, alt üst etmek
hayr: iyilik, güzel iş
hodgâmlık: kendi
keyfini düşünme,
bencillik yapma
ihtiras: aşırı istek,
tutku
istidad-ı isyan ve
tehevür: maddî

veya mânevî hiç
bir şeyden kork-
mama ve isyan
etme yeteneği
külle: bütün, genel
mâni: engel
mübalâğa: abartı
nâmütenâhi: son-
suz
nar: ateş
nev-i beşer: In-
sanlık
nükte-i belâgat:
belâgat nüktesi,
ifade inceliği
rızadâde: razı ol-

muş, rıza göster-
miş, kabul etmiş
şerr: kötülük, fe-
nalık, isyan
şiddet-i belâgat:
belâgatın en üst
seviyesi
terekküp etme:
birleşme, meydana
gelme
tevellüt etme:
doğma, meydana
gelme
zımnen: üstü ka-
palı olarak, dola-
yısıyla

İkincisi: İstidad-ı fitrînin hariçte derece-i kuvvetini izharla, mümkünü vâki sûretinde göstererek, nefsi zecr eder. Demek, o damar-ı gadir ve isyan çekirdeği, güya bilkuvveden bilfiile çıkıp, imkânâtı vukuata inkılâp ederek, müstaid olduğu semeratı verip, bir şecere-i zakkum sûretinde hayalin nasbû'l-aynına vaz eder—tâ matlub olan teneffür ve inzicarı, nefsin dibine kadar işletilsin. İrşadî belâgat böyle olur.

belâgat: muhatabın haline ve seviyesine uygun olarak düzgün, kusursuz söz söyleme

bilfiil: fillen, gerçekleşme durumu

bilkuvve: potansiyel hâlinde olan; varlığı, gücü ortaya çıkmamış durum

damar-ı gadir: zulmetme damarı, merhametsizlik damarı

derece-i kuvvet: kuvvet derecesi

fitrat: yaratılış, mi-zaç

hariç: dış
Imkânât: sınırsız imkân ve ihtimaller

Inkılâp etme: değişme, dönüşme

inzicar: engellenme, yasaklanma

irşadî: doğru yolu göstermekle ilgili

İstidad-ı fitrî: doğal yetenek, doğuştan gelen kabiliyet

izhar: açığa çıkarmak, göstermek

matlub: istenen, talep edilen

müstaid: yetenekli, eğilimli, müsait

nasbû'l-ayn: göz

önü
nefs: kötülüğe sevk eden, iyi işlerden alıkoyan

güç, duygu

semerat: meyveler, neticeler

sûret: biçim, şekil

şecere-i zakkum: Cehennemdeki zakkum ağacı

teneffür: nefret etme

vâki: olmuş, meydana gelmiş

vaz etme: koyma, yerleştirme

vukuat: meydana gelen şeyler

zecr etme: sakındırma, vazgeçirme

Üçüncüsü: Kaziye-i mutlaka, bazan külliye; ve kaziye-i vaktiye-i münteşire, bazan daime sûretinde görünür. Hâlbuki bir fert, bir zamanda hükme mazhar olsa, kaziye-nin mantıkan sıdkına kâfidir. Ehemmiyetli bir kemiyet olsa, örfen dahi doğrudur. Nasıl ki, her mâhiyette bazı hârikulâde efrad veya o nev'in nihayet derecede tekemmül etmiş bir fert veya her fert için acip şeraiti câmi harika bir zaman bulunur ki, sair ef-

acip: acayip, şaşırtıcı, tuhaf

câmi: kapsamlı, birçok şeyi içine alan

efrad: fertler, bireyler

hârikulâde: olağanüstü, şaşırtıcı derecede

hüküm (hükûm): yargı; iki fikir arasında (konu ile yüklem) ilişki kurmak, bir fikri diğerinde doğrulamak (tasdik) yahut red (tekzip) etmek; meselâ "Ahmet başarılıdır." sözü bir hükümdür.

kâfi: yeterli

kaziye: karar, hüküm, önerme

kaziye-i mutlaka: bir mesele hakkında, hiçbir sınırlama söz konusu olmaksızın ifade edilen kaziye, önerme

kaziye-i vaktiye-i münteşire: hüküm herhangi bir zamanda ve herhangi bir fertte gerçekleşmiş bulunan veya gerçekleşmesi mümkün olan kaziye, önerme

kemiyet: çokluk, nicelik

küll: bütün, genel

mâhiyet: öz nitelik, asıl özellik; bir şeyin varlığını ve özünü oluşturan şey

mantıkan: mantık ilmine göre

mazhar olma: erişme, nail olma

nev: tür

nihayet: son

örfen: örfeye göre, geleneğe göre

sair: diğer, başka

sıdk: doğruluk

sûret: biçim, şekil

şerait: şartlar, belirtiler

tekemmül: mükemmelleşme, olgunlaşma

rad ve ezmine o ferde veya o zamana nisbeten zerreler kadar, küçücük balıklar balına balığına nispeti gibidir.

Bu sırra binaen cümle-i ûlâ çendan zahirin külliye ise, fakat daime değildir. Fakat beşere katlin zaman cihetiyle en müthiş ferdini nazara vaz ediyor.

Öyle zaman olur ki, bir kelime bir orduyu batırır; bir gülle otuz milyonun mahvına sebep olur. Nasıl ki oldu da... Öyle şerait tahtında olur ki, küçük bir hareket insanı âlâ-yı illiyyîne çıkarır. Öyle hal olur ki, küçük bir fiil, insanı esfel-i sâfilîne indirir.

Böyle kaziye-i mutlakada veya münteşih-

âlâ-yı illiyyîn: yücelerin en yücesi
beşer: insanlık
binaen: dayanarak
cümle-i ûlâ: birinci cümle
çendan: gerçi, her ne kadar
daime: devamlı, sürekli; fertlerde her zaman gerçekleşiyor olan
efrad: fertler, bireyler
esfel-i sâfilîn: aşağıların en aşağısı

ezmine: zamanlar, anlar, vakitler, çağlar
katli: öldürme, cinayet
kaziye-i mutlaka: bir mesele hakkında, hiçbir sınırlama söz konusu olmaksızın ifade edilen kaziye, önerme
külliye ise: kapsamlı ve genel ise; hüküm bir sınıf veya tûrûn bü-

tün fertlerini kapsıyor ise
nazara alma: dikkate alma
nisbeten: kıyasla, oranla
şerait: şartlar, belirtiler
tahtında: altında
vaz etme: koyma, yerleştirme
zahiren: görünüş itibarıyla
zerre: atom, maddenin en küçük parçası

re-i zamaniyede böyle haller, büyük bir nükte için nazara alınır. Böyle acip fertler ve acip zamanlar ve haller mutlak müphem bırakılır.

Meselâ, insanlarda veli, Cumada dakika-i icabe, Ramazan'da Leyle-i Kadir, Esmâü'l-Hüsnada İsm-i Âzam, ömürde ecel meçhul kaldıkça, sair efrad dahi kıymettar kalır, ehemmiyet verilir. Taayyün ettikçe, sairleri rağbetten düşer. Yirmi sene müphem bir ömür, nihayeti muayyen bin se-

acip: acayip, şaşırtıcı, tuhaf

dakika-i icabe:

Cuma günü içinde, dua edildiğinde duaların kabul edildiği vakit

ecel: ölüm vakti

efrad: fertler, bireyler

Esmâü'l-Hüsnâ:

Allah'ın sonsuz mükemmellikte ve güzellikte olan isimleri

İsm-i Âzam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve mânâca diğer isimleri ku-

şatmış olanı

kıymettar: kıymetli, değerli

Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi

meçhul: bilinmeyen

mutlak: kayıtsız, sınırsız; teklik, çokluk veya nitelik gibi şeylere bakılmaksızın kullanıldığı mânâyâ genel olarak delâlet eden lâfız

müntezîre-i zamanîye (kazîye): hüküm herhangi bir ferte ve herhangi bir zaman-

da gerçekleşmiş bulunan veya gerçekleşmesi mümkün olan kazîye, önerme

müphem: belirsiz, kapalı

muayyen: belirlenmiş, belli olmuş olan

nazara alma: dikkate alma

nükte: ince ve derin anlam

rağbet: ilgi, istek

sair: diğer, başka

taayyün etmek: görünür hâle gelme, ortaya çıkma, belirme

neye müreccahtır. Zira vehim, ebediyete ihtimal verdiğiinden müphemde nefsi kandırır. Muayyende ise, yarısı geçtikten sonra, darağacına tedricen takarrüp gibidir.

(Yirmi Dokuzuncu Mektup, Altıncı Risale Olan Altıncı Kısım'dan)

İKİNCİ DESİSE

İnsanda en mühim ve esaslı bir his, hiss-i havftır. Dessas zalimler, bu korku damarından çok istifade etmektedirler; onunla korkakları gemlendiriyorlar. Ehl-i dünyanın hafiyeleri ve ehl-i dalâletin propagan-

darağacı: idam sehpası
dessas: hilebaz, aldatıcı
desise: hile, aldatma
ebediyet: sonsuzluk
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapmış olanlar, inançsız kimseler

ehl-i dünya: dünyaya dalıp, âhireti düşünmeyenler
hafiye: gizli çalışan, casus
hiss-i havf: korku
daman, duygusu
ihimal: olablir
muayyen: belirlenmiş, belli olmuş olan
müphem: belirsiz,

kapalı müreccah: terdih edilmiş olan
nefs: kişinin kendisi
takarrüp: yaklaşımak
tedricen: azar azar
vehim: kuruntu, olmayan şeyi varmış gibi gösteren düşünce

dacıları, avâmın ve bilhassa ulemanın bu damarından çok istifade ediyorlar, korkutuyorlar, evhamlarını tahrik ediyorlar.

Meselâ, nasıl ki damda bir adamı tehlikeye atmak için, bir dессas adam, o evhamlının nazarında zararlı görünen birşeyi gösterip, vehmini tahrik edip, kova kova, tâ damın kenarına gelir, baş aşağı düşürür, boynu kırılır. Aynen onun gibi, çok ehemmiyetsiz evhamla çok ehemmiyetli şeyleri feda ettiriyorlar. Hattâ, bir sinek beni ısırmasın diyerek, yılanın ağzına girer.

Bir zaman—Allah rahmet etsin—mühim bir zat kayığa binmekten korkuyordu. Onunla beraber bir akşam vakti İstanbul'dan Köprüye geldik. Kayığa binmek lâzım geldi. Araba yok. Sultan Eyüb'e gitmeye mecburuz. İsrar ettim.

Dedi: “Korkuyorum; belki batacağız.”

Ona dedim: “Bu Haliç'te tahminen kaç kayık var?”

avâm: halk tabakası, sıradan insanlar
bilhassa: özellikle

dессas: hilebaz, aldatıcı
evham: kuruntular, şüpheler

tahrik etmek: harekete geçirmek
uléma: âlimler

Dedi: “Belki bin var.”

Dedim: “Senede kaç kayık gark olur?”

Dedi: “Bir iki tane. Bazı sene de hiç batmaz.”

Dedim: “Sene kaç gündür?”

Dedi: “Üç yüz altmış gündür.”

Dedim: “Senin vehmine ilişen ve korkuna dokunan batmak ihtimali, üç yüz altmış bin ihtimalden birtek ihtimaldir. Böyle bir ihtimalden korkan, insan değil, hayvan da olamaz.”

Hem ona dedim: “Acaba kaç sene yaşamayı tahmin ediyorsun?”

Dedi: “Ben ihtiyarım. Belki on sene daha yaşamam ihtimali vardır.”

Dedim: “Ecel gizli olduğundan, herbir günde ölmek ihtimali var. Öyle ise, üç bin altı yüz günde hergün vefatın muhtemel. İşte, kayık gibi üç yüz binden bir ihtimal değil, belki üç binden bir ihtimalle bugün ölümün muhtemeldir. Titre ve ağla, vasiyet et” dedim.

Aklı başına geldi, titreyerek kayığa bindirdim. Kayık içinde ona dedim:

“Cenâb-ı Hak havf damarını hıfz-ı hayat için vermiş, hayatı tahrip için değil. Ve hayatı ağır ve müşkül ve elîm ve azap yapmak için vermemiştir. Havf iki, üç, dört ihtimalden bir olsa, hattâ beş altı ihtimalden bir olsa, ihtiyatkârâne bir havf meşru olabilir. Fakat yirmi, otuz, kırk ihtimalden bir ihtimalle havf etmek evhamdır, hayatı azâba çevirir.”

İşte, ey kardeşlerim! Eğer ehl-i ilhâdın dalkavukları sizi korkutmakla kudsî cihad-ı mânevînizden vazgeçirmek için size hücum etseler, onlara deyiniz:

“Biz hizbü'l-Kur'ân'ız.

cihad-ı mânevî:
mânevî mücadele, nefis mücadelesi

dalkavuk: maddî ve şahsî menfaatleri için zilleti kabul eden soytarı adam

ehl-i ilhâd: inkarcılar, dinsizler

elîm: acı ve sıkıntı veren

evham: kuruntular, şüpheler

havf: korku

hıfz-ı hayat: hayatı koruma

hizbü'l-Kur'ân: Kur'ân ehli, Kur'ân hizmetkârları

ihtiyatkârâne: ihtiyatlı, dikkatli bir şekilde

kudsî: mukaddes, kutsal

meşru: yasak konulmayan, dine uygun

müşkül: zor, güç

tahrip: bozma, yok etme

1 **إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ** sırıyla,
Kur'ân'ın kalesindeyiz.

2 **حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ** 2 etrafımızda çevrilmiş muhkem bir surdur. Binler ihtimalden bir ihtimalle şu kısa hayat-ı fâniyeye küçük bir zarar gelmesi korkusundan, hayat-ı ebediyemize yüzde yüz, binler zarar verecek bir yola bizi ihtiyarımızla sevk edemezsiniz.”

Ve deyiniz: “Acaba hizmet-i Kur'âniyede arkadaşımız ve o hizmet-i kudsiyenin tedbirinde üstadımız ve ustabaşımız olan Said Nursî'nin yüzünden, bizim gibi hak yolunda ona dost olan ehl-i haktan kim zarar görmüş? Ve onun has talebelerinden kim

1 “Şüphesiz ki zikri (vahyi, Kur'ân'ı) Biz indirdik; onu koruyan da elbette Biziz.” Hicr Sûresi, 15:9.

2 “Allah bize yeter; O ne güzel vekildir.” Âl-i İmrân Sûresi, 3:173.

ehl-i hak: hak ve doğru yolda olan kimseler

hayat-ı ebediye: sonsuz âhiret hayatı

hayat-ı fâniye: geçici dünya hayatı

hizmet-i kudsiye: mukaddes, kudsî

hizmet

hizmet-i Kur'âni-

ye: Kur'ân hizmeti

ihtiyar: irade, istek, tercih

muhkem: sağlam, kuvvetli

belâ görmüş ki biz de göreceğiz ve o görmek ihtimaliyle telâş edeceğiz? Bu kardeşimizin binler uhrevî dostları ve kardeşleri var. Yirmi otuz senedir dünya hayat-ı içtimaiyesine tesirli bir surette karıştığı halde, onun yüzünden bir kardeşinin zarar gördüğünü işitmedik. Hususan o zaman elinde siyaset topuzu vardı. Şimdi o topuz yerine nur-u hakikat var. Eskiden 31 Mart hadisesinde çendan onu da karıştırdılar, bazı dostlarını da ezdiler. Fakat sonra tebeyyün etti ki, mesele başkaları tarafından çıkmış. Onun dostları, onun yüzünden değil, onun düşmanları yüzünden belâ gördüler. Hem o zaman çok dostlarını da kurtardı. Buna binaen, bin değil, binler ihtimalden birtek ihtimal-i tehlike korkusuyla bir hazine-i ebediyeyi elimizden kaçırmak, sizin gibi şeytanların hatırına gelmemeli”

çendan: gerçi
hayat-ı içtimaiye:
 toplum hayatı
hazine-i ebediye:
 sonsuz bir servet,
 hazine

hususan: özellikle
İhtimal-i tehlike:
 tehlike ihtimali
nur-u hakikat: hakikat nuru, ışığı

tebeyyün etme:
 açığa çıkma, belli olma
uhrevî: âhirete dair, yönelik

deyip, ehl-i dalâletin dalkavuklarının ağız-na vurup tard etmelisiniz.

Hem o dalkavuklara deyiniz ki: “Yüz binler ihtimalden bir ihtimal değil, yüzden yüz ihtimalle bir helâket gelse, zerre kadar aklımız varsa, korkup, onu bırakıp kaçmayacağız.”

Çünkü, mükerrer tecrübelerle görülmüş ve görülüyor ki, büyük kardeşine veyahut üstadına tehlike zamanında ihanet edenlerin, gelen belâ en evvel onların başında patlar. Hem merhametsizcesine onlara ceza verilmiş ve alçak nazarıyla bakılmış. Hem cesedi ölmüş, hem ruhu zillet içinde mânen ölmüş. Onlara ceza verenler, kalblerinde bir merhamet hissetmezler. Çünkü derler: “Bunlar madem kendilerine sadık ve müşfik üstadlarına hain çıktılar; elbette

dalkavuk: maddî ve şahsî menfaatleri için zilleti kabul eden soytan adam
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan

sapmış olanlar, inançsız kimseler
helâket: mahvolma, yok oluş
mükerrer: tekrarlanan
müşfik: şefkatli

sadık: bağlı
tard etme: kovma, uzaklaştırma
zerre: çok küçük, az
zillet: alçaklık, aşağılık

çok alçaktırlar, merhamete değil tahkire lâ-yıktırlar.”

Madem hakikat budur. Hem madem bir zalim ve vicdansız bir adam, birisini yere atıp ayağıyla onun başını kat'î ezecek bir surette davransa, o yerdeki adam eğer o vahşî zalimin ayağını öpse, o zillet vasıtasıyla kalbi başından evvel ezilir, ruhu cesedinden evvel ölür. Hem başı gider, hem iz-zet ve haysiyeti mahvolur. Hem o canavar, vicdansız zalime karşı zaaf göstermekle, kendisini ezdirmeye teşcî eder. Eğer ayağı altındaki mazlum adam, o zalimin yüzüne tükürse, kalbini ve ruhunu kurtarır, cesedi bir şehid-i mazlum olur. Evet, tükürün zalimlerin hayâsız yüzlerine!

Bir zaman İngiliz devleti, İstanbul Boğazının toplanını tahrip ve İstanbul'u istilâ ettiği hengâmda, o devletin en büyük daire-i

hakikat: asıl, gerçek, doğru
hayaliyet: şeref, itibar
hengâm: ân, zaman
istilâ etmek: işgal

etmek
kat'î: kesin
suret: biçim, şekil
şehid-i mazlum: mazlum şehid
tahkir: aşağılama
tahrip etmek: yok

etmek, bozmak
teşcî etme: teşvik
etme, cesaretlendirme
zillet: alçaklık, aşağılık

diniyesi olan Anglikan Kilisesinin Başpapazı tarafından Meşihat-ı İslâmiyeden dinî altı sual soruldu. Ben de o zaman Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiyenin âzâsıydım. Bana dediler: “Bir cevap ver. Onlar, altı suallerine altı yüz kelimeyle cevap istiyorlar.”

Ben dedim: “Altı yüz kelimeyle değil, altı kelimeyle de değil, hattâ bir kelimeyle dahi değil, belki bir tükürükle cevap veriyorum. Çünkü, o devlet, işte görüyorsunuz, ayağını boğazımıza bastığı dakikada, onun papazı, mağrurâne üstümüzde sual sormasına karşı, yüzüne tükürmek lâzım geliyor. Tükürün o ehl-i zulmün o merhametsiz yüzüne!” demiştim. Şimdi diyorum:

Ey kardeşlerim! İngiliz gibi cebbar bir hükûmetin istilâ ettiği bir zamanda, bu tarzda

âzâ: üye
cebbâr: zorba, zalim
dâire-i diniye: din dairesi
Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında büyük hiz-

metler yapmış olan İslâm Akademisi veya Yüksek İslâm Şûrası mânâsındaki dinî müessesesi
ehl-i zulm: zalimler, zulmedenler
istilâ etmek: işgal

etmek
mağrurâne: gururlanarak, ukalâca
Meşihât-ı İslâmiye: İslâmın ilmi meseleleri ile uğraşan devlet dairesi

matbaa lisanıyla onlara mukabele etmek, tehlike yüzde yüz iken hıfz-ı Kur'ânî bana kâfi geldiği halde, size de yüzde bir ihtimalle ehemmiyetsiz zalimlerin elinden gelen zararlara karşı, elbette yüz derece daha kâfidir.

Hem, ey kardeşlerim, çoğunuz askerlik etmişsiniz. Etmeyenler de elbette işitmişlerdir. İşitmeyenler de benden işitsinler ki, en ziyade yaralananlar, siperini bırakıp kaçanlardır. En az yara alanlar, siperinde sebat edenlerdir.

قُلْ إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ¹
mânâ-yı işârîsiyle gösteriyor ki, firar edenler, kaçmalarıyla ölümü daha ziyade karşılıyorlar.

1 "De ki: Kaçıp durduğunuz ölüm mutlaka gelip sizi bulacaktır." Cum'a Sûresi, 62:8.

firar eden: kaçan
hıfz-ı Kur'ân:
Kur'ân'ın himaye-
si, koruması
kâfi: yeterli

mânâ-yı işârî: işa-
ret tarzında olan
mânâ
matbaa lisanı: ba-
sın yayın kanalı

mukabele etmek:
karşılık vermek
sebat: kalıcı olma,
sabit kalma

(Kastamonu Lâhikası, 103. Mektup'tan)

Bu mektup gayet ehemmiyetlidir.

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Bugünlerde, Kur'ân-ı Hakîmin nazarında, imandan sonra en ziyade esas tutulan takvâ ve amel-i salih esaslarını düşündüm. Takvâ, menhiyattan ve günahlardan içtinab etmek; ve amel-i salih, emir dairesinde hareket ve hayrat kazanmaktır. Her zaman def-i şer, celb-i nef'a râcih olmakla beraber, bu tahribat ve sefahet ve câzibe-

amel-i salih: dince makbul olan iyi, güzel ve faydalı iş
celb-i nef': faydalı olanları yapma, yararlı olanı elde etmeye çalışma
def-i şer: kötülüğü def etme, ortadan kaldırma
hayrat: hayırlar, iyilikler
ic̣tinab: kaçınma, sakınma

Kur'ân-ı Hakîm: hikmetli Kur'ân; her âyet ve sûresinde sayısız hikmetler bulunan Kur'ân
menhiyât: Allah'ın yasakladığı şeyler, haramlar
nazar: bakış, görüş
râcih: üstün tutulan, tercih edilen
sefahet: yasak

zevk ve eğlencelere düşkünlük, beynsizce davranış, budalalık
sıddık: çok doğru ve sadık
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
takvâ: Allah'tan korkup emir ve yasaklarına titizlikle uyma
ziyade: çok, fazla

dar hevesat zamanında bu takvâ olan def-i mefasid ve terk-i kebair üssü'l-esas olup büyük bir rüçhaniyet kesb etmiş. Bu zamanda tahribat ve menfî cereyan dehşetlendiği için, takvâ bu tahribata karşı en büyük esastır. Farzlarını yapan, kebireleri işlemeyen, kurtulur. Böyle kebair-i azîme içinde amel-i salihin ihlâsla muvaffakiyeti pek azdır.

Hem, az bir amel-i salih, bu ağır şerait içinde çok hükmündedir.

Hem, takva içinde bir nevi amel-i salih var. Çünkü, bir haramın terki vaciptir. Bir

amel-i salih: dince makbul olan iyi, güzel ve faydalı iş

câzibedar: çekici

cereyan: hareket, akım

def-i mefasid:

bozgunculuk yapacak fill ve sözlerden çekinme; fesadlıklardan kaçınma

dehşetlenme: ürkütücü bir hâl alma

hevesat: hevesler,

geliş geçici arzu ve istekler

ihlâs: ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme; samimiyet

kebair-i azîme:

büyük günahlar

kebire: büyük günah

kesb etme: kazanma

menfî: olumsuz

muvaffakiyet: başarı

nevi: tür
rüçhaniyet: üstünlük

şerait: şartlar

tahribat: tahripier,

yıkıp bozmalar

takvâ: Allah'tan

korkup emir ve yasaklarına titizlikle uyma

terk-i kebâir: büyük günahları terk etme

üssü'l-esas: temel esas

vacibi işlemek, çok sünnetlere mukabil sevabı var. Takvâ, böyle zamanlarda, binler günahın tehâcümünde bir tek içtinab, az bir amelle, yüzer günah terkinde, yüzer vacip işlenmiş oluyor. Bu ehemmiyetli nokta, niyetle, takvâ namıyla ve gûnahtan kaçınmak kastıyla menfî ibadetten gelen ehemmiyetli a'mâl-i salihadır.

Risale-i Nur şakirtlerinin, bu zamanda en mühim vazifeleri, tahribata ve günahlara karşı takvâyı esas tutup davranmak gerektir. Madem her dakikada, şimdiki tarz-ı hayat-ı içtiamiyede yüz günah insana karşı geliyor; elbette takvayla ve niyet-i içtinabla yüzer amel-i sâlih işlenmiş hükmündedir. Malûmdur ki, bir adamın bir günde harap

amel: iş; dinin emirlerini yapma
amel-i sâlih: dince makbul olan iyi, güzel ve faydalı iş
içtinab: kaçınma, sakınma
kast: amaç, hedef
menfî: olumsuz
mukabil: karşılık
nam: ad
niyet-i içtinab: ka-

çınma, sakınma niyeti
sünnet: Peygamberimizin söz, emir ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
şakirt: talebe, öğrenci
tahribat: tahripler, yıkıp bozmalar
takvâ: Allah'tan

korkup emir ve yasaklarına titizlikle uyma
tarz-ı hayat-ı içti-miye: sosyal hayat tarzı, biçimi
tehâcüm: hücum etme, saldırı
vâcip: dinî bakımdan yapılması şart ve kesin olan emir

ettiği bir sarayı, yirmi adam, yirmi günde yapamaz ve bir adamın tahribatına karşı yirmi adam çalışmak lâzım gelirken; şimdi, binler tahribatçıya mukabil, Risale-i Nur gibi bir tamircinin bu derece mukavemeti ve tesirâtı pek harikadır. Eğer bu iki müte-kabil kuvvetler bir seviyede olsaydı, onun tamirinde mu'cizevârî muvaffakiyet ve fütihat görülecekti.

Ezcümle: Hayat-ı içtimaiyeyi idâre eden en mühim esas olan hürmet ve merhamet gayet sarsılmış. Bazı yerlerde, gayet elim ve biçare ihtiyarlar, peder ve valideler hakkında dehşetli neticeler veriyor.

Cenâb-ı Hakka şükür ki, Risale-i Nur, bu müthiş tahribata karşı girdiği yerlerde mu-

biçare: çaresiz

Cenâb-ı Hak: Hak-
kın ta kendisi olan
sonsuz şeref ve
yücelik sahibi Al-
lah

dehşetli: korkutu-
cu, ürkütücü

elim: acı veren,
üzücü

ezcümle: bu cüm-
leden, meselâ

fütihat: fethler,
zaferler

hayat-ı içtimaiye:

toplumsal hayat

hürmet: saygı

merhamet: acıma,

şefkat etme

mu'cizevârî: mu'-

cize gibi

mukabil: karşılık

mukavemet: karşı

gelme, direnç
muvaffakiyet: ba-
şarı

mütakabil: karşı-
lıklı

peder: baba

tahribat: tahripler,

yıkıp bozmalar

tesirat: tesirler, et-

kiler

valide: anne

kavemet ediyor, tamir ediyor. Sedd-i Zülkarneynin tahribiyle Ye'cüc ve Me'cücülerin dünyayı fesada vermesi gibi, şariat-ı Muhammediye (a.s.m.) olan sedd-i Kur'ânî'nin tezelzülüyle ve Ye'cüc ve Me'cücden daha müthiş olarak ahlâkta ve hayatta zulmetli bir anarşilik ve zulümlü bir dinsizlik fesada ve ifsada başlıyor.

Risale-i Nur'un şakirtleri, böyle bir hâdisede mânevî mücahedeleri, inşaallah zaman-ı Sahâbedeki gibi, az amelle, pek büyük sevap ve a'mâl-i sâlihaya medar olur.

Aziz kardeşlerim, işte böyle bir zamanda, bu dehşetli hâdisâta karşı, ihlâs kuvvetinden sonra bizim en büyük kuvvetimiz, işti-

a'mâl-i sâlihâ:

dince makbul olan iyi, güzel ve faydalı işler
amel: iş; dînin emirlerini yapma
dehşetli: korkutucu, ürkütücü
fesad: bozukluk, karışıklık
hâdisât: olaylar
ifsad: bozma, fesada uğratma
ihlâs: ibadet ve

davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme; samimiyet
medar: dayanak, sebep, vesile
mukavemet: karşı gelme, direnç
mücadele: cihad etme, mücadele
sedd-i Kur'ânî: Kur'ân seddi
şakirt: talebe, öğrenci

şariat-ı Muhammediye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) getirdiği dîn; ilâhî kanun ve hükümler
tahribat: tahripler, yıkip bozmalar
tezelzül: sarsıntı
zaman-ı Sahabe: Sahabelerin zamanı
zulmet: karanlık

râk-i a'mâl-i uhrevî düsturuyla birbirimize kalemlerle, herbirinin a'mâl-i salihâ defterine hasenat yazdırdıkları gibi; lisanlarıyla, herbirinin takvâ kalesine ve siperine kuvvet ve imdat göndermektir. Ve bilhassa fırtınalı tehacüme hedef olan bu fakir ve âciz kardeşinize, bu mübarek şuhur-u selâsede ve eyyâm-ı meşhurede yardıma koşmak, sizin gibi kahraman ve vefadar ve şefkat-kârların şe'nidir. Bütün ruhumla bu imdad-ı manevîyi sizden rica ediyorum. Ve ben dahi, iman ve sadakat şartıyla, Risale-i Nur talebelerini bütün dualarıma ve manevî kazançlarıma, yirmi dört saatte, iştirak-i a'mâl-i uhreviye düsturuyla, bazan

a'mâl-i salihâ:

dince makbul olan iyi, güzel ve faydalı işler

âciz: güçsüz, elinden bir şey getirmeyen

bilhassa: özellikle
düstur: kural, prensip

eyyâm-ı meşhure: meşhur günler

hasenat: güzellik-

ler, iyilikler

imdad-ı manevî:

mânevî yardım

imdat: yardım

iştirak-i a'mâl-i

uhrevî: âhirete âit

işlerde mânen ortak olma

lisan: dil

sadakat: bağlılık

siper: arkasında

saklanan şey; sığınak

şe'n: özellik, nitelik; iş

şefkatkâr: şefkatli

şuhur-u selâse:

üç aylar

takvâ: Allah'tan

korkup emir ve

yasaklarına titiz-

likle uyma

tehacüm: art arda

hücum etme

vefadar: vefalı

yüz defadan ziyade “Risale-i Nur talebeleri” ünvanıyla hissedar ediyorum.

Said Nursî

(İhlas Risaleleri, İkinci Manî'den)

(...) Madem kardeşlerin şerefi umumiyetle her ferde ait olabilir; o büyük şeref-i mânevîyi şahsî, hodfuruşâne, rekabetkârâne, cüz'î bir şerefe ve şöhrete feda etmek, Risale-i Nur şakirtlerinden yüz derece uzak olduğu ümidindeyim.

Evet, Risale-i Nur şakirtlerinin kalbi, aklı, ruhu böyle aşağı, zararlı, süflî şeylere tenezzül etmez. Fakat herkeste nefs-i emmâre bulunur. Bazı da hissiyat-ı nefsiye da-

cüz'î: az, küçük, ferdî

ferd: kişi, birey

hodfuruşâne: beğenerek

nefs-i emmâre:

hazır zevke düşkün ve insanı kötülüğe ve yasak

zevk ve isteklere sevk eden duygu; kişinin kendisi

rekabetkârâne: rekabet edercesine

süflî: alçak, âdi

şahsî: kişisel, bireysel

şakirt: talebe

şeref-i mânevî: mânevî üstünlük

tenezzül etmek: İnmek, alçalmak

umum: bütün

ünvan: ad, isim

ziyade: çok, fazla

marlara ilişir, bir derece hükmünü kalb, akıl ve ruhun rağmına olarak icra eder. Sizlerin kalb ve ruh ve aklınızı ittiham etmem. Risale-i Nur'un verdiği tesire binaen itimad ediyorum. Fakat nefis ve hevâ ve his ve vehim bazan aldatıyorlar. Onun için bazan şiddetli ikaz olunuyorsunuz. Bu şiddet, nefis ve hevâ ve his ve vehme bakıyor; ihtiyatlı davranınız.

(Tulûât'tan)

Sebeb-i ihtilaf-ı muzır, “Bu haktır” düsturu yerine “Yalnız hak budur”; ve “En güzeli budur” hükmü yerine, “Güzeli budur” hükmü ikame edilmiştir.

binaen: dayanarak
hevâ: gelip gecici
 arzu ve istek
İhtiyat: tedbir
Ikame edlme:
 yerleştirilme, konulma
İkaz: uyarı
İtimad etmek: gü-

venmek
İttifak: anlaşma, birlik
İttiham etmek:
 suçlamak
nefis: hazır zevke
 düşkün ve insanı
 kötülüğe ve yasak
 zevk ve isteklere

sevk eden duygu
 rağmına: zıddına, aksine
sebeb-i ihtilaf-ı muzır: zararlı olan ayrılık ve uyumsuzluğun sebebi
vehim: kuruntu,

El-hubbu fillâh esas-ı merhamet-kârı yerine, *el-buğzu fillâh* ikame edilmiştir. Kendi mesleğinin muhabbeti yerine, başka meslekten nefret harekâtında hâkim kılınmıştır. Hakikate muhabbet yerine, ene tarafgirliği müdahale etmiştir. Vesail ve delâil, maksad ve gâyât yerine ikame edilmiştir. Hâl-buki, fasit bir delil ile, hak bir netice zihin-de ikame edilir; bâtlı bir vesile ile hak bir gaye, fikirde tespit edilir. Madem gaye ve maksat haktır; delil ve vesilelerdeki fesat, böyle inşikak-ı kulûba sebebiyet vermemeli.

Salisen: Sebeb-i ihtilâf, hâkim-i zâlim

bâtlı: doğru olmayan, temelsiz, çürük

delâil: deliller

el-buğzu fillâh:

Allah için nefret ve düşmanlık beslemek

el-hubbu fillâh:

Allah için sevmek
esas-ı merhamet-kâr: şefkatli olmanın temeli, merhametliliğin esası

fasit: yanlış, bozuk, çürük

fesat: bozukluk, yanlışlık, çürüklük

gâyât: gayeler, hedefler

hâkim: egemen, üstün

hâkim-i zâlim: zâlim hükmedici, zâlim hükümdar

harekât: hareketler, davranışlar

ikame edilmek: yerleştirilme, konulma

inşikak-ı kulûb: kalplerin bölün-

mesi, fikir ayrılığı

maksad: maksatlar, amaçlar

müdahale etmek:

karışmak, araya girmek

salisen: üçüncü olarak

sebeb-i ihtilâf: ayrılık ve uyuşmazlığın sebebi

tarafgirlik: taraf-tarık

vesail: vesileler, araçlar

olan cerbezendir. Fıkr-i tenkit ve bedbinliğe istinad eden cerbeze, daima zâlimdir.

S - O sâil-i meçhul, tekrar der: Cerbeze nedir?

C - **HASIYE 1** Müteferrik büyük işlerde yalnız kusurları görmek cerbezeliiktir; aldanır ve aldatır. Cerbezenin şe'ni, bir seyyieyi süm-büllendirerek hasenata galip etmektir. **HASIYE 2**

Meselâ, bir aşiretin her bir ferdi bir gün-

HASIYE 1 Bir zaman aşiretlere böyle cevap vermiştim.

HASIYE 2 Çıkrın emirler, çıkrın şeylerle tasvir edilir. Gelecek temsillerde kusura bakma.

aşiret: büyük ölçüde aynı dil ve kültürü paylaşan, birçok boydan (kabile) oluşan, yapı-sındaki alleler arasında toplum, ekonomi, din, kan veya evlilik bağları bulunan göçebe veya yerleşik nite-likteki topluluk, oymak

bedbin: ümitsiz, karamsar

cerbeze: doğruyu yanlış, yanlış doğru gösterecek

derecede aldatıcılık

fıkr-i tenkit: eleştiri düşüncesi

hasenat: güzellikler, iyilikler

hasiye: dipnot, açıklayıcı not

istinad etme: dayanma

müteferrik: farklı farklı, çeşitli olan

sâil-i meçhul: soru soran meçhul kişi,

kendisi bilinmeyen soru soran kişi

seyyile: kötülük, günah

süm-büllendirmek: (mcz.) büyümek, geliştirmek

şe'n: durum, karakter, özellik

tasvir etmek: canlandırarak anlatmak, şekillendirerek ifade etmek

temsil: analogi, kıyaslama tarzında benzetme

vehmen: kuruntu yaparak, olmadığı halde birşeyi var sayarak

zâlim: zulmeden, acımasız

de attığı balgamı, cerbeze ile, vehmen tayy-ı mekân ederek, birden bir şahısta o muhassalî temsil edip, başka efradı ona kıyas ederek, o nazar ile baksa...

Veyahut bir sene zarfında birisinden gelen râyiha-i kerihîyi, cerbeze ile tayy-ı zaman ederek, bir dakika-i vâhidede, o şahs-ı hazırda sudurunu tasavvur etse, acaba evvelki adam ne derece mustakzer, ikinci adam ne derece müteaffin... Hatta, hayal gözünü kapasa, vehim dahi burnunu tutsa, mağaralarından kaçsalar, akıl onları tevbih etmeye hakkı olmayacaktır.

cerbeze: doğruyu yanlış, yanlış doğru gösterecek derecede aldatıcılık

dakika-i vâhîde: bir dakika

efrad: bireyler, fertler

kıyas etme: karşılaştırma

muhassal: hasıl olan, toplam sonuç olarak ortaya çıkan

mustakzer: plis,

plislik saçan
müteaffin: kokuşmuş, plis koku yayan

nazar: bakış, görüş

râyiha-i kerihî: tiksinti verici koku

sudur: çıkma

şahs-ı hazır: o anda orada bulunan kişi

tasavvur: düşünme, hayal etme
tayy-ı mekân et-

mek: mekânları ortadan kaldırmak

tayy-ı zaman etmek: zamanı atlamak

temellî: analojî, kıyaslama tarzında benzetme

tevbih: azarlama

vehim: kuruntu
vehmen: kuruntu yaparak, olmadığı halde birşeyi var sayarak

İşte, şu cerbezenin tavr-ı acîbi, zaman ve mekânda müteferrik şeyleri toplar, bir yapar. O siyah perde ile herşeyi temaşa eder. Hakikaten, cerbeze, envaiyle garaibin makinesidir.

Görölmüyor ki, cerbeze-âlûd bir âşıkın nazarında umum kâinat birbirine muhabbetle müncezip, rakkasâne hareket edip gülüşüyor. Veyahut çocuğunun vefatıyla matem tutan bir vâlidenin cerbeze-âlûd me'yusiyeti nazarında umum kâinat hüzn-englzâne ağlaşıyor. Herkes, istediği ve haline münasip gördüğü meyveyi koparır.

Bu makamda size bir temsil: Meselâ, sizden yorulmuş yolcu bir adam, yalnız bir saat tenezzüh etmek üzere, gayet müzey-

cerbeze: doğruyu yanlış, yanlış doğru gösterecek derecede aldatıcılık

cerbeze-âlûd: cerbezeye bulaşmış, kapılmış

enva: çeşitler, türler

garalb: tuhafıklar, tuhaf şeyler

hüzn-englzâne: keder verici bir şekilde

matem: yas

me'yusiyet: ümitsizlik

müncezip: cezbeyle kapılmış, tutulmuş

müteferrik: dağınık, farklı farklı

rakkasâne: bir dansçı gibi dans ederek

tavr-ı acîb: acayip tavır, davranış

temaşa: bakma, seyretme

tenezzüh etmek: gezmek, dolaşmak

vâlide: anne

yen ve müzehher bir bahçeye girse, naka-
isten müberra olmak, cinan-ı Cennetin
mahsusatından ve her kemâle bir noksanı
karıştırmak, şu âlem-i kevn ve fesadın
muktezıyatından olmakla, şu bahçenin mü-
teferrik köşelerinde bazı pis ve murdar
şeyler bulunduğu için, inhıraf-ı mizaç sevki
ve emriyle, yalnız o taaffunâtı taharri ve o
murdar şeylere idame-i nazar eder. Güya,
onda yalnız o var. Hülyânın hükmüyle fe-
na hayal tevessü ederek, o bostanı bir
selhhâne ve mezbele sûretinde gösterdi-
ğinden midesi bulanır ve istifrağ eder, ke-

**âlem-i kevn ve fe-
sad:** oluşumlar ve
yok oluşlar dün-
yası

cinan-ı Cennet:
Cennet bahçeleri
hülyâ: hayal
**idame-i nazar et-
me:** sürekli bakma

inhıraf-ı mizaç:
mizacın bozulma-
sı, karakter bo-
zukluğu

istifrağ etme: kus-
ma
kemâl: olgunluk,

kusursuzluk, mü-
kemmellik
mahsusat: husu-
siyetler, birşeye
özel, has özellik-
ler

mezbele: çöplük
muktezıyat: gerek-
ler, gereklilikler

murdar: pis, kiri
müberra olmak:
temiz ve beri ol-
mak, uzak olmak

müteferrik: dağ-
nık, farklı farklı
müzehher: çiçek-

lerle bezenmiş
müzeyyen: süs-
lenmiş, süslü
nakals: noksanlar,
eksiklikler

selhhâne: hay-
vanların kesilip
yüzüldüğü yer,
mezbaha

taaffunât: kokuş-
malar, kokuşmuş
şeyler

taharri: araştırma,
arama
tevessü: genişle-
me, yayılma

mâl-i nefretle kaçır. Acaba, beşerin lezzet-i hayatını gussedar eden böyle bir hayale hikmet ve maslahat rû-yi rıza gösterebilecek midir?

Güzel gören güzel düşünür. Güzel düşünen hayatından lezzet alır.

* * *

S - Herkes, zaman ve dehirden şikâyet ediyor. Acaba Sâni-i Zülcelâlin san'at-ı bedîine itiraz çıkmaz mı?

C - Hayır, asla! Belki mânâsı şudur: Güya şikâyetçi der ki, istediğim emir ve arzu ettiğim şey ve teşehhî ettiğim hal, hikmet-i ezeliyenin düsturuyla tanzim olunan âlemin mahiyeti mustaid değil; ve inâyet-i

beşer: İnsan
dehr: devir, çağ, zaman
gussedar etmek: kedere boğmak, sıkıntı vermek
hikmet: fayda, gaye
hikmet-i ezeliye: Allah'ın ezeli hikmeti; herşeyi yerli yerinde ve bir gaye ve faydaya yönelik şekilde yapma sıfatı

kemâl-i nefret: tam bir nefret
lezzet-i hayat: hayatın lezzeti
mahiyet: esas, nitelik, öz
maslahat: fayda, yarar
mustaid değil: henüz hazır değil, müsait değil
rû-yi rıza: rıza yüzü, hoşnutluk

san'at-ı bedî: eşsiz, güzel ve harika san'at
Sâni-i Zülcelâl: büyüklük ve yücelik sahibi, herşeyi san'atlı bir şekilde yapan Allah
tanzim olunan: düzenlenen
teşehhî: hevesle isteme, şiddetli şekilde arzu etme

ezeliyenin pergeliyle nakşolunan feleğin kanunu müsait değil; ve meşiet-i ezeliyenin matbaasında tab olunan zamanın tabiatı muvafık değil; ve mesâlih-i umumiye-yi tesis eden hikmet-i İlâhî râzı değildir ki, şu âlem-i imkân, Feyyaz-ı Mutlakın yed-i kudretinden şu ukûlümüzün hendesesıyla ve tehevvisümüz iştahıyla istediğimiz semerati koparsın... Verse de tutamaz, düşse de kaldıramaz.

Evet, bir şahsın tehevvisü için, büyük bir daire-i muhita, hareket-i mühimmesinden durdurulmaz.

âlem-i imkân: ihtimaller âlemi; kâinat; varlığı da yokluğu da eşit olan varlıklar dünyası
daire-i muhita: kuşatıcı daire, geniş daire
Feyyaz-ı Mutlak: sınırsız bir şekilde pek çok feyiz, bolluk ve bereket veren Allah
hareket-i mühimme: önemli hareket
hendese: mühendislik, plân ve proje

hikmet-i ilâhî: ilâhî hikmet; Allah'ın herşeyi belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratma sıfatı
inâyet-i ezeliye: Allah'ın ezeli inâyeti; Allah'ın başlangıcı olmayan sonsuz düzeni, sistemi
mesâlih-i umumiye: genel maslahatlar, faydalar, yararlar

meşiet-i ezeliye: Cenâb-ı Hakkın ezeli iradesi, dilemesi
muvafık: lâayık, uygun
nakşolunma: işlenme
semerat: meyveler, neticeler, ürünler
tab olunma: basılma
tehevvis: heveslenmek
ukûl: akıllar
yed-i kudret: Allah'ın kudret eli

Elhasıl: Cerbeze bir hâkimdir. Yalnız seyyiat tarafını konuşturmamalı; onun hasmı olan hasenatı da dinlemeli, sonra muvazene edip, mizan-ı haşırdeki hüküm-ü âdilâne gibi râcih gelene muhabbetle hak vermedir.

(Tulûât'tan)

S - Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye neden hizmet edemedi?

C - En büyük hizmeti, adem-i hizmetidir. En büyük hareketi, hareketsizliğidir. Çünkü, buradaki hâkim olan kuvvet-i ecnebiye, lehinde olmayan her bir hareketi boğuyor. Hareket edenleri gördük: Mukad-

adem-i hizmet:
hizmet etmeme
cerbeze: doğruyu
yanlış, yanlış doğ-
ru gösterecek de-
recede aldaticılık
elhasıl: kısaca,
özetle
hâkim: yargıç
hasenat: güzellik-

ler, iyilikler
hasım: rakip, düş-
man
hüküm-ü âdilâne:
adalet üzere ver-
len hüküm
kuvvet-i ecnebi-
ye: yabancı güç
mizan-ı haşır: ha-
şır terazisi, büyük

hesap günü olan
haşır meydanında
amelleri tartan te-
razi
muvazene etme:
tartma, ölçme
râcih: üstün gelen,
ağır basan
seyyiat: günahlar,
kötülükler

des camilerde gâvurlara dua ettirildi ve mücahidlerin cevaz-ı katline fetvâ verdirildi... İşte Dârü'l-Hikmet, bu fırtına içinde âlet ettirilmedi. En büyük mâni olan ecnebî kuvvet, bütün kuvvetiyle ahlâksızlığı himaye ve teşci ediyordu.

İkinci derecede sebep:

Dârü'l-Hikmet eczaları, kabil-i imtizac, belki de ihtilât değil. Şahsî meziyetleri vardır. Cemaat ruhu tevelliüd etmedi. Ene'ler kavîdir, delinmedi ki, bir “nahnü” olsun. Ben, biz olmadı. Mesailerinde teşarük düsturuyla işe girildi, teavün düsturu ihmal edildi.

cevaz-ı katl: öldürme izni
ecnebî: yabancı
ecza: cüz'ler, parçalar
ene: ben, benlik
fetvâ: bir mesele hakkında ehil olan kimse veya kuruluş tarafından verilen dinî hüküm
İhtilât (kabil-i): birbiri içine karı-

şıp beraber olabilir bir yapı
kabil-i imtizac: birleşip uyuşabilir bir yapı
kavî: güçlü, kuvvetli
mesal: çalışmalar
meziyet: üstün özellik
mukaddes: kutsal
mücahid: cihad eden, din uğruna çaba harcayan

nahnü: biz
teavün: yardım-laşma
teşarük: ortaklık, birbirine ortak olma
teşci etmek: cesaretlendirmek, gayrete getirmek
tevelliüd etmek: doğmak, oluşmak, meydana gelmek

Teşarük, maddiyatta eseri azîmleştirir, fevkalâde yapar. Mâneviyat ve efkârda âdileştirir, belki çirkinleştirir.

Teavün düsturu bunun tamamen aksidir. Maddiyatta cemaate nisbeten pek küçük, fakat yalnız bir şahsa nisbeten büyük eserlere vasıta olur. Mâneviyatda ise, eseri hârikulâde derecesine is'âd eder.

Hem de tenkitleri çok keskinleşmiştir, karşısına çıkan fikir parçalanır, söner. Ehakki aramakla bazan hakkı da kaybeder. Hakta ittifak, ehakta ihtilâf olduğundan, bence çok defa hak, ehaktan ehaktır. Ehakkın müddet-i taharrîsi zamanında, bâtılın vücuduna bir nev'i müsamaha var. Yani, bazan hasen, ahsenden ahsendir.

âdileştirmek: basitleştirmek, değersizleştirmek
ahsen: en güzel, daha güzel
azîmleştirmek: büyüktürmek
bâtıl: yanlış, temelsiz
efkâr: fikirler
ehak: en doğru

fevkalâde: olağanüstü
hasen: güzel
ihtilâf: anlaşmazlık, uyumsuzluk
is'âd etme: yükseltme
ittifak: anlaşma, birlik
müddet-i taharrî: araştırma süresi

müsamaha: hoşgörü
nev'i: çeşit
nisbeten: oranla, nisbi olarak
teavün: yardımlaşma
tenkid: eleştiri
teşarük: ortaklık, birbirine ortak olma

(İşârâtü'l-İ'câz'dan)

¹ وَعَمِلُوا Bu وَ harf-i atıftır. Atfın tarafeyni arasında münasebet lâzım olduğu gibi, mugayeret de lâzımdır. Burada aralarında bulunan mugayeret, mezheb-i İtizâlin hilâfına, amelin imana dahil olmadığına ve amelsiz imanın da kâfi gelmediğine delâlet ettiği gibi; ² عَمَلْ tâbiri de, tebşir edilenin ücret gibi olduğuna işarettir.

¹ Amel edenler.

² İş, davranış.

amel: yapma, uygulama; dinin emirlerini yerine getirme

delâlet etme: delil olma, gösterme
hilâfına: aksine, tersine

kâfi: yeterli
mezheb-i İtizâl: akli temel kabul ederek Kur'an ve sünneti kendi akıllarına uydurmaya çalışan ehl-i sünnet dışı bâtıl

bir mezheb olan Mutezile mezhebi
mugayeret: farklılık, değişiklik
münasebet: alâka, ilgi
tarafeyn: iki taraf
tebşir: müjdeleme

(Dokuzuncu Mektup'tan)

RABİAN: Ulema-i İslâm ortasında “İslâm” ve “iman”ın farkları çok medar-ı bahsolmuş. Bir kısmı “İkisi birdir,” diğer kısmı “İkisi bir değil, fakat biri birisiz olmaz” demişler ve bunun gibi çok muhtelif fikirler beyan etmişler. Ben şöyle bir fark anladım ki:

İslâmiyet iltizamdır; iman iz'andır. Tabir-i diğerle, İslâmiyet, hakka tarafgirlik ve teslim ve inkıyaddır; iman ise, hakkı kabul ve tasdiktir.

Eskide bazı dinsizleri gördüm ki, ahkâm-ı Kur'âniyeye şiddetli tarafgirlik gösteriyorlardı. Demek o dinsiz, bir cihette Hakkın iltizamıyla İslâmiyete mazhardı; “dinsiz bir

ahkâm-ı Kur'âniye: Kur'ân'ın hükümleri
beyan etme: açıklama
cihet: yön, şekil
Hak: herşeyi hakkıyla yaratan, varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah

iltizam: taraftarlık
inkıyâd: boyun eğme, itaat etme
iz'an: şüpheden uzak, kesin bir şekilde inanma
mazhar: erişme, nail olma
medar-ı bahs: bahis sebebi, söz konusu

muhtelif: çeşitli, farklı
rabian: dördüncü olarak
tabir-i diğer: diğer tâbir, başka bir ifade
tarafgirlik: taraftarlık
tasdik: kabul etme, doğrulama

Müslüman” denilirdi. Sonra bazı mü’minleri gördüm ki, ahkâm-ı Kur’âniyeye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar; “gayr-ı müslim bir mü’min” tabirine mazhar oluyorlar.

...

(Münâzarat’tan)

Sual: Yahudi ve Nasara ile muhabbetten Kur’ân’da nehiy vardır.

Bununla beraber nasıl dost olunuz dersiniz?

Cevap: Evvelâ: Delil kat’iyyü’l-metîn ol-

¹ “Yahudileri ve Hristiyanları dost edinmeyin.” Mâide Sûresi, 5:51.

ahkâm-ı Kur’âniye: Kur’ân’ın hükümleri
evvelâ: öncelikle
gayr-ı müslim: Müslüman olmayan
iltizam: taraftarlık
kat’iyyü’l-metîn

olduğu gibi: (delil olan) söz kat’i ve şüphesiz olduğu gibi (sözün, âyet veya hadis olduğu kesin ve şüphesiz olduğu gibi)
mazhar: erişme,

nail olma
mü’min: iman etmiş, Allah’a inanan
Nasara: Hristiyanlar
nehîy: yasaklama
tabir: ifade
tarafgirlik: taraftarlık

duğu gibi, kat'ıyyü'd-delâlet olmak gerektir. Hâlbuki tevil ve ihtimalin mecâli vardır. Zira, nehy-i Kur'ânî âmm değildir, mutlak-
tır; mutlak ise, takyid olunabilir. Zaman bir büyük müfessirdir; kaydını izhar etse, itiraz olunmaz. Hem de hüküm müştak üzerine olsa, me'haz-ı iştikakı, illet-i hüküm gösterir. Demek bu nehiy, Yahudi ve Nasara ile Yahudiyet ve Nasraniyet olan âyineleri hasbiyledir.

âmm: genel, umumî; tek bir mânâ ifade etmek üzere konmuş bulunan ve belli bir sayıyla sınırlı olmaksızın bu mânânın kendisinde gerçekleştigi bütün fertleri kapsayan lâfız (Âmm lâfız, delâlet ettiği fertlerin bütününe içine alır ve hepsini eşit olarak kapsar.)

âyine: ayna

hasbiyle: sebebiyle, yönüyle

illet-i hüküm: hükümün illeti, sebebi; bir hükümün, üzerine bina edildiği temel sebebi, ge-

rekçesi
izhar etme: ortaya çıkarma, gösterme
kat'ıyyü'd-delâlet olmak: sözün hangi mânâyı gösterdiği kat'i ve şüphesiz olmak
me'haz-ı iştikak: bir kelimenin türettiği asıl kök ve kaynak (Yahudiyet, Nasraniyet gibi)

mecâl: güç, takat, imkân

mutlak: belli bir kayıt ve şartla sınırlanmamış olan ve teklik, çokluk veya nitelik gibi şeylere bakılmaksızın kulla-

nıldığı mânâyı "genel olarak" delâlet eden söz
müfessir: tefsir edici, açıklayıcı, yorumlayıcı
müştak: bir kelimeden veya kökten türetilmiş olan; türev (Yahudi, Nasara gibi)
Nasara: Hristiyanlar
Nasraniyet: Hristiyanlık
nehiy: yasaklama
nehy-i Kur'ânî: Kur'an tarafından konulan yasak
takyid olunma: sınırlandırılma
tevil: yorum

Hem de **bir adam zâtı için sevilmez.** Belki muhabbet, sıfat veya san'atı içindir. Öyleyse her bir Müslümanın her bir sıfatı Müslüman olması lâzım olmadığı gibi, her bir kâfirin dahi bütün sıfat ve san'atları kâfir olmak lâzım gelmez. Binaenaleyh, Müslüman olan bir sıfatı veya bir san'atı, istihsan etmekle iktibas etmek neden câiz olmasın? Ehl-i kiptan bir haremın olsa elbette seveceksin!

Sâniyen: Zaman-ı Saadette bir inkılâb-ı azîm-i dinî vücuda geldi. Bütün ezhânı nokta-i dine çevirdiğinden, bütün muhabbet ve adaveti o noktada toplayıp muhabbet ve adavet ederlerdi. Onun için, gayr-ı

adavet: düşmanlık
binaenaleyh: bundan dolayı
câiz: dinen sakıncası olmayan, izin verilen
ehl-i kitap: Hristiyan ve Yahudiler
ezhân: zihinler
harem: eş, hanım
iktibas etme: bir şeyin bazı yönlerini alma, alıntı yapma

Inkılâb-ı azîm-i dinî: dinî sahada meydana gelen büyük çaplı köklü değişim
istihsan etme: beğenme, güzel bulma
kâfir: Müslüman olmayan, Allah'ı veya Allah'ın bildirdiği kesin şeylerden birini inkâr

eden kimse
muhabbet: sevgi
nokta-i din: din noktası, meselesi
sâniyen: ikinci olarak
sıfat: özellik, nitelik
Zaman-ı Saadet: Asr-ı Saadet; Peygamber Efendimizin (a.s.m.) yaşadığı dönem, mutluluk asrı

müslimlere olan muhabbetten nifak kokusu geliyordu. Lâkin, şimdi âlemdaki bir inkılâb-ı acîb-i medenî ve dünyevîdir. Bütün ezhânı zapt ve bütün ukûlü meşgul eden nokta-i medeniyet, terakki ve dünyadır. Zaten onların ekserisi, dinlerine o kadar mukayyed değildirler. Binaenaleyh, onlarla dost olmamız, medeniyet ve terakkilerini istihsan ile iktibas etmektir. Ve her saadet-i dünyeviye'nin esası olan asayiş muhafazadır. İşte şu dostluk, kat'iyen nehy-i Kur'ânîde dahil değildir.

âsâyîş: düzen ve güvenlik içinde bulunma durumu, düzenlilik, güvenlik

binaenaleyh: bundan dolayı

ezhân: zihinler

gayr-ı Müslim: Müslüman olmayan

iktibas etme: alma, alıntı yapma
İnkılâb-ı acîb-i

medenî ve dünyevî: medeniyet sahasında ve dünya hayatıyla ilgili acayip köklü değişim

istihsan: beğenme, güzel bulma
kat'iyen: kesinlikle
mukayyet: bağlı; sınırlı

nehy-i Kur'ânî: Kur'ân-ı Kerimin koyduğu yasak

nifak: münafıklık, ikdyüzlülük
nokta-i medeniyet: medeniyet noktası, meselesi
saadet-i dünyeviye: dünya mutluluğu
terakki: ilerleme, kalkınma, gelişme
ukûl: akıllar
zapt eden: ele geçiren

(Muhâkemat, Birinci Makale'nin
Sekizinci Meselesi'nden)

İşaret

Ehl-i zahiri hayse-beyse vartalarına atanlardan birisi, belki en birincisi, imkânâtı, vukuâta karıştırmak ve iltibas etmektir. Meselâ diyorlar: "Böyle olsa, kudret-i İlâhiyede mümkündür. Hem ukûlümüzce azametine daha ziyade delâlet eder. Öyleyse bu vaki olmak gerektir."

Heyhat! Ey miskinler! Nerede aklınız kâinata mühendis olmaya liyakat göstermiştir? Bu cüz'î aklınızla hüsn-ü küllîyi ihata

azamet: büyüklük
cüz'î: az, ferdi, küçük
delâlet: delil olma, gösterme
ehl-i zahir: âyet ve hadislerin sadece lâfızlarına, şekil mânâlarına göre tefsir yapıp hüküm verenler
hayse-beyse: "öyle mi, böyle mi?" diye tereddüt etmek
heyhat: yazık, çok

yazık
hüsn-ü küllî: bütün fertleri içine alan kapsamlı, şümullü güzellik
iltibas etmek: birbirine benzeyen şeyleri karıştırmak, birisini öteki zannetme
imkânât: olması
imkân dahilinde olanlar
kudret-i İlâhiye:

Allah'ın sonsuz güç ve iktidarı
liyakat: layık olma
miskin: uyuşuk, tembel, zavallı
ukûl: akıllar
vaki olmak: meydana gelmek, gerçekleşmek
varta: uçurum, yar, bataklık
vukuât: bizzat gerçekleşmiş hadiseler, olaylar

edemezsiniz. Evet, bir zira' kadar bir burun altından olsa, yalnız ona dikkat edilse, güzel gören bulunur!

Hem de onları hayrette bırakan tevehhümneridir ki, imkân-ı zâtî, yakîn-i ilmîye münafidir. O halde yakîniye olan ulûm-u âdiyede tereddüt ettiklerinden, lâ edrî'lere yaklaşıyorlar. Hattâ utanmıyorlar ki, mesleklerinde lâzım gelir: Van Denizi, Sübhan Dağı gibi bedihî şeylerde tereddüt edilsin. Zira onların mesleğince mümkündür, Van Denizi düşâb ve Sübhan Dağı da şekerle örtülmüş bala inkılâp etsin. Veyahut o ikisi, bazı arkadaşımız gibi küreviyetten razı

bedihî: ap açık, aşkâr

düşâb: pekmez

ihata etmek: kuşatmak, kapsamak

Imkân-ı zâtî: olması mümkün olan iş, bir şeyin aslen mümkün olması

Inkılâp: dönüşme
küreviyet: yuvarlaklık, küre şeklindeki olma

lâ edrîler: sofesatların bir kolu, şüpheler; eşyanın var mı, yok mu olduğunun bilinmeyeceğini iddia ederler, kendilerinin varlığından da şüphe ederler
münafî: zıt
tereddüt: şüphe
tevehhüm: zan, kuruntu yapmak
ulûm-u âdiye: dış

duyular vasıtasıyla herkes tarafından bilinen şeyler
yakîn: kesin ve doğru bilgi
yakîn-i ilmî: kesin ve sağlam bilgi
zira': bir ölçü birimi; kol uzunluğu, bir kolun dirseğinden orta parmak ucuna kadar olan uzunluk ölçüsü; takriben 75-80 cm

olmayarak sefere gittiklerinden, ayakları sürçerek umman-ı ademe gitmeleri muhtemeldir. Öyleyse, deniz ve Sübhan, eski halleriyle bakî olduklarını tasdik etmemek gerektir!

Elâ! Ey mantıksız miskin! Neredesiniz? Bakınız. Mantıkta mukarrerdir, mahsûsattaki vehmiyat bedihiyattandır. Eğer bu bedaheti inkâr ederseniz, size nasihate bedel tâziye edeceğim. Zira ulûm-u âdiye sizce ölmüş ve safsata dahi hayat bulmuş derecesindedir.

bakî olma: kalıcı olma, devam etme
bedahet: ap açık-
 lık
bedihî: ap açık,
 aşkâr
elâ: Arapça'da
 başlama ve ten-
 bih edati, "öyle
 değil mi?", "dikkat
 ediniz" gibi an-
 lamlara gelir
mahsûsattaki
vehmiyat bedihî-
yattandır: dış du-
 yular vasıtasıyla
 elde edilen bilgiye

vehim kaşınmaz.
 Zira hakikati sa-
 bittir. Dış duyular-
 la gördüğümüz
 şeyler dış dünya-
 da vardır. Vehim-
 de olduğu gibi ku-
 runtu ile olmayan
 bir şeyin varlığına
 hükmetmek de-
 ğildir
miskîn: uyuşuk,
 tembel
mukarrer: kesinlik
 kazanmış, kabul
 görmüş kural
nasihat: öğüt

safsata: demagoji,
 gerçek dışı sözler
 söyleyerek insan-
 lan kandırmaya
 çalışma
tâziye: başsağlığı
 dileme; sabra teş-
 vik etme, üzüntü-
 sünü bildirme
ulûm-u âdiye: dış
 duyular vasıtası-
 la herkes tarafın-
 dan bilinen şey-
 ler
umman-ı adem:
 hiçlik, yokluk der-
 yası

Dördüncü belâ ki, ehl-i zahiri teşviş eder; imkân-ı vehmîyi, imkân-ı aklî ile iltibas ettikleridir. Halbuki, imkân-ı vehmî, esassız olan ırk-ı taklitten tevellüdle safsatayı tev-lid ettiğinden, delilsiz olarak herbiri bedihi-yatta bir “belki,” bir “İhtimal,” bir “şekke” yol açar. Bu imkân-ı vehmî, galiben muhakemesizlikten, kalbin zaaf-ı âsâbından ve aklın sinir hastalığından ve mevzu ve mahmulün adem-i tasavvurundan ileri ge-

adem-i tasavvur:

düşünememe

bedihî: ap açık,

aşikâr

ehl-i zahir: âyet ve hadislerin sadece lâfızlarına, şekil mânâlarına göre tefsir yapıp hüküm veren âlimler

galiben: çoğunlukta

ırk-ı taklit: taklit

daman; taklitçilik

iltibas: karıştırma

Imkân-ı aklî: varlığı aklen mümkün olan, varlığı aklen imkan dahilinde görüme

Imkân-ı vehmî:

vehim ve kuruntuyla bir şey

mümkün görme,

olabilir zannetme

mahmul: bir hüküm ve önermede konuyu niteleyen, yani kendisiyle hükmedilen söz, yüklem; Meselâ; "Mehmed âlimdir" hükmünde "âlim" mahmuldür

mevzu: bir hüküm ve önermenin konusu, öznesi; Meselâ; "Mehmed âlimdir" hükmünde Mehmed mevzudur

muhakeme: hüküm vermek için

değerlendirme, tartma

safsata: demagoji, gerçek dışı sözler söyleyerek insanları kandırmaya çalışma

şekk: şüphe; lid şey arasında aklın bir terchihte bulunamadığı zihinsel durum

teşviş: karıştırma

tevellüd: doğma,

meydana gelme

tevlid etmek: doğurmak, netice vermek

zaaf-ı âsâb: sinirlerin zayıflığı, hastalığı

lir. Halbuki, imkân-ı aklî ise, vâcib ve mümteni olmayan bir maddede, vücut ve ademe bir delil-i kat'îye dest-res olmayan bir emirde tereddüt etmektir. Eğer delilden neş'et etmişse makbuldür; yoksa muteber değildir.

Bu imkân-ı vehmînin ahkâmındandır ki, bazı vehhamlar diyor: "Muhtemeldir, burhanın gösterdiği gibi olmasın. Zira akıl her bir şeyi derk edemez. Aklınız da buna ihtimal verir."

Evet, yok; belki ihtimal veren vehminizdir. Aklın şe'ni burhan üzerine gitmektir.

adem: yokluk
ahkâm: hükümler, esaslar
burhan: güçlü ve sarsılmaz kesin delil
delil-i kat'î: kesin, şüphesiz delil
derk etmek: anlamak, algılamak
dest-res olma: yetişme, ulaşma; bir konuda delil vs. gelme, olma
imkân-ı aklî: varlığı aklın mümkün

olan, varlığı aklın imkan dahilinde görülme
imkân-ı vehmî: vehim ve kuruntuya bir şeyi mümkün görme, olablir zannetme
makbul: kabul gören, kabul edilen
muteber: geçerli, itibar edilen
mümteni: varolması imkânsız
neş'et etme: doğma, ortaya çıkma

şe'n: hâl, özellik, nitelik, gerek
tereddüt: şüphe
vâcib: varlığı zorunlu; yokluğunu düşünmek muhal ve imkânsız olan varlık
vehham: aşırı derecede vehimli, kuruntulu
vehim: kuruntu, olmayan şeyi varmış gibi gösteren düşünce

Evet, akıl herbir şeyi tartamaz; fakat böyle maddiyatı ve en küçük hâdimi olan basarın kabzasından kurtulmayan bir emri tartar. Faraza tartmaz ise, biz de o meselede çocuk gibi mükellef değiliz.

(...)

(Uhuuvet Risalesi'nden)

ÜÇÜNCÜ DÜSTUR: Adâvet etmek istersen, kalbindeki adâvete adâvet et, onun ref'ine çalış. Hem en ziyade sana zarar veren nefsi emmârene ve hevâ-i nefesine adâvet et, ıslahına çalış. O muzır nefsin hatırı için mü'minlere adâvet etme. Eğer düşmanlık etmek istersen, kâfirler, zındıklar çoktur; onlara adâvet et. Evet, nasıl ki

adâvet: düşmanlık
basar: görme duyusu, göz
faraza: varsayalım ki
hâdim: hizmetçi, hizmet eden
hevâ-i nef: nef-

sin gelip geçici arzu ve istekleri
ıslah: düzeltme, iyileştirme
kabza: el, avuç
kâfir: Allah'ı veya Allah'ın kâin olarak bildirdiği birşe-

yi inkâr eden kimse
muzır: zararlı
mükellef: yükümlü
nefs: kişinin kendisi
ref': kaldırma
zındık: dinsiz
zhyade: çok, fazla

muhabbet sıfatı muhabbete lâyıktır. Öyle de, adâvet hasleti, herşeyden evvel kendisi adâvete lâyıktır.

Eğer hasmını mağlûp etmek istersen, fenalığına karşı iyilikle mukabele et. Çünkü, eğer fenalıkla mukabele edersen, husumet tezayüd eder. Zâhiren mağlûp bile olsa, kalben kin bağlar, adâveti idame eder. Eğer iyilikle mukabele etsen, nedâmet eder, sana dost olur.

إِذَا أَنْتَ أَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكَتْهُ ❀ وَإِنْ أَنْتَ
أَكْرَمْتَ اللَّئِيمَ تَمَرَّدَا¹ ❀

hükmünce, mü'minin şe'ni, kerîm olmak-

¹ İyi ve izzetli birine iyilik edersen, onu elde edersin. Kötü birine iyilik edersen, o daha da azar. (Bu beyit Mütenebbi'ye aittir. bk. el-Orfû't-Tayyib fî Şerhi Dîvânî't-Tayyib, s. 2:710.)

adâvet: düşmanlık
hasım: düşman
haslet: huy, karakter
husûmet: düşmanlık
idame etme: devam etme, ettirme
kerîm: şerefli, cö-

mert, ikram sahibi
mağlûp etme: yenme, galip gelme
muhabbet: sevgi
mukabele etme: karşılık verme
mü'min: iman etmiş, Allah'tan gelen herşeye ina-

nan
nedâmet: pişmanlık
şe'n: özellik, belirleyici nitelik
tezayüd etme: ziyadeleşme, artma
zâhiren: görünürde

tır. Senin ikramınla sana musahhar olur. Zâhiren leîm bile olsa, iman cihetinde kerîmdir. Evet, fena bir adama “İyisin, iyisin” desen iyileşmesi ve iyi adama “Fenasın, fenasın” desen fenalaşması çok vuku bulur. Öyle ise,

وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا¹ ❀ وَإِنْ تَعْفُوا
وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ² ❀

gibi desâtir-i kudsiye-i Kur'âniyeye kulak ver. Saadet ve selâmet ondadır.

(...)

Eğer dersen: “İhtiyar benim elimde değil;

¹ “Boş sözlerle, çirkin davranışlarla karşılaştıkları zaman, izzet ve şereflerini muhafaza ederek oradan geçip giderler.” Furkan Sûresi, 25:72.

² “Eğer onları affeder, kusurlarına bakmaz ve bağışlarsanız, şüphesiz ki Allah da çok bağışlayıcı ve çok merhamet edicidir.” Teğabûn Sûresi, 64:14.

cihet: yön, taraf
desâtir-i kudsiye-i Kur'âniye: Kur'ân'ın kutsal prensipleri
İhtiyar: seçme, tercih etme

İkram: bağış, iyilik
kerîm: şerefli, cömert, ikram sahibi
leîm: mayası bozuk, kötü, kinayıcı
musahhar: boyun

eğen, emre uyan
saadet: mutluluk
selâmet: esenlik, güven
vuku bulma: meydana gelme
zâhiren: görünürde

fitratında adâvet var. Hem damarıma dokundurmuşlar, vazgeçemiyorum.”

Elcevap: Sû-i hulk ve fena haslet eseri gösterilmezse ve gıybet gibi şeylerle ve muktezasıyla amel edilmezse, kusurunu da anlasa, zarar vermez. Madem ihtiyar senin elinde değil, vazgeçemiyorsun. Senin, mânevî bir nedamet, gizli bir tevbe ve zımnî bir istiğfar hükmünde olan kusurunu bilmen ve o haslette haksız olduğunu anlamak, onun şerrinden seni kurtarır. Zaten bu Mektubun bu Mebhasını yazdık, tâ bu mânevî istiğfarı temin etsin; haksızlığı hak bilmesin, haklı hasmını haksızlıkla teşhir etmesin.

adâvet: düşmanlık
amel etmek: hareket etmek, iş yapmak
fitrat: yaratılış, mi-zaç
gıybet: birinin ardından hoşlanmayacağı şekilde çekıştirmek veya konuşmak

hak: doğru, gerçek
hasım: düşman
haslet: huy, karakter
ihiyar: irade, dileme, tercih
istiğfar: af dileme
mebhas: bahis, konu
mukteza: birşeyin gereği

nedâmet: pişmanlık
sû-i hulk: kötü ahlâk
şer: kötülük, fenalık
teşhir: ilân etme, duyurma
tevbe etmek: pişmanlık duyup bağışlanma dilemek
zımnî: gizli, örtülü

(Mesnevî-i Nuriye, Katre'den)

Hâtîme

Şu hatime, dört çeşit hastalıkları
beyan eder ve tedavi
çarelerini gösterir.

Birinci hastalık: "Yeis" tir.

Arkadaş! Amele ve tâate muvaffak olmayan azaptan korkar, ye'se düşer. Böyle bir me'yusun gözüne, dinî meselelere mûnafi ednâ ve zayıf bir emare, kocaman bir burhan görünür. Böyle birkaç emareyi elde eder etmez, diğer emarelerin sâikasıyla ilân-ı isyan ederek İslâm dâiresinden çıkar, şeytanın ordusuna iltihak eder. Binaena-

amel: dînin emrettiği görevler

azap: sıkıntı, ceza

beyan etmek: açıklamak, izâh etmek

burhan: güçlü ve sarsılmaz delil

ednâ: en basit, en küçük

emare: belirti, işaret

hâtîme: sonuç, son bölüm

ilân-ı isyan: isyan ettiliğini ilân etme

iltihak etmek: katılmak

me'yus: ümitsiz, ümidi kesik

muvaffak olmak: başarmak

mûnafi: aykırı, zıt

sâika: yönlendirme, sevk etme

tâat: itaat, emir ve söz dinleme

yels/ye's: ümitsizlik

leyh, a'mâle muvaffak olamayanlar, ye'se düşmemek için şu âyete müracaat etsin.

قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَفُورُ

الرَّحِيمُ¹

İkinci hastalık: "Ucb" dur.

Arkadaş! Ye'se düşen adam, azaptan kurtulmak için, istinad edecek bir noktayı aramaya başlar. Bakar ki, bir miktar hasenat ve kemâlâtı var. Hemen o kemâlâtına bel bağlar. Güvenerek der ki: "Bu kemâlât beni kurtarır, yeter" diye bir derece rahat

¹ "De ki: Ey gûnahta aşın giderek nefislerine zulmetmiş olan kullarım! Allah'ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Muhakkak ki Allah bütün günahları bağışlar. Şüphesiz ki O çok bağışlayıcı, çok merhamet edicidir." Zümer Sûresi, 39:53.

a'mâl: ameller; dinen yapılması emredilen görevler
azap: sıkıntı, ceza
binaenaleyh: bundan dolayı
hasenat: Allah rızası için yapılan

güzel davranışlar, ameller
istinad etme: dayanma, güvenme
kemâlât: güzel ve değerli özellikler
muvaffak olmak: başarmak

müracaat etmek: başvurmak
ucb/ucub: yapılan iyi ve güzel davranışlara güvenme, onlarla yetinip övünme
yels/ye's: ümitsizlik

eder. Halbuki, a'mâle güvenmek ucubdur, insanı dalâlete atar. Çünkü, insanın yaptığı kemâlât ve iyiliklerde hakkı yoktur. Mülkü değildir; onlara güvenemez.

Hem insanın vücudu ve cesedi bile onun değildir. Çünkü kendisinin eser-i san'atı değildir. O vücudu yolda bulmuş, lakîta olarak temellük de etmiş değildir. Kıymeti olmayan şeylerden olduğu için, yere atılmış da insan almış değildir. Ancak, o vücut, hâvi olduğu garib san'at, acip nakışların şهادetiyle, bir Sâni-i Hakîmin dest-i kudretinden çıkmış kıymettar bir hane olup, insan o hanede emaneten oturur. O vücutta yapılan binlerce tasarrufattan, ancak bir tane insana aittir.

a'mâl: ameller; dinen yapılması emredilen görevler
acip: acayıp, hayret verici
dalâlet: hak yoldan sapıklık
dest-i kudret: Allah'ın kudret eli
eser-i san'at: san'at eseri
hâvi olma: içinde

bulundurma
kemâlât: güzel ve değerli özellikler
kıymettar: değerli
lakîta: buluntu
Sâni-i Hakîm: her şeyi hikmetle ve san'atlı bir şekilde yapan Allah
şهادet: şahidlik, tanıklık
tasarrufat: dilediği

gibi kullanma ve idare etme işlemleri
temellük: sahip lenme, kendine mal etme
ucb/ucub: yapılan iyi ve güzel davranışlara güvenme, onlarla yetinip övünme

Ve keza, esbab içerisinde en eşref, en kuvvetli bir ihtiyar sahibi insan iken, ef'âl-i ihtiyariye namıyla kendisine mal zannettiği ef'âlin ekl, şûrb gibi en âdi bir fiilin husûlünde, yüz cüz'ünden ancak bir cüz'ü insana aittir.

Ve keza, insanın elindeki ihtiyar pek dardır. Havâssının en geniş hayal olduğu halde, o hayal akıl ve aklın semerelerini ihata edemez. Bunları, bu kadar büyük iken, nasıl daire-i ihtiyarına idhal edip, onlarla iftihar ediyorsun.

Ve keza, şuurî olmaksızın, senin lehine ve aleyhine çok fiiller cereyan etmektedir. O fiiller şuurî oldukları halde, şuurun taal-

âdi: basit, sıradan
cereyan etmek: meydana gelmek
cüz': bölüm, parça
daire-i ihtiyar: etki alanı, dilediğini yapabillme dairesi
ef'âl: fiiller, hareketler
ef'âl-i ihtiyariye: iradeyle yapılan davranışlar, fiiller
ekl: yeme
esbab: sebepler

eşref: en şerefli, en üstün
havâs: hisler, duygular
husûl: meydana gelme
idhal etmek: bir şeyi içine katmak
iftihar etmek: övmek
ihata etmek: kuşatmak, kapsamak
ihtiyar: irade, dile-

me, seçim gücü
keza: aynı, aynı biçimde
lehte ve aleyhte: bir şeyin faydasına veya zararına olan durum
semer: meyve
şuur: bilinç, anlayış, idrak
şuurî: şuurluca, bilinçli şekilde
şûrb: içme

lûk etmediğinden sâbit olur ki, o fiillerin fâili bir Sâni-i Zîşuurdur. Ne sen fâilsin ve ne senin esbabın... Binaenaleyh, mâlikiyet dâvâsından vazgeç. Kendini mehasin ve kemâlâta masdar olduğunu zannetme. Ve kat'iyen bil ki, senden sana yalnız noksan ve kusur vardır. Çünkü, sû-i ihtiyarınla, sana verilen kemâlâtı bile tağyir ediyorsun. Senin hanen hükmünde bulunan cesedin bile emanettir. Mehasinin hep mevhube-dir; seyyiatın meksûbedir. Binaenaleyh,

لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ¹ de.

¹ Mülk Onundur; hamd de Onadır; havl ve kuvvet ise ancak Ondandır.

binaenaleyh: bundan dolayı

esbab: sebepler

fâil: bir işi yapan; fiilin sahibi

hane: ev

kat'iyen: kesinlikle

kemâlât: üstün özellikler ve meziyetler

mâlikiyet dâvâsı: sahiplik iddiasında bulunma

masdar: kaynak

mehasin: güzellikler, iyilikler

meksûbe: kesb edilen, irade dairesinde kazanılan şey

mevhube: karşılıksız olarak verilen;

Sâni-i Zîşuur: her şeyi san'atla ya-

ratan, şuur sahibi olan Allah

seyyiat: günahlar, kötülükler

sû-i ihtiyar: iradenin kötüye kullanılması

taallûk etmek: ilgilendirmek, ait olmak

tağyir etmek: değiştirmek

Üçüncü hastalık: “Gurur”dur.

Evet, gurur ile, insan maddî ve mânevî kemâlât ve mehasinden mahrum kalır. Eğer gurur saikasıyla başkaların kemâlâtına tenezzül etmeyip kendi kemâlâtını kâfi ve yüksek görürse, o insan nâkıstır. Böyle insanlar, malûmat ve keşfiyatlarını daha yüksek görmekle, eslâf-ı izâmın irşadat ve keşfiyatlarından mahrum kalırlar. Ve evhama mâruz kalarak, bütün bütün çizgiden çıkarlar. Halbuki, eslâf-ı izâmın kırk günde yaptıkları bir keşfiyatı, bunlar kırk senede bulamazlar.

Dördüncü hastalık: “Sû-i zan”dır.

Evet, insan hüsn-ü zanna memurdur. İn-

eslâf-ı izâm: önceden gelmiş olan büyük zâtlar
evham: kuruntular, şüpheler
hüsn-ü zan: başkaları hakkında iyi zanda bulunma
irşadat: nasihatler, doğru yolu gösteren sözler
kâfi: yeterli
kemâlât: üstün

özellikler ve meziyetler
keşfiyat: keşifler, bazı hakikatleri keşfetme, ortaya çıkarma
mahrum kalmak: yoksun kalmak
malûmat: bilgiler
mâruz kalmak: bir olay veya bir durumla yüz yüze gelmek

mehasin: güzellikler, iyilikler
nâkıs: eksik, noksan
saika: yönlendiren ve sevkeden sebep
sû-i zan: başkaları hakkında kötü zanda bulunma
tenezzül etmek: iltifat etmek, onlara değer vermek

san, herkesi kendisinden üstün bilmelidir. Kendisinde bulunan sû-i ahlâkı, sû-i zan sâikasıyla başkalara teşmil etmesin. Ve başkaların bazı harekâtını, hikmetini bilmediğinden takbih etmesin. Binaenaleyh, eslâf-ı izâmın hikmetini bilmediğimiz bazı hallerini beğenmemek sû-i zandır. Sû-i zan ise, maddî ve mânevî içtimaiyatı zedeler.

(Yirmi Sekizinci Mektup'tan)

Birinci Risale olan Birinci Mesele

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنْ كُنْتُمْ لِلرُّغْيَا تَعْبُرُونَ 1

1 "Eğer rûya tabirini biliyorsanız." Yusuf Sûresi, 12:43.

binaenaleyh: bundan dolayı
eslâf-ı izâm: önceden gelmiş olan büyük zâtlar
harekât: hareketler, davranışlar
hikmet: sır, amaç, gaye

içtimaiyat: sosyal hayat; toplumu meydana getiren temel unsurlar
sâika: yönlendiren, sevkeden
sû-i ahlâk: kötü ahlâk

sû-i zan: başkaları hakkında kötü zanda bulunma
takbih etmek: çirkin görmek, kötülemek
teşmil etmek: içine almak, kaplamak

SANİYEN: Üç sene evvel benimle görüş-tükten üç gün sonra tabiri çıkmış, tevili te-zahür etmiş eski bir rüyanızın, şimdi tabiri-ni istiyorsunuz. Şimdilik o güzel, mübarek, müjdeli rüya mürur-u zamana uğramış. Mânâsını göstermiş olan o rüyaya karşı böyle desem hakkım yok mu?

❖ نَهْ شَبِّمَ نَهْ شَبِّ پَرِشْتَمَ مَنْ

❖ غَلَامِ شَمْسَمِ اَزْشَمْسِ مِیْ کَوِیْمَ خَبَرِ 1

❖ اَنْ حَیْالَاتِیْ کِهْ دَامِ اَوْلِیَاسْت

❖ عَکْسِ مَهْرُوْیَانِ بُوْشْتَانِ خُداست 2

Evet, kardeşim, seninle mahz-ı hakikat dersini müzakereye alışmışız. Hayalâtlara

1 "Ben ne geceyim, ne de geceye kulluk ederim. Ben bir ha-kikat güneşinin hâdimiyim ki, size ondan haber getiriyorum." İmam-ı Rabbânî, el-Mektûbât 1:124 (130. Mektup)

2 "Evliyaya tuzak olan hayaller, ilahî bahçelerin ay yüzlü gü-zellerinin akisleridir." Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî

hayalât: hayaller
mahz-ı hakikat:
gerçeğin ta kendisi
mübarek: hayırlı
mürur-u zaman:
zaman aşımı

müzakere: karşı-
lıklı fikir söyleme,
görüşme, bir ko-
nuyu karşılıklı ça-
lışma
sanîyen: ikinci

olarak
tabir: açıklama,
yorumlama
tevil: yorum
tezahür etme: be-
lirme, görünme

karşı kapısı açık olan rüyaları tahkikî bir surette mevzuubahis etmek, tahkik mesleğine tam uygun gelmediğinden, o cüz'î hâdise-i nevmiye münasebetiyle, mevtin küçük bir kardeşi olan nevme ait¹ ilmî ve düsturî olarak altı nükte-i hakikati, âyât-ı Kur'âniyenin işaret ettiği vecihte beyan edeceğiz. Yedincisinde, senin rüyana kısa bir tabir verilecek.

BİRİNCİSİ: Sûre-i Yusuf'un mühim bir esası rüya-yı Yusufiye olduğu gibi,

۲ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُباتًا ۲ âyeti misillü çok âyet-

1 Mecmeu'z-Zevâid, 10:415; Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, 4:309.

2 "Uykunuzu bir istirahat kıldık." Nebe' Sûresi, 78:9.

âyât-ı Kur'âniye:
Kur'ân ayetleri
beyan etme: açık-
lama, izah etme
cüz'î: küçük, ferdi
düsturî: metodik,
ölçülü
hâdise-i nevmiye:
uykuda meydana
gelen olaylar
ilmî: ilme ait, bilim-
sel

mevt: ölüm
mevzuubahis: ba-
his konusu
misillü: gibi, ben-
zeri
münasebet: bağ-
lantı, ilgi
nevî: uyku
nükte-i hakikat:
gerçeği ve doğru-
yu ifade eden in-
ce ve derin mânâ

rüya-yı Yusufiye:
Hz. Yusuf'un
(a.s.) rüyası
Sûre-i Yusuf: Yu-
suf Sûresi, Kur'-
ân-ı Kerimin 12.
sûresi
tabir: açıklama,
yorumlama
tahkik: doğruluğu-
nu araştırma
vecih: yön, şekil

lerle, rüyada ve nevmde perdeli olarak ehemmiyetli hakikatler var olduğunu gösterir.

İKİNCİSİ: Kur'ân ile tefe'üle ve rüyaya itimada ehl-i hakikat taraftar değiller. Çünkü, Kur'ân-ı Hakîm, ehl-i küfrü kesretle ve şiddetli bir tarzda vuruyor. Tefe'ülde, kâfîre ait şiddeti, tefe'ül eden insana çıktığı vakit yeis veriyor, kalbi müşevveş ediyor.

Hem rüya dahi, hayır iken, bazı aks-i hakikatle görüldüğü için şer telâkki edilir, ye'se düşürür, kuvve-i mâneviyeyi kırar, sû-i zan verir. Çok rüyalar var ki, sureti dehşetli, zararlı, mülevves iken, tabiri ve

aks-i hakikat: gerçeğin zıddı, gerçek dışı

ehl-i hakikat: hakikat ehli; doğru ve hak yolda olanlar

ehl-i küfür: inkârcılar, inançsızlar, kâfirler

hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet

hayır: iyi

kâfir: Allah'ı veya Allah'ın bildirdiği kesin olan birşeyi

inkâr eden kimse kesret: çokluk

Kur'ân-ı Hakîm: hikmetli Kur'ân; her âyet ve sûresinde sayısız hikmetler bulunan Kur'ân

kuvve-i mâneviye: mânevî kuvvet, moral gücü

mülevves: pis, kirli, hoş olmayan

müşevveş: karma karışık, düzensiz

nevm: uyku

sû-i zan: kötü düşünce

suret: görünüş

şer: kötü

tefe'ül: iyimser bir düşünceyle bir kitabı rasgele açmak ve açılan kısmı kendine doğrudan hitap ediyormuş gibi okumak

telâkki edilen: kabul edilen

ye's: ümitsizlik

mânâsı çok güzel oluyor. Herkes rüyanın suretiyle mânâsının hakikati mabeynindeki münasebeti bulamadığı için, lüzumsuz telâş eder, meysus olur, keder eder.

İşte, yalnız bu cihet içindir ki, ehl-i hakikat gibi ve İmam-ı Rabbânî misillü, başta **1** *نه شبم نه شب پرستم* dedim.

ÜÇÜNCÜSÜ: Hadîs-i sahihle, nübüvvetin kırk cüz'ünden bir cüz'ü, nevmde rüya-yı sadıka suretinde tezahür etmiş.² Demek, rüya-yı sadıka hem haktır, hem nübüvve-

¹ Ne geçeyim, ne gecapereştim.

² *Buharî*, Ta'bir: 2, 4, 10, 26; *Müslim*, Rüya: 6, 7, 8, 9; *Ebü Dâvud*, Edeb: 88; *Tirmizî*, Rüya: 1, 2, 6, 10; *İbni Mâce*, Rüya: 1, 3, 8, 9; *Dârimî*, Rüya: 2; *Muvatta'*, Rüya: 1, 3; *Müsned*, 2:18, 50, 219, 4:10, 11, 12, 13, 5:316, 319.

cihet: yön
cüz: kısım, bölüm
ehl-i hakikat: hakikat ehli; doğru ve hak yolda olanlar
hadîs-i sahih: sahih hadîs; Peygamber Efendimize (a.s.m.) ait olduğu kesin bilinen ve doğru sened

ve güçlü râvilerle rivâyet edilen hadislerdir
hak: doğru, gerçek
hakikat: gerçek, doğru
keder: sıkıntı, üzüntü
mabeyn: ara
meysus: ümitsiz
misillî: gibi, ben-

zeri
münasebet: bağlantı, ilişki
nem: uyku
nübüvvet: peygamberlik
rüya-yı sadıka: doğru olan rüya
suret: görünüş
tezahür etme: belirme, görünme

tin vezâifine taallûku var. Şu Üçüncü Me-sele gayet mühim ve uzun ve nübüvvetle alâkadar ve derin olduğundan, başka vak-te tâlik ediyoruz, şimdilik o kapıyı açmı-yoruz.

DÖRDÜNCÜSÜ: Rüya üç nevidir.¹ İkisi, tabir-i Kur'ân'la, ² أَضْغَاتٌ أَحْلَامٌ da dahildir, tabire değmiyor. Mânâsı varsa da ehem-miyeti yok. Ya mizacın inhirafından, kuv-ve-i hayaliye şahsın hastalığına göre bir terkibat, tasvirat yapıyor; yahut gündüz veya daha evvel, hattâ bir iki sene evvel aynı vakitte başına gelen müheyyiç hâdi-

¹ Müslim, Ru'yâ, 6; Ebû Dâvud, Edeb, 88; Tirmizî, Ru'yâ, 1; Dârimî, Ru'yâ, 6; Müsned, 2:269.

² "Karma karışık, tabire değmez rüyalar." Yusuf Sûresi, 12:44.

alâkadar: alâkalı,
ilgili

gayet: çok

inhiraf: sapma

kuvve-i hayaliye:
hayal duygusu,
güçü

mizaç: huy, tabiat,
yaratılış

müheyyiç: heye-

can verici

nevi: tür, çeşit

nübüvvet: pay-
gamberlik

taallûk: ilgili olma

tabir: açıklama,
yorumlama

tabir-i Kur'ân:

Kur'ân'ın ifadesi

tâlik etmek: son-

raya bırakmak,

ertelemek

tasvirat: tasvirler,

anlatımlar

terkibat: birleşim-

ler, kumalar,

sentezler

vezâlf: vazifeler,

görevler

sâtı, hayal tahattur eder, tâdil ve tasvir eder, başka bir şekil verir. İşte bu iki kısım

1 **أَضْعَاثُ أَحْلَامٍ** dır, tabire değmiyor.

Üçüncü kısım ki, rüya-yı sadıkadır. O doğrudan doğruya, mahiyet-i insaniyedeki lâtife-i Rabbâniye, âlem-i şehadetle bağlanan ve o âlemde dolaşan duyguların kapanmasıyla ve durmasıyla âlem-i gayba karşı bir münasebet bulur, bir menfez açar. O menfezle, vukua gelmeye hazırlanan hâdiselere bakar. Ve Levh-i Mahfuzun

1 "Karma karışık, tabire değmez rüyalar." Yusuf Sûresi, 12:44.

âlem-i gayb: gayb âlemi, görünmeyen âlem

âlem-i şehadet: şehadet âlemi; görünen âlem, dünya

hâdisât: hadiseler, olaylar

lâtife-i Rabbâniye: ilâhî hakikatleri hissedenden ve mânevî zevkleri alan his, duygu

Levh-i Mahfuz:

herşeyin bütün ayrıntılarıyla yazıldığı mânevî kader levhası

mahiyet-i insaniye: insana ait özellikler, insanın içyapısı

menfez: pencere, delik

münasebet: bağlantı, bağ

rüya-yı sadıka: doğru olan ve şeytanın karışma-

dığı rüya
tabir: açıklama, yorumlama

tâdil etme: düzeltme

tahattur etme: hatırlama, hatıra getirme

tasvir etme: canlandırarak anlatma

vuku: gerçekleşme, meydana gelme

cilveleri ve mektubat-ı kaderiyenin nümuneleri nev'inden birisine rast gelir, bazı vakıat-ı hakikiyeyi görür. Ve o vakıatta bazan hayal tasarruf eder, suret libasları giydirir.

Bu kısmın çok envâi ve tabakatı var. Bazı, aynen gördüğü gibi çıkar, bazan bir ince perde altında çıkıyor, bazan kalınca bir perde ile sarılıyor. Hadîs-i şerifte gelmiş ki, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bi-dâyet-i vahiyde gördüğü rüyalar, subhun inkişafı gibi¹ zâhir, açık, doğru çıkıyordu.

BEŞİNCİSİ: Rüya-yı sadıka, hiss-i kalbel-

¹ *Buhârî*, Bed'u'l-Vahy: 3, Tefsîru Sûre 96:1, Ta'bîr: 1; *Müslîm*, İmân: 252; *Tirmizî*, Menâkıb: 6; *Müsned*, 6:153, 232.

bidâyet-i vahiy:
Allah tarafından
Peygamberimize
gönderilen emir
ve yasakların gel-
mesinin başlan-
gıcı
cilve: görünme,
yansıma
envâ: neviler, türler
hadîs: Peygamber
Efendimizin
(a.s.m.) mübarek
söz, fiil ve hare-
keti veya onun

onayladığı başka-
sına ait söz, iş ve-
ya davranış
Inkişaf: açığa çık-
ma, açılma
libas: elbise
**mektubat-ı kade-
riye:** kadere ilgili
mektuplar
nev': çeşit, tür
nümune: örnek
Resul-i Ekrem:
Allah'ın en şerefli
ve değerli elçisi
olan Hz. Muham-

med (a.s.m.)
rüya-yı sadıka:
doğru olan ve
şeytanın karışma-
dığı rüya
subh: sabah
tabakat: tabaka-
lar, dereceler
tasarruf etmek:
kullanmak
vakiat: vakıalar,
olaylar
vakiat-ı hakikiye:
gerçek olaylar
zâhir: açık, aşikar

vukuun fazla inkişafıdır. Hiss-i kablelvuku ise, herkeste cüz'î, küllî vardır. Hattâ hayvanlarda dahi vardır. Hattâ, bir zaman ben bu hiss-i kablelvukuu, zâhirî ve bâtinî meşhur duygulara ilâve olarak, insanda ve hayvanda “sâika” ve “şâika” namıyla, aynı sâmia ve bâsıra gibi iki hiss-i âhari ilmen bulmuştum. Ehl-i dalâlet ve ehl-i felsefe, o gayr-ı meşhur hislere, hata ederek, ahmak-çasına, “sevk-i tabîi” diyorlar. Hâşâ, sevk-i tabîi değil, belki bir nevi ilham-ı fitrî olarak, insan ve hayvanı kader-i İlâhî sevk ediyor.

bâsıra: görme
duygusu
bâtinî: iç, görün-
meyen
cüz'î: ferdî, küçük,
az
ehl-i dalâlet: hak
yoldan sapanlar,
inançsızlar
ehl-i felsefe: fel-
sefe ile uğraşan-
lar, felsefeciler
gayr-ı meşhur:
duyulmayan, his-
sedilmeyen, bilin-
meyen
hâşâ: asla öyle
değil
hiss-i âhar: diğer

his
hiss-i kablelvuku:
birşeyi olmadan
önce hissetme
duygusu
ilham-ı fitrî: Ce-
nâb-ı Hakkın, ihti-
yaçlarını karşıla-
maları için varlık-
lara vermiş oldu-
ğu duygu
inkışaf: açığa çık-
ma, açılma
kader-i ilâhî: Al-
lah'ın meydana
gelecek hadiseleri
olmadan önce
takdir etmesi,
plânlanması

küllî: kapsamlı,
büyük
nevi: tür, çeşit
sâika: sebep, sevk
eden his
sâmia: işitme duy-
gusu
sevk etmek: gön-
dermek, yönlendir-
mek
sevk-i tabîi: içgü-
dü, tabii sevk, dü-
şünme sonucu
olarak değil, tabii
hareket
şâika: teşvik edici,
teşvik eden his
zahîrî: dış, görünen

Meselâ, kedi gibi bazı hayvan, gözü kör olduğu vakit, o sevk-i kaderî ile gider, gözüne ilâç olan bir otu bulur, gözüne sürer, iyi olur.

Hem rû-yi zeminin sıhhiye memurları hükmünde ve bedevî hayvânâtın cenazelerini kaldırmakla muvazzaf kartal gibi âkilüllâhm kuşlara, bir günlük mesafeden bir hayvan cenazesinin vücudu, o sevk-i kaderî ile ve o hiss-i kablelvuku ilhamıyla ve o sâika-i ilâhî ile bildirilir ve bulurlar.

Hem yeni dünyaya gelmiş bir arı yavrusu, yaşı bir gün iken, havada bir günlük mesafeye gider, havada izini kaybetmeyecek, o sevk-i kaderî ile ve o sâika ilhamıyla döner, yuvasına girer.

Hattâ, herkesin başında çok defa teker-

âkilüllâhm: et yi-

yen, etobur

bedevî: vahşî

hayvânât: hay-

vanlar

hiss-i kablelvuku:

birşeyi olmadan

önce hissetme

duygusu

ilham: Allah tara-

findan insanın

kalbine indirilen

mânâ

muvazzaf: vazifeli,

görevli

rû-yi zemin: yer-

yüzü

sâika: sevk etme,

sebepl

sâika-i ilâhî: Al-

lah'ın sevk etme-

si, yönlendirmesi

sevk-i kaderî: ka-

derin sevk etme-

si, yönlendirmesi

sıhhiye memuru:

sağlık memuru

rür ediyor ki, birisinden bahsediyorken, âni kapı açılarak, tahminin fevkinde, aynı adam gelir. Hattâ Kürtçe durub-u emsal-dendir:

نَافٍ كُزِيْنَهٗ بِاَلَا تَدَا زِلَى وَرِيْنَهٗ Yani, “Kurdun bahsini ettiğin zaman topuzu hazırla, vur; çünkü kurt geliyor.” Demek bir hiss-i kablelvuku ile, lâtife-i Rabbâniye, icmâlen o adamın gelmesini hisseder. Fakat aklın şuuru ihata etmediği için, kasten değil, ihtiyarsız olarak bahsetmeye sevk eder. Ehl-i feraset, bazan keramet gibi geldiğini beyan eder. Hattâ bir zaman bende şu nevi hassasiyet fazla idi. Bu hâli bir düstur içine al-

durub-u emsal: atasözleri, meşhur sözler
ehl-i feraset: çabuk sezme ve anlamaya kabiliyeti olanlar
fevkinde: üstünde
hassasiyet: duyarlılık, incelik
hiss-i kablelvuku: birşeyi olmadan önce hissetme duygusu

icmâlen: kısaca, özet olarak
ihata: kapsama, kuşatma
ihtiyar: irade, dileme, tercih
kasten: bilerek ve isteyerek
keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü haller

lâtife-i Rabbâniye: ilâhî hakikatleri hisseden ve mânevî zevkleri alan his, duygu
nevi: tür, çeşit
sevk etmek: göndermek, yönlendirmek
şuur: bilinç, anlayış, idrak
takerrür etmek: tekrarlanmak

mak istedim, fakat yakıştıramadım ve yapamadım. Fakat ehl-i salâhatte ve bahuşus ehl-i velâyette bu hiss-i kablelvuku fazla inkişaf eder, kerametkârâne âsârını gösterir. İşte, umum avâm için dahi bir nevi velâyete mazhariyet var ki, rüya-yı sadıkada, evliya gibi, gaybî ve istikbalî olan şeyleri görüyorlar.

Evet, uyku nasıl ki avâm için rüya-yı sadıka cihetinde bir mertebe-i velâyet hük-mündedir. Öyle de, umum için, gayet güzel ve muhteşem bir sinema-i Rabbâniyenin seyrangâhıdır. Fakat güzel ahlâklı gü-

âsâr: eserler, neticeler

avâm: halk tabakası, sıradan insanlar

bâhusus: özellikle
cihet: taraf, yön
ehl-i salâhat: dindarlıkta çok ileri olanlar

ehl-i velâyet: Allah'ın vefî kulları
evliya: veliler, Allah dostları

gaybî: bilinmeyen, görünmeyen

hiss-i kablelvuku:

birşey olmadan önce hissetme duygusu

inkişaf: gelişme, açılma

istikbalî: geleceğe ait, gelecekle ilgili

kerametkârâne: kerametli bir şekilde, keramet gösterircesine
mazhariyet: ayna olma, görünme yeri

mertebe-i velâyet: vefîlik mertebesi
nevi: tür, çeşit

rüya-yı sadıka:

doğru olan rüya
seyrangâh: seyr yeri

sinema-i Rabbâniye: Rabbâni sinema; Cenâb-ı Hakkın tedbir ve irâdesiyle, bütün faaliyetlerinin âdeti sinema perdeleri ve levhaları gibi gösterildiği âlem

umum: bütün
velâyet: vefîlik

zel düşünür. Güzel düşünen, güzel levhaları görür. Fena ahlâklı, fena düşündüğünden, fena levhaları görür.

Hem herkes için, âlem-i şehadet içinde âlem-i gayba bakan bir penceredir. Hem mukayyet ve fâni insanlar için, saha-i ıtlak bir meydan ve bir nevi bekâya mazhar ve mazi ve müstakbel, hal hükmünde bir temâşâgâhtır. Hem tekâlif-i hayatiye altında ezilen ve meşakkat çeken zîruhlardan istirahatgâhıdır. İşte bu gibi sırlar içindir ki,

Kur'ân-ı Hakîm, **وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا** ¹ nev'indeki âyetlerle, hakikat-i nevmiyeyi ehemmiyetle ders veriyor.

¹ "Uykunuzu bir istirahat kıldık." Nebe' Sûresi, 78:9.

âlem-i gayb: gayb âlemi, görünmeyen âlem
âlem-i şehadet: görünen âlem, dünya
bekâ: kalıcılık ve devamlılık
ehemmiyet: önem
fâni: geçici, ölümlü
hakikat-i nevmiye: uykunun gerçekiği, mahiyeti

istirahatgâh: dinlenme yeri
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mazhar: erişme, nail olma
mazi: geçmiş
meşakkat: güçlük, zorluk
mukayyet: kayıtlı,

sınırlı
müstakbel: gelecek
nevi: tür, çeşit
saha-i ıtlak: açık alan, sınırsız meydan
tekâlif-i hayatiye: hayattaki yükümlülükler, yükler
temâşâgâh: seyir yeri
zîruh: ruh sahibi

ALTINCISI VE EN MÜHİMİ: Rüya-yı sadıka benim için hakkalyakîn derecesine gelmiş ve pek çok tecrübâtımla kader-i ilâhînin herşeye muhîr olduğuna bir hüccet-i katî' hükmüne geçmiştir. Evet, bu rüyalar, benim için, hususan bu birkaç sene zarfında o dereceye gelmiştir ki, meselâ yarın başıma gelecek en küçük hâdisât ve en ehemmiyetsiz muamelât ve hattâ en âdi muhaverat yazılı olduğunu ve daha gelmeden muayyen olduğunu; ve gecede onları görmekle, dilimle değil, gözümle okuduğum bana kat'î olmuştur. Bir değil, yüz değil, belki bin defa, gecede, hiç düşünmediğim halde gördüğüm bazı adamlar veyahut söylediğim meseleler, o gecenin gündüzünde, az bir tabirle aynen çıkıyor.

âdi: sıradan, basit
hâdisât: hadiseler, olaylar
hakkalyakîn: bizzat yaşamak suretiyle, kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde kesin bilme
hususan: özellikle
hüccet-i katî': kesin, şüphesiz delil

kader-i ilâhî: Allah'ın meydana gelecek hadiseleri olmadan önce takdir etmesi, plânlaması
kat'î: kesin
muamelât: davranışlar, işler
muayyen: belli

muhaverât: karşılıklı konuşmalar
muhîr: kapsayıcı, herşeyi kuşatan
rüya-yı sadıka: doğru olan rüya
tabir: açıklama, yorumlama
tecrübât: tecrübeler, deneyimler

Demek, en cüz'î hâdisat, vukua gelmeden evvel hem mukayyettir, hem yazılmıştır. Demek tesadüf yok; hâdisat başıboş gelmiyor, intizamsız değildir.

YEDİNCİSİ: Senin müjdeli, mübarek ve güzel rüyanın tabiri, Kur'ân için ve bizim için çok güzeldir. Hem zaman tabir etti ve ediyor, tabirimize ihtiyaç bırakmıyor. Hem kısmen tabiri güzel olarak çıkmış. Sen dikkat etsen anlarsın. Yalnız bir iki noktasına işaret ederiz. Yani bir hakikat beyan ederiz; senin hakikat-i rüya nev'inden olan vakıalar, o hakikatin temessülâtıdır. Şöyle ki:

O vâsi meydanlık, âlem-i İslâmiyettir. Meydanlığın nihayetindeki mescid, Isparta vilâyetidir. Etrafı bulanık, çamurlu su, hal ve zamanın sefahet ve atâlet ve bid'atlar

âlem-i İslâmiyet: İslâm dünyası
atâlet: hareketsizlik, tembellik
bid'at: aslen dinde olmayıp sonradan ortaya çıkan yeni âdet ve uygulamalar, şeyler
cüz'î: ferî, küçük
hâdisat: hadiseler, olaylar

hakikat: gerçek, doğru
hakikat-i rüya: rüyanın anlamı, gerçeği
intizam: düzen, tertip
mukayyet: kayıtlı, sınırlı
mübarek: hayırlı
nevî: tür, çeşit
sefâhet: zevk, eğ-

lence ve yasak şeylere düşünülük, akılsızca davranış
tabir: açıklama, yorumlama
temessülât: belirmeler, görünmeler
vakıa: olay
vâsi: geniş
vuku: gerçekleşme, meydana gelme

bataklığıdır. Sen selâmetle, bulaşmadan, sūr'atle mescide eriştiğin, herkesten evvel envâr-ı Kur'âniyeye sahip çıkıp, kalbini bozmadan sağlam kaldığına işarettir. Mesciddeki küçük cemaat ise, Hakkı, Hulûsi, Sabri, Süleyman, Rüştü, Bekir, Mustafa, Ali, Zühtü, Lûtfi, Hüsrev, Refet gibi, Sözlerin hameleleridir. Ufak kürsü ise, Barla gibi küçük bir köydür. Yüksek ses ise, Sözlerdeki kuvvet ve sūr'at-i intişarlarına işarettir. Birinci safta sana tahsis edilen makam ise, Abdurrahman'dan sana münhal kalan yerdir. O cemaat, telsiz âletlerin âhizeleri hükmünde, bütün dünyaya ders işittirmek istemek işareti ve hakikati ise, inşaallah tamamıyla sonra çıkacak. Şimdi efradı birer küçük çekirdek iseler de, ileride tevfik-i İlâhî ile birer şecere-i âliye hükmüne geçerler ve birer telsiz telgrafın merkezi olurlar. Sa-

efrad: fertler, bireyler
envâr-ı Kur'âniye: Kur'an'ın nurları
hamele: taşıyıcı, hizmetkâr

münhal: açılan, boş
selâmet: esenlik, güven
sūr'at-i intişar: hızlı yayılma

şecere-i âliye: yüksek, yüce ağaç
tevfik-i İlâhî: Allah'ın yardımı

rıklı, küçük, genç bir zât ise, Hulûsi'ye omuz omuza verecek, belki geçecek birisi, naşirler ve talebeler içine girmeye namzet-tir. Bazılarını zannederim, fakat kat'î hük-medernem. O genç, kuvve-i velâyetle mey-dana atılacak bir zâttır. Sair noktaları sen benim bedelime tabir et.

Senin gibi dostlarla uzun konuşmak hem tatlı, hem makbul olduğundan, şu kısa meselede uzun konuştum, belki de israf et-tim. Fakat nevme ait olan âyât-ı Kur'âni-yenin bir nevi tefsirine işaret etmek niye-tiyle başladığımdan, inşaallah o israf affo-lur veya israf olmaz.

âyât-ı Kur'âniye:
Kur'ân'ın ayetleri
inşaallah: Allah'ın
izniyle
kat'î: kesin
kuvve-i velâyet:
velîlik kuvveti

makbul: kabul gö-
ren, istenen, arzu
edilen
namzet: aday
naşir: neşreden,
yayan
nevi: tür, çeşit

nevme: uyku
sair: başka, diğer
tabir: açıklama,
yorumlama
tefsir: açıklama,
yorum

İndeksler

Konu İndeksi

acz, 83, 114
adalet, 120, 148
 adalet-i hakikiye, 147
 adalet-i izafiye, 148
adavet, 119, 121
adem, 47, 48-49
adem-i kabul, 72
âhlret, 79
akıl, 66, 84
 akıl ve his, 170-71
âlem, 94, 95
 âlem-i gayb, 209, 215
 âlem-i şehadet, 215
amel-i salih, 164-67
Anglikan Kilisesi, 162
an, 212
asfiya, 60
Asr-ı Saadet, 186
belâgat, 45, 149
Besmele, 54
bîtarafâne muhakeme, 20,
 22, 33
Cebriye, 140
Cehennem, 38, 50, 62, 97,
 101, 110, 146
 öfkesi, 97
celâl ve cemal, 32
cemaat, 181
Cennet, 50, 146

fazl-ı ilâhî, 102-5
cerbeze, 173, 175
çiçek, 29
dalâlet
 tasavvur-u dalâlet, 21,
 55, 57
 tefekkür-ü dalâlet, 21
Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye,
 162, 179
dehr, 177
devêkuşu, 75
din, 18-19
dua, 146
ecel, 153, 156
Ehl-i Kitap, 184-87
Ehl-i Sünnet, 16, 17, 27,
 70, 140
Ehriman (Mecusilik), 49
el-buğzu fillâh, 172
el-hubbu fillâh, 172
emir ve nehiy, 26-28
emr-i itibarî, 102
emr-i nisbî, 141, 143
enbiya, 126-33
ene, 172, 180
esbab, 93, 94, 139-40
esmâ-i ilâhiye, 53-54, 81-
 82, 99, 153
Eş'arî, 141

ezeliyet, 137-39
 felsefe, 211
 fenalık, 195
 garaz, 121
 gıybet, 196
 gurur, 18, 202
 günah, 50-53, 101-5
 güzel görmek, 177
 hâfiye, 154
 hak, 181
 haram, 165
 Haricî, 52
 hasenat, 119-21, 103, 104,
 105, 119-21, 145, 146,
 173
 hâsıl-ı bilmasdar, 144
 havf, 180-81
 hayal, 10-12, 10-12, 30
 hayır, 39, 61-64, 133
 hevâ, 171, 193
 heves, 65, 66, 178
 hıfz, 42
 hıfz-ı hayat, 157
 Hristiyanlık, 184
 hidayet
*ehl-i hidayet'in mağlûbi-
 yeti*, 35-38, 79-84,
 84-89, 106-11
 his, 171
 hiss-i kablelvuku, 210-14
 hızbullah, 79, 82
 hızbüşşeytan, 36, 45, 50,
 80, 82
 hodgâmlık, 149
 Huneyn, 87
 hüsn-ü zan, 202
 ibadet, 103-5, 166
 icad, 35, 38, 42, 48, 49, 50

İhanet, 180
 ihlâs, 165, 168
 ilham, 210-12, 14-15
 ilim, 5, 32, 116, 136-40
 illet, 103, 104
 illet-i tâmmе, 141, 142
 iltizam, 33, 183, 184
 İman, 50-53, 64, 65-66, 73-
 75, 77
 imkân-ı âkîf, 55, 191, 192
 imkân-ı vehmî, 191, 192
 İmkân-ı zatî, 23-25, 55, 57,
 58, 189
 imkân-ı zihnî, 23
 imtihan, 19-26, 129
 İmtisal, 33
 İngiliz işgali, 163
 insan
âlem-i asgar, 94-96
bozulması, 90-91
*esmâ ve sıfâta aynadarlı-
 ğı*, 199-201
istidadı, 39, 149
tekâmülü, 39, 129-30
ubudiyeti, 98
 İrade, 21, 49, 102-4, 115,
 143, 144, 145-46
 irşad, 150
 İslâmiyet, 186
 İsm-i Âzam, 153
 ispat ve nefiy, 72-73, 122-
 23
 istiaze, 25-26, 25-26
 İstîğfar, 18-19, 42, 49, 54,
 117-19, 146, 196
 iştirak-i a'mâl, 189
 itikad, 33
 kabul-ü adem, 72

222 ■ Vesvese Risalesi

kader, 60, 62, 210, 216-17
kâinat, 96-100, 101
kalb, 10, 14, 15, 59, 66,
84, 170, 171
kanun, 89, 92, 151
kartal, 212
katl, 148
kebal, 165
kedi, 212
kendiyet ve keyfiyet, 40-41,
130-32
keramet, 213, 214
kesb, 49, 62, 63, 102-3,
127-30
keşif, 202
kudret, 104, 108, 110, 114,
115, 116, 148, 199
Kur'an, 52, 54, 76, 77, 80,
96, 101, 112, 141, 157-
60, 195, 215
Kur'an ile tefe'ül, 206-7
i'câzı, 80
kâfirlere rahmet ciheti, 76
muhkemat, 61, 123
tekrarlar, 67-71
tergib ve terhib, 42-53
kusurunu görmek, 117-19
kuvveler
kuvve-i gadabiye, 53
kuvve-i şehviye, 53
*nebatî ve hayvanî kuvve-
ler*, 74, 84
kûfûr
cinayet ve cezası, 98-
102
kâfir sıfatlar, 186
meşkûk kûfûr, 76, 77

tahayyül-ü kûfûr, 9, 21,
27, 55, 57
tasavvur-u kûfûr, 27, 31
tevehhüm-ü kûfûr, 21
zulm-ü azîm, 100
lâtifeler, 60, 209, 213
Levh-i Mahfuz, 95, 209
lûmme-i şeytanîye, 9, 28-
29, 95
mağîret, 54
malikiyet, 201
Mâtürîdî, 140
Mecusî, 49
medeniyet, 187
melek, 14, 40, 86, 92, 128
mezhep, 18
muhabbet, 194
Mutezile, 17, 52, 61, 64,
140
münafık
Medine münafıkları, 79-
85
Müslüman
dinsiz Müslüman, 184
nefis, 65, 171
nefse muhabbet, 117-18
nefs-i emmâre, 85, 103,
170
niyet, 104
riya, 109
rububiyet, 98, 114, 115,
117
ruh, 92, 170, 171
habis ruhlar, 90, 92
kabz-ı ervah, 94
rûya
rûya çeşitleri, 208-10
rûya tabiri, 206-7

sadık rûya, 207-10
 sabır, 30, 31
 sevk-i tabîî, 211
 sünnet, 38, 42, 50, 61, 71,
 79, 101, 123, 166
 şekvâ, 93, 94
 şer, 46, 47, 48, 49
kesb ve halk-ı şer, 62-64
 şerr-i cüz'î, 40
 şetim, 8, 9, 31, 56, 57
 şeytan, 8, 10, 11, 14, 15,
 18, 20, 22, 25, 28, 29,
 34-125
ins ve cin şeytanları, 90-
 91
yaratılış sebebi, 133
 şirk, 118
 şükür, 104
 taakkul, 32, 33
 tahayyül, 9-10, 21-23, 28,
 31, 32, 33, 55, 57
 takvâ, 42, 164, 165, 166
 taraflırlık, 172
 tasavvur, 26-8, 32, 55, 57
 tasdik, 20, 21, 32, 33, 51,
 55, 183

tavus, 132
 teavün ve teavün, 180
 tedai-yi hayalât, 12-15, 12-
 15, 26, 28
 tefe'ül, 206-7
 tekbir, 114, 115
 teklif, 129, 132
 terakki, 187
 tercih bilâ müreccih, 142
 tereccuh bilâ müreccih, 143
 terhib ve terhib, 67-70
 tevbe, 146, 196
 tevekkül, 146
 şer
kesb ve halk-ı şer, 133
 ucb, 198
 vehim, 65, 66, 171
 vücut ve adem, 46-47
 Yahudi, 184
 yarasa, 85
 Ye'cüc ve Me'cüc, 167-68
 yeis, 8, 15, 21, 31, 61,
 197, 198
 Yezdan (Mecusilik), 49
 zulüm, 121

Esmâ-i İlâhiye İndeksi

Âdil-i Hakîm, 135
 Ahkemü'l-Hâkimîn, 145
 Allah, 155
 Cemîl-i Alel'itlak, 38
 Cenab-ı Hak, 35, 36, 50,
 53, 59, 62, 64, 70, 94,
 103, 105, 120, 124,
 167

Cenâb-ı Hak, 16, 126, 144,
 145, 157
 Ehad, 115
 Ezel, 44
 Feyyaz-ı Mutlak, 178
 Gafûr, 53
 Hakîm, 87, 93
 Hakîm-i Mutlak, 25, 93,
 144

224 ■ Vesvese Risalesi

Hakîm-i Rahîm, 26
Hakîm-i Zülkemâl, 87
Hâlık, 37, 62, 81, 93, 112
Hâlık-ı Kâinat, 112
Hâlık-ı Kerîm, 93
Hâlık-ı Zülcelâl, 37, 81, 93
Kerîm, 93
Rab, 9
Rahîm, 38, 53
Rahîm-i Mutlak, 38

Rahmân-ı Bilhak, 38
Samed, 115
Sâni-i Hakîm, 199
Sâni-i Zîşuur, 201
Sâni-i Zülcelâl, 177
Sultan, 44
Sultan-ı Ezel ve Ebed, 44
Zât-ı Ehad-i Samed, 115
Zülcelâl, 37, 81, 93
Zülkemâl, 87

Şahıs İndeksi

Abdurrahman
(Biraderzâde), 218
Ali (Küçük Ali), 218
Azrail, 93, 94
Bekir (Dikmen, Bekir Bey,
Barlalı Hacı Bekir), 218
Ebu Bekir (r.a.) (Siddik-ı
Ekber), 130
Ebu Cehil, 130
Eş'arî, 141
Hakkı Efendi, 218
Hulûsi (İbrahim Hulûsi
Efendi), 218, 219
Hüsrev (Altınbaşak,
Ahmed Hüsrev), 218
İmam-ı Rabbânî (Ahmed
Fârûkî), 207

Karun, 97
Lütfü, 218
Mâtürîdî, 140
Muhammed (a.s.m.), 113
beşeriyeti, 87-88
Mustafa (İsparta'lı), 218
Refet Bey (Yüzbaşı,
Barutçu), 218
Rüştü, 218
Sabri (Arseven, santral,
Nur iskele memuru,
siddik, hoca), 30, 218
Süleyman (Kervancı,
Barla'lı Süleyman
Efendi, Siddik), 218
Zühtü, 218

Mekân İndeksi

Eyüp Sultan, 155
Haliç, 155
İstanbul, 155, 161
İstanbul Boğazı, 161
Kâbe, 13, 30
Karadeniz, 23

Köprü, 155
Medine, 81, 85
Sedd-i Zülkameyn, 168
Sübhan Dağı, 189
Uhud, 86
Van Gölü, 189